AUTORII ROMÂNĬ,
VECHĬ ŞI CONTIMPORANĬ

EDIŢIUNE ŞCOLARĂ
APROBATA DE MINISTERUL INSTRUCŢIUNII PUBLICE
ŞI AL CULTELOR.

ENAKI KOGALNICEANU

LETOPISEŢUL
ŢĔREĬ MOLDOVEĬ

CU NOTIŢE LEXICOGRAFICE

BUCURESCI
Editura LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp.
1895.

41939. — Stabilimentul grafic I. V. Socecŭ. — Bucurescĭ.

ENAKI KOGALNICEANU

LETOPISEŢUL
ŢĔREĬ MOLDOVEĬ

ENAKI KOGALNICEANU

Cronicarul Enaki Kogălniceanu, este fiul al doilea al luĭ Vasile Kogălniceanu, căpitan mare al ţinutuluĭ Iaşĭ. S'aŭ născut la 10 Octombrie 1730. Fiind în vrăstă de 16 anĭ (1746), a întrat ca copil de casă în slujba maĭ ântâiŭ Domnuluĭ Moldoveĭ Ión Mavrocordat şi apoĭ în a luĭ Grigorie Ghika.

Făcut comis al treilea sub Domnia luĭ Constantin Racoviţă Cehan. In anul 1753, fiind trimis Domn în Ţara-Muntenéscă, Constantin Racoviţă luă cu sine pe Enaki Kogălniceanu, „aŭ mers la Bucurescĭ, făcêndu-mĕ atuncĭ comis al doilea, ḑice dênsul, slujindu 'l în tótă Domnia Ţĕreĭ-Muntenescĭ. Apoĭ m'aŭ făcut vătaf de copiĭ“.

In anul 1756, numit fiind din noŭ în Moldova, Constantin Racoviţă făcu pe Enaki Kogălniceanu vătaf de aproḑĭ.

Când Racoviţă fu mazilit în 1757, Enaki Ko-

gălniceanu 'l întovărăşi la Constantinopol, unde şeḑu pênă la 1761.

Reîntorcêndu-se în Moldova, după pacea de la Kaïnargi, cu noul Domn Grigorie Ghika, Enaki Kogălniceanu fu numiţ medelnicer.

A maĭ stat în Constantinopol de la 1760 pênă la 1774.

Fu numit stolnic în 1782 şi apoĭ se retrase la satul Rîpile, în judeţul Fălciŭ, unde muri în anul 1795.

Enaki Kogălniceanu a scris cea din urmă cronică a Ţĕreĭ Moldoveĭ, sub titlul *Letopiseţul Ţĕreĭ Moldoveĭ, de la Domnia ântêiŭ şi pênă la a patra Domnie a luĭ Constantin Mavrocordat V. V.*

Din acéstă cronică, s'a extras capitolele publicate în volumul de faţă.

LETOPISEŢUL
ŢĔREĬ MOLDOVEĬ

DE LA DOMNIA ÂNTÊIŬ ŞI PÊNĂ LA A PATRA DOMNIE A LUĬ
CONSTANTIN MAVROCORDAT V. V.

Scris în Ţarigrad

DE

ENAKI KOGALNICEANU

BIV VĂTAV DE APROḌĬ

(1733–1774)

CAP. I.

Domnia ântêiŭ a luĭ Constantin Mavrocordat Vodă.

Viind Constantin Vodă Mavrocordat, fecĭorul luĭ Necolaĭ Vodă cel maĭ mare cu Domniea ântêiŭ a Ţĕreĭ Moldoveĭ, Domn din Ţara-Românéscă, i-aŭ eşit tótă boerimea înainte dupĕ obiceiŭ, alţiĭ la Focşenĭ, alţiĭ la Bacăŭ, alţiĭ la Roman; ĭară Caĭmacamiĭ de laturea tîrguluĭ despre Păcurarĭ, împreunându-se toţĭ cu Domnul, i-aŭ priimit cu dragoste, întrând cu mare alaiŭ şi cinste în Iaşĭ, mergênd după obiceiŭ ântêiŭ la Sfete [1]) Neculaĭ de s'aŭ închinat, apoĭ în curte, cetind Fermanul de domnie nouĕ, ce 'l aŭ miluit Impĕrăţiea, îmbrăcând cu căftane pre boĭeriĭ Caĭmacamĭ, dând cu tunurile şi ḑicênd meterhanéoa [2]) ca la o domnie nouĕ. Ĭară a doua ḑi dupĕ obiceiŭ aŭ început a da boie-

---

[1]) *Sfete* = Sfînt.— [2]) *Meterhanéoa* = musica, orhestra.

riĭ [1]) făcênd pe fiesce-care dupĕ rênduiala ce li se cădeaŭ. In ḑilele acestuĭ domn, ce s'a fi lucrat nu scim, că n'am găsit nicăiurea scris, atâta scim, că s'aŭ făcut un foc mare în Iaşĭ, începênd din Armenime de lângă biserica cea mare a lor, mergênd focul spre mormênturile Turcilor, arḑênd maĭ jumĕtate de oraş, case multe neguţitorescĭ şi tot Tîrgul de sus, şi Sărăria, şi câte-va bisericĭ, şi aŭ ars şi mănăstirea Golia şi tóte casele câte aŭ fost în ograda mănăstireĭ. Pe acest Domn nu 'l iubĭa ţara, căcĭ era Domn fără de noroc; tot scumpe eraŭ tóte, căcĭ era secetă mare de nu s'aŭ făcut pâĭnele în douĕ pol [2]) anĭ ce aŭ domnit. Şi neputêndu-se deprinde cu Ţara Moldoveĭ, fiind deprins în Ţara-Românéscă de copil, aŭ stătut Capikehaelile ce avea la Pórtă, căcĭ cuprinsese tótă boĭerimea Fanaruluĭ încă din ḑilele tătinesĕŭ luĭ Neculaĭ Vodă, şi ĭ-aŭ luat ĭară domniea Ţĕreĭ-Românescĭ, făcênd ĭarăşĭ schimbare cu Grigori Vodă. Decĭ gătindu-se de tóte cele trebuitóre unuĭ Domn, aşteptând şi pe Skimni-Agasi ce era orênduit de la Impĕrăţie ca sĕ ĭee pe Constantin Vodă sĕ

---

[1]) *Boĭeriĭ*=slujbe, funcţiunĭ.— [2]) *Pol*=jumĕtate.

'l ducă sĕ 'l aşeḑe în scaunul Ţĕreĭ-Românescĭ, şi sosind şi Skimni-Agasi în Iaşĭ, s'aŭ rădicat Domnul cu tótă curtea Măriei-Sale de aŭ purces petrecêndu-l toţĭ boĭerii ceĭ marĭ pênă la Şanta, cu tot alaiul şi stégurile Moldoveĭ.

CAP. II.

A doua Domnie a luĭ Grigori Vodă Ghica în Moldova.

Decĭ luând Grigori Vodă al doile domnia Moldoveĭ din Ţara-Românéscă la Moldova, aŭ purces din Bucurescĭ şi i-aŭ eşit înainte la Focşenĭ mulţĭ boĭerĭ cu alaiŭ, şeḑênd acolo treĭ ḑile, năbuşind ţara ca la un Domn bun şi tată a lor pentru multe strâmbătăţĭ a lor, căutându-le dreptate cu marĭ divanurĭ de i-aŭ mulţămit pre toţĭ; şi nu numaĭ acolo, ci şi prin alte tîrgurĭ pe unde aŭ trecut, la care apropiindu-se de Iaşĭ i-aŭ eşit tóte glótele împreună cu boĭerii Caĭmacamĭ, de s'aŭ împreunat cu Domnul, priimindu-ĭ pre toţĭ cu dragoste şi cu blândeţe. Maĭ pre urmă aŭ întrat în scaun, îmbrăcând caftan de Domnie nouĕ în Moldova, care şi Grigori Vodă aŭ îmbrăcat pre boĭerii Caĭmacamĭ şi pre

alţii dupě obiceiŭ. A doua-ḑi aŭ dat boĭerii dupě obiceiul boĭerilor celor marĭ, şi isprăvniciile şi alte boĭerii maĭ micĭ ómenilor caseĭ. Acest Domn aŭ maĭ lucrat şi într'acéstă domnie multe bunătăţĭ care vom arăta maĭ jos, că aŭ făcut case Domnescĭ în ograda Gălăţeĭ şi zid de pétră împrejurul mănăstireĭ de eşĭa câte o dată la plimbare, şi făcea şi mese marĭ cu toţĭ boĭerii cu ḑicěturĭ şi cu multe eglingele [1]) carĭ nu pot a se scrie. Maĭ făcut'aŭ un foişor în délul Copouluĭ, fórte frumos, făptură de Ţarigrad cu tot felul de boĭele, şi mergea adese la dênsul de se eglendisia [2]) făcênd în toţĭ aniĭ halca [3]) acolo, şi orĭ care din boĭerĭ o lua îĭ dăruĭa cu grele cumaşurĭ; şi pe boĭerii ceĭ marĭ ca şi pe ceĭ micĭ fiesce-căruia dupě om făcea şi darul, şi la masă cu tot felul de ḑicěturĭ. In ḑilele luĭ s'aŭ făcut ş'un cutremur mare, care aŭ ţinut un minut de cés, şi mare spaĭmă aŭ căḑut asupra noroduluĭ, şi multe zidurĭ aŭ căḑut, care şi mănăstirea Golieĭ fiind-că o tocmĭa într'acea vară şi o acoperĭa cu fer alb, că arsese în ḑilele luĭ Constantin Vodă Mavrocordat; şi fiind meşterii Ungurĭ din

---

[1]) *Eglingele* = petrecerĭ, chefurĭ.— [2]) *Se eglendisĭa* = petrecea. — [3]) *Halca* = joc turcesc.

ţara Unguréscă, aŭ cădut tóte cubelile [1]) mănăstireĭ peste dênşiĭ şi aŭ omorît şépte ómenĭ dintr'înşiĭ, care pre uniĭ peste treĭ ḑile i-aŭ găsit turtiţĭ sub pĭetre. Pe acea vreme s'aŭ arĕtat în câte-va rêndurĭ şi semne pe cer, stea cu códă care o numesc cometa. Pe acea vreme Domnul se afla eşit din Iaşĭ la casele de la Frumósa cu şederea, şi de acolo s'a mutat în dél la mănăstirea Gălăţeĭ şeḑênd tótă vara acolo, fiind că începu a se auḑi pe unile locurĭ de cĭumă care nu dă puţină spaĭmă la tot norodul, nefiind deprinşi aceĭ lăcuitorĭ cu de aceste felurĭ de bóle; care bólă aŭ întrat şi în érnă p'încet ĭară de primă-vară s'aŭ aţîţat fórte tare, cât şi Domnia aŭ eşit cu urdie [2]) ĭară la Frumósa, maĭ pre urmă şi la Socola, împrăştiindu-se norodul, că atâta murĭa cât nu 'ĭ putea dovedi cu îngropatul, ci rĕmâneaŭ pe câmp de 'ĭ mâncaŭ fiarele, fiind că poruncise Vodă câţĭ îĭ loveaŭ bóla, îĭ scoteaŭ la câmp, orânduind şi o bréslă pentru căutarea bolnavilor, care le ḑic *ciocliĭ*. Aşa, într'acest an s'aŭ deschis oştire împĕrăţieĭ Turculuĭ cu Moscul, care viind şi la Domnul multe poruncĭ Im-

---

[1]) *Cubele* = bolte. — [2]) *Urdie* = trupe, lagăr.

pĕrătescĭ pentru zaherele [1]: la sărhaturĭ [2], care, boĭ şi alte angăriĭ [3]) pod în Dunărea la Oblucită, herestele şi alte multe nesfêrşite angăriĭ, şi Măriei-Sale poruncă sĕ facă gătire de óste. Şi aşa făcea marĭ gătirĭ, gătind şi conac prin satele de pre Prut, pentru óstea ce orânduise ca sĕ mérgă la Hotin; şi nu numaĭ ortalele [4] de inicerĭ, ci şi câţiva Paşĭ, şi saraskerul [5] aŭ trecut prin ţară, dând pe la tóte conacele tóte cele trebuitóre, care nu puţină sdrobire trăgeaŭ toţĭ locuitoriĭ, şi Măriea-Sa încă aŭ dus pe un Sara-Mehmet-Paşa cu două tuĭurĭ [6], arnăut cu câteva miĭ de óste Turcéscă şi cu a Măriei-Sale câtă avea óste de ţară şi strĕinĭ, şi aŭ purces cu urdiea sa la Prut, şi de la Prut la Soroca încungiurând Ţara de sus pe la Deleni, pe la Hârlăŭ, trăgênd spre Iaşi. Intr'acea vreme aŭ lăsat Caĭmacamĭ în Iaşĭ pre Sturza şi pe Roset, şi alţiĭ din boĭerĭ. Pe acea vreme s'aŭ pogorît şi Vezirul cu tótă urdia sa la Dunărea la Sakci, şi fiind şi Alexandru Terzimanul Porţeĭ Ghica, fratele Domnuluĭ, 'şi-aŭ cerut voie ca sĕ vie sĕ se 'mpreune cu el,

---

[1]) *Zaherele* = aprovisionărĭ. — [2]) *Sărhaturĭ* = hotare. — [3]) *Angăriĭ* = dărĭ, imposite — [4]) *Ortale* = Regiment, cétă. — [5]) *Saraskierul* = căpitenia armateĭ, generalisimul oştilor. — [6]) *Tuĭurĭ* = Stégurĭ făcute din coḑĭ de cal, împletite cu măiestrie.

şi sĕ vadă şi ţara. Şi aşa dându-ĭ voie de la Vezirul aŭ venit la Saşĭ, găsind pre Domnul la Socola, pênă a nu merge în partea din sus; şi priimindu-l cu multă dragoste s'aŭ veselit ş'aŭ vorovit [1]) cât le-aŭ trebuit în treĭ ḑile, mergênd şi în Iaşĭ cu tacâm domnesc, umblând pre la toate mănăstirile de s'aŭ închinat, făcênd paraclise; pre care 'l-am vĕḑut şi noĭ, om de fire şi arătos. Iară pre acea vreme óstea Mosculuĭ aŭ fost mers asupra Crîmuluĭ [2]) cărora neputênd sta împotrivă óstea Turculuĭ şi a Tătarilor ce se afla acolo, i-aŭ biruit făcêndu-le multe prăḑĭ; aŭ rĕmas sub stăpânirea Mosculuĭ. Şi de acolo aŭ mers la cetatea Vozia de s'aŭ bătut, ş'atâta i-aŭ bătut de rĕŭ, cât s'aŭ omorît mulţime de Turcĭ, căḑênd şi în robie, risipind şi cetatea cu focurile lor cele multe, rĕmâind acel sărhat părăsit de amêndouĕ părţile. Iară terzimanul [3]) Alexandru, fratele Domnuluĭ, dupĕ treĭ ḑile luându-şĭ ḑiua bună de la frate-sĕŭ Grigori Vodă, aŭ plecat de s'aŭ dus la urdie la Sakce, şi dupĕ ce aŭ sosit peste puţine ḑile, s'aŭ stricat vremea şi începênd a tuna

[1]) *Vorovit* = vorbit. — [2]) *Crîm* = Crimeia. — [3]) *Terziman* = dragoman.

şi a fulgera cu mare trăsnet, într'o clipală de ochĭ aŭ căḑut asupra cortuluĭ de 'l-aŭ detunat, şi fiind terzimanul sub cort, atât s'aŭ ameţit cât aŭ fost ca un mort, arḑêndu-ĭ săgéta [1]) o jumĕtate de barbă şi hârtiile din sîn, topindu-ĭ şi un lanţ de aur a iconiţeĭ ce purta în sîn. Şi îndată Capi-kehaïa aŭ scos Cetalmezia de aŭ dat scire la Grigori Vodă cum că aŭ murit, ĭară peste treĭ césurĭ aŭ scos alt mezil [2]) cum că s'aŭ trezit şi aŭ rĕmas nevătămat. La care viind veste de'ntêiŭ de mórte la Grigori Vodă, încă fiind la Socola, nu întreba câtă ameţélă şi oftare şi lacrimĭ, cât s'aŭ mâhnit tótă curtea şi urdia Domnuluĭ; numaĭ Dómna şi Bezedelele nu sciaŭ că eraŭ duşĭ la Ţarigrad. Iară peste câte-va césurĭ tot într'acea ḑi sosi alt trămis cu veste la Grigori Vodă, scriind cum că s'aŭ trezit şi nu este nimica terzimanuluĭ. Atuncea aŭ mulţămit luĭ Dumneḑeŭ şi s'aŭ bucurat fórte, care nu putem arĕta câtă părere de bine; şi cu mulţĭ galbinĭ şi cumaşiurĭ aŭ dăruit pe acel trămis, pornindu-l ĭară înapoĭ cu cărţĭ, purcegênd şi Domnul pre Prut la Cĭuhur, încunjurând pe la Do-

---

[1]) *Săgétă* = fulger. — [2]) *Mezil* = curier.

rohoiŭ, trăgênd cu urechea ce se lucra la Hotin, că şedeaŭ douĭ Paşĭ cu Seraskierul[1]) de aşteptaŭ venirea Mosculuĭ. Ce când aŭ plecat Grigori Vodă despre Iaşĭ, şi Moscul aŭ lovit Hotinul, care puţină bătaĭe s'aŭ făcut şi aŭ luat pe Colçeag-Beĭ Paşa în robie, şi mult norod din Turciĭ ce eraŭ açolo, măcar că luase şi pe Ean Paşa în robie, care pe amêndouĭ i-aŭ trămis înlăuntru la Impĕrătésa. Iară Grigori Vodă luând veste că aŭ luat Hotinul, îndată aŭ dat scire la Udreiŭ, şi çum că aŭ gând sĕ vie şi la Iaşĭ. Şi viind Domnul cum maĭ în grabă la Iaşĭ, aŭ trecut pe din sus de Iaşĭ, ş'aŭ mers la Galata de aŭ mas într'acea nópte. Socotind ómeniĭ că va şedea câte-va ḑile de se va odihni, ce fiind-că 'ĭ venise veste că aŭ trămis câtă-va óste sĕ 'l prinḑă, îndată aŭ orênduit treĭ Caĭmacamĭ: pe Sandul Sturza Vel Logofĕt, şi pe Iordaki Cantacuzino Vel Vornic, şi pe Constantin Roset Vornic, şi pe Alistarh Ban, ca sĕ fie purtătorĭ de grijă la tóte trebile ţĕriĭ. Iară Grigori Vodă a doua ḑi aŭ plecat de la Galata, luând drumul Ţarigraduluĭ în jos; şi într'acea séră aŭ ajuns la un sat

---

[1]) *Seraskierul* = căpetenia armateĭ.

a luĭ Negel anume Roşiecii în ţinutul Făl-
ciuluĭ, având şi câţĭ-va boïerĭ de ţară cu
dênsul: Costaki Razu Visternic, Paladi Spa-
tar, Venin Spatar, şi fiul Vorniculuĭ Iordak
Cantacuzino, şi fiiul luĭ Negel şi alţĭ fecior
de boïerĭ marĭ şi micĭ. Şi acolo fiind a doua
ḑi Duminică, aŭ mers la biserică, şi când
cetia Evanghelia, eată aŭ sosit de la Iaşĭ
de la Caïmacamĭ, pe un trămis anume An-
tiohi, făcênd scire Domnuluĭ, cum că aŭ ră-
peḑit Moscaliĭ maĭ bine de 300 de călărime
câte în treĭ caĭ sĕ 'l prinḑă. Ş'aşa mergênd
Constantin Hatmanul, s'aŭ lipit de strană ş
i-aŭ spus tótă pricina, ḑicênd sĕ 'ĭ tragă calul
şi cum aŭ isprăvit Evanghelia, aŭ eşit Dom-
nul afară; şi, încălicând, aŭ pus pe Spataru
Venin înainte, apucând drumul în jos la
Torcescĭ, la Tecucĭ, la satul luĭ Spataru
Venin. Iară Moscaliĭ de la Hotin, dupĕ ce
'l-aŭ luat, aŭ tras la Iaşĭ, eşindu-le tot no-
rodul înainte cu tótă boïerimea la Copoŭ ş
Mitropolitul, ş'aŭ intrat în Iaşĭ cu mare alaiŭ
şi cu multă óste cu spegele [1]) scóse din
técă, fiind singur gheneralul cel mare Mĭun-
hen, cu câte-va Bezedele: încă douĕ eraŭ :

---

[1]) *Spegele* = săbiile.

luĭ Dumitraşcu Vodă Cantemir, Constantin şi Dumitraşcu, care a fost Domn ş'aŭ fugit când aŭ venit Petru Impĕrat. Şi era şi o Bezade a Gĭurgilor, fiul luĭ Eraclis, şi alţiĭ carĭ nu s'aŭ scris, ş'aŭ conăcit în casele luĭ Constantin Ipsilant Hatman, căcĭ curţile se cam stricase şi tótă óstea împărţită dupĕ cum era şi omul. Iară gonaşiĭ care mersese după Grigorie Vodă, sĕ 'l prindă, înţelegênd că Domnul aŭ adaus multă óste tătăréscă şi turcéscă, s'aú temut a maĭ merge înainte, şi de la Bêrlad s'aŭ întors înapoĭ fără de nicĭ o ispravă. Iară Grigori Vodă cu toţĭ oştenii luĭ şi cu Paşa Sara-Mehmet, cu óste turcéscă şi cu câţĭ-va Mârzacĭ, cu óste tătărască, umblând din loc în loc, pe la Umbrărescĭ, pe la Torcescĭ şi pe la Şerbănescĭ, maĭ pe urmă şi la Brăval, şi de acolo la Galaţĭ, aşeḑêndu-se acolo cu tótă urdia, puind şi străjĭ în tóte părţile, chivernisind tóte dupĕ cum se cădea, luând scire şi de la Caĭmacamĭ de câte se lucraŭ la Iaşĭ de Moscalĭ. Cantemir Beizade avênd pismă pe Grigori Vodă şi pe Aga Enaki, încă pênă a nu fugi la Moscalĭ, aŭ făcut pe gheneral de aŭ risipit curţile Domnescĭ de la Frumósa, şi casele Agăĭ Enaki ce eraŭ în Iaşĭ făptură

de Ţarigrad [1]) lîngă Bârnovskie, le-aŭ făcut asemenea cu pămêntul [2]); şi nu s'aŭ lăsat cu atâta, ce aŭ dat scire şi la pămênteni că cine va avea straie, lucrurĭ prin mănăstirĭ, sĕ le scótă, căcĭ or sĕ calce mănăstirile sĕ caute avuţia Grecilor şi a luĭ Grigori Vodă, că ar fi lăsat-o prin mănăstirĭ. Ş'aşa trămiteaŭ pămêntenii de 'şĭ scoteaŭ pe a lor, ĭară nu toţĭ; şi cea maĭ de pe urmă aŭ călcat şi mănăstirile şi casele, desbrăcând lumea. Iară gheneralul şeḑênd tótă vara în Iaşĭ, trămitea cărţĭ pe la ţinuturĭ pentru zaheré, şi ialoviţe [3]), şi fên, ş'altele câte trebuia oştii, împreună cu omul Caĭmacamilor. Iară judecăţile căutaŭ Caĭmacamii, cărora sĕ le facă Dumneḑeŭ judecată, că era tot jacurĭ [4]) în tóte părţile. Aŭ scos şi câte-va slujbe, ḑicênd pentru trebuinţa oştii de mâncare; aŭ maĭ scos un bir pentru săpatul hindikiuluĭ [5]), căcĭ aŭ găsit cu cale ca sĕ încunjure hora cu şanţ împrejur, ca sĕ nu vie fără de veste Turcii şi Tătarii sĕ 'ĭ calce. Ş'aşa aŭ poruncit sĕ iésă tóte breslele sĕ sape, şi vĕ-

---

[1]) *Făptură de Ţarigrad* = în felul celor din Ţarigrad. — [2]) *Le-aŭ făcut asemenea cu pămêntul* = le-aŭ ras pĕnă la pămênt. — [3]) *Ialoviţe* = vite de hrană. — [4]) *Jacurĭ* = jafurĭ. — [5]) *Hindikiu* = şanţ.

ḑênd că nu pot face trébă cu eĭ, s'aŭ hotărît sĕ dee de tot omul câte 60 banĭ pentru săpat; ş'aşa aŭ pus pe Ruşĭ de aŭ săpat, încunjurând Iaşul în treĭ-ḑecĭ ḑile, şi pe unde le vinea semnul, oborĭaŭ[1]) orĭ-ce se întêmpla: saŭ case, saŭ grajd, încât aŭ răsipit şi casele luĭ Stavru Sulgeruluĭ celuĭ mare de lîngă sfete[2]) Nicolaĭ. Şi aşa petrecênd pênă în tómnă, iară despre tómnă viind veste că s'aŭ făcut pace, îndată s'aŭ gătit Feldmareşalul, şi aŭ plecat în sus, maĭ rĕmâind în Iaşĭ Cantimir, cu puţină óste de jăcuĭaŭ. Iară şi Domnul Grigorie Vodă, îndată ce aŭ auḑit, aŭ purces pe Prut în sus, cu câtă óste ce avea, luând şi toţĭ Tătariĭ împreună, şi Sara-Mehmet-Paşa cu tótă óstea turcéscă, aŭ plecat în sus pe Bêrlad, făcênd Paşa sfat cu Domnul, dacă vor ajunge la Iaşi, sĕ lovéscă Iaşiĭ din douĕ părţĭ ca sĕ scótă pe Ruşĭ fără voia lor din Iaşĭ. Ş'aşa aŭ făcut; când la Octomvrie 13 ḑile, aŭ lovit Tătariĭ despre Tătăraşĭ şi Turciĭ despre ĭeaz, şi de grabă aŭ eşit Cantemir cu câte polcurĭ[3]) aŭ putut strînge la viea domnéscă la grópă pe culmea délului, închiḑêndu-se cu părcanele[4]) lor, rĕ-

[1]) *Oborĭaŭ* = dărîmaŭ. — [2]) *Sfete* = sfântu. — [3]) *Polcurĭ* = plutóne. — [4]) *Părcane* = întăriturĭ mobile.

mâind douě stéguri de cătane afară, eşind la harţ [1]) cu Tătarii, de s'aŭ bătut de diminéţă pênă la prânz. Şi aşa apărându-se Muscalii s'aŭ tot tras în sus, trecênd podul peste Jijiea pênă în séră. Iară Grigorie Vodă aŭ intrat în Iaşi într'acea séră şi Paşa, şi câţi Moscali găsiaŭ Turcii ascunşi în Iaşi prin pivniţi, daţi dupě běuturi şi jacuri, îi prindeaŭ Turcii de 'i trimeteaŭ la gheneralul ca pre nisce robi, de 'i scoteaŭ Ruşii din robie. In Ţara-Românéscă, Constantin Vodă Mavrocordat trăgea mai mari supěrări despre Turci, că orânduise câţi va Paşi acolo, fiind-că se ridicase Neamţul asupra Turcului, fără de veste. La care acéstă ridicare a Némţului aŭ făcut pe Moscali de aŭ făcut pace cu Turcul, dându-i şi tóte locurile ce 'i luase Turcului înapoi, adecă Crîmul, cetatea Vozie, Hotinul şi Moldova, numai sě bată pe Nemţi. Şi aşa i-aŭ bătut Turcii cât le-aŭ luat şi cetatea Beligradul şi cinci ţinuturi de peste Olt, împreună cu Craiova. Iară Grigorie Vodă în Iaşi, neavênd unde şedea, pênă a tocmi curţile domnesci, aŭ şeḑut în casele Sturzei vel logofět; iară pe Sara-

---

[1]) *Harţ* = luptă.

Mehmet-Paşa, 'l-aŭ pus în casele luĭ Vasilie Kogălniceanu Pitar de lîngă Barnovskie. Şi aşa petrecênd Domnul cu pace acea iarnă, în Iaşĭ, schimbând tóte boeriile, stând cu totul ca sĕ îndrepteze ţara, puind la cale bună şi cu odihnă, făcênd şi mitropolit ţĕreĭ pe Nekifor ce era Sedis, care 'l-am pomenit maĭ înapoĭ, că mitropolitul Antonie ce fusese ântêiŭ se dusese cu Moscaliĭ înlăuntru. Iară când aŭ fost de primă-vară s'aŭ apucat iară de casele Domnescĭ de la Frumósa, şi le-aŭ isprăvit pênă în toamnă, după cum se vĕd şi astă-ḑi. Intr'acest al doilea an, Fevruarie 20, aŭ venit veste luĭ Grigorie Vodă de la Ţarigrad, cum Impĕrăţia aŭ tăiat pe frate-sĕŭ Alexandru Terzimanul, pentru care multă scârbă şi părere de rĕŭ aŭ avut tótă casa Măriei-Sale, şi Dómna Zoiţa şi tóte Beĭzadelile, căcĭ se întorsese de la Ţarigrad dupĕ facerea păceĭ făcênd mare pomenire, împărţind multe pe la sĕracĭ şi la mănăstirĭ. Tot într'acea primă-vară aŭ dat Impĕrăţia luĭ Colceag-Beĭ, Sărhatul Hotinuluĭ, dupĕ ce s'aŭ întors din robie de la Mosc, dupĕ cum s'aŭ scris maĭ înapoĭ măcar că întêiŭ 'l-aŭ rânduit la Vidin şi nelăsându-l multă vreme 'l-aŭ rânduit la Hotin, care luând Ţara-Românéscă d'a-lungul, aŭ

venit pênă la Focşenĭ, şi acolo trămiţênd Grigorie Vodă pe Antonie Părcălab, omul Măriei-Sale, ca sĕ fie purtător de grijă la cele trebuitóre Paşeĭ, şi 'mpreunăndu-se cu paşa i-a arĕtat câte-ĭ sunt trebuitóre Paşeĭ, care între altele cerea 300 de care de boĭ. Ce ḑicênd Antonie că nu se póte, că se face mult zulum [1]) ţĕreĭ, îndată s'aŭ mâniet şi 'l-aŭ pus jos şi 'l-aŭ bătut la talpe fórte rĕŭ, avênd pismă pe stăpânu-sĕŭ pe Grigori Vodă, fiind-că orênduise pe Lupul Aga acolo la Hotin lăsându-l Moscaliĭ, ş'aŭ luat mult bir de la Lipcaniĭ ce se aflaŭ şeḑĕtorĭ prin sate. De care auḑind Grigori Vodă de ce s'aŭ întêmplat luĭ Antonie, nu putem arĕta câtă grijă avea Domnul, trămiţêndu-ĭ multe peşkeşurĭ şi banĭ, dându-ĭ tóte deplin câte aŭ cerut. Şi aşa viind câte treĭ césurĭ pe ḑi, 'ĭ-aŭ eşit Domnul înainte cu toţĭ boĭeriĭ la Şanta; ce dupĕ împreunare multă vreme nu 'ĭ-aŭ căutat sĕ vadă pe Grigorie Vodă, ce maĭ pe urmă 'l-aŭ întrebat, şi 'ĭ-aŭ dat voe ca să încalece; şi aşa trecênd la Iaşĭ aŭ sosit la Copoŭ şi aŭ conăcit acolo, şeḑênd pênă a treia ḑi, mergênd Domnul în tóte ḑilele de se împreuna, tremiţêndu-ĭ de tóte tefaricule [2]) ce

---

[1]) *Zulum* = încălcare. — [2]) *Tefaricule* = scule.

se aflaŭ în Iaşĭ, dând şi bacşişurĭ îndestul la ómeniĭ Paşeĭ, trăgêndu-ĭ şi un alaiŭ fórte frumos împodobit la petrecania Domnuluĭ. Şi aşa mântuindu-se de el, s'aŭ întors cu pace în curţĭ; iară acel Paşă cum aŭ ajuns la Hotin n'aŭ trăit treĭ ḑile şi aŭ murit, de care înţelegênd Grigori Vodă fórte s'aŭ bucurat, căcĭ nu da credinţă el, şi repeḑind cu olac[1]) în Ţarigrad, silind sĕ isprăvéscă acel Paşalîc a Hotinuluĭ luĭ Sara-Mehmet-Paşa ce se afla în Iaşĭ cu şederea, care fusese cu Domnul în óste în vremea oştireĭ, şi sĕ 'ĭ scótă şi un tuiŭ, şi aşa i-aŭ isprăvit scoţându-ĭ şi al treilea tuiŭ, trămiţêndu-l Paşă deplin la Hotin, dăruindu-l şi Măria-Sa ca pe un cirac a Măriei-Sale. Ḑic uniĭ că dupĕ ducerea Moscului, ar fi arătat Grigori Vodă la Veḑirul cum că cetatea Hotinuluĭ ar fi srticat-o pênă în pămênt Moscaliĭ, socotind că dóră va putea ridica acest sarhat din spatele Moldoveĭ; dară Turciĭ fiind în prepus 'ĭ-aŭ dat ascultare, ĭară la cea de pe urmă, aŭ trămis pe ascuns om de aŭ vĕḑut cetatea cu ochiĭ, nesciind Grigori Vodă nimica nicĭ Capi-kehaĭelele luĭ de una ca acésta.

---

[1]) *Olac* = curier.

Ce fiind că se întêmplase maĭ în trecutele vremĭ şi pricina Terzimanuluĭ la care fiindu-ĭ frate îl atingea şi pe Domn, aşişderea şi pricina cetăţeĭ care nu puţin lucru. Aceste multe vorbe căḑênd în urechile prostimeĭ, care de care le întăria, de care auḑind şi Domniĭ carĭ eraŭ mazilĭ [1]), ales Mihaĭ Vodă că şedea de atâţia anĭ în Ţarigrad mazil, le adeveria şi le încredinţa, umblând de ḑi şi nópte dupĕ Domnie, care găsind vreme şi prieteniĭ luĭ Mihaiŭ Vodă, una ca sĕ mănânce, al doile ca sĕ 'l facă Domn Ţĕreĭ-Românescĭ, şi pe Constantin Vodă Mavrocordat sĕ 'l mute în Moldova, şi aşa aŭ mazilit pe Grigori Vodă din Moldova, mutând pe Constantin Vodă din Ţara-Muntenéscă în Moldova, ĭară în Ţara-Muntenéscă aŭ făcut Domn pe Mihaiŭ Racoviţă Vodă.

CAP. III.

Domnia a doua a luĭ Constantin Vodă Mavrocordat.

Constantin Vodă viindu-ĭ veste de Domnia Ţĕreĭ Moldoveĭ, nu s'aŭ bucurat, cácĭ era

---

[1]) *Mazil*= destituit, scos din funcţiune.

deprins în Ţara-Românéscă: ci după obiceiŭ, aŭ răpeḑit Caĭmacamĭ aleşĭ, şi gătindu-se pênă a veni şi Skimni'Agasi, Măria-Sa aŭ purces din Bucurescĭ, care viind la Focşenĭ, dupĕ obiceiŭ 'ĭa-aŭ eşit câtă-va boĭerime şi slujitorĭ înainte ca la un Domn noŭ. Şi viind în scaun dupĕ obiceiŭ s'aŭ cetit Fermanul Impĕrătesc, îmbrăcând pre boĭeriĭ Caĭmacamĭ cu caftane; ĭară a doua ḑi aŭ început a da boĭeriile şi isprăvniciile, care isprăvnicĭ ântêiaşĭ dată acest Domn 'ĭ-aŭ scornit, aducênd acéstră muştră [1]) din Ţara-Românéscă, scornind şi alte multe, făcênd pe ţară ca sĕ 'şĭ cisluească, făcênd ḑece bucate un cap, fie ce bucate, şi capul puindu'l la fiesce-care sfert câte un ort, şi meşteşugul era asemenea, care lucrurĭ ca aceste n'aveaŭ numĕr. Uşele divanuluĭ eraŭ deschise şi multă vorbă cu prostimea [2]) avea, cât atâta le dedese obraz, cât nu putea nimenĭ din boĭerĭ ca sĕ ḑică măcar cât de puţin lucru vre-unuĭ ţĕran, că îndată striga la Vodă, şi pentru un lucru de nimica a unuĭ ţĕran cât de prost, făcea pe un boĭer mare mascara şi 'l închidea. Şi maĭ dăduse o poruncă în

---

[1]) *Muştră* = noutate. — [2]) *Prostime* = ómenĭ din popor.

ţară ca sĕ nu fie volnic [1]) nimenĭ a lua cuĭ-va măcar un oŭ fără de banĭ, nicĭ slujbaş, nicĭ altul nimenĭ.

Grigori Vodă gătindu-se cu tótă curtea sa, aŭ plecat din Iaşĭ la Ţarigrad, petrecêndu-l tótă boĭerimea, şi la mulţĭ aŭ fost şi mare măhnicĭune, căcĭ îl ĭubeaŭ cu toţiĭ. Iară dupĕ mergerea la Ţarigrad s'aŭ aşeḑat cu şederea la Curu-Cişme, petrecênd cu toţĭ prieteniĭ Măriei-Sale ca un Domn deşteptat mazil; la care nedând mâna Capi-kehaĭelelor sĕ vadă pe un Domn ca acesta în Ţarigrad, aŭ cheltuit şi aŭ silit de 'l'aŭ făcut surgun [2]) la Bocceda, la care surgunlîc aŭ şeḑut douĭ anĭ. Iară Constantin Vodă în Moldova domnĭa cu pace apucându-se de capul preoţilor sĕ 'ĭ înveţe carte, frămêntându-ĭ în tot chipul; ântêiaşĭ dată aŭ poruncit de aŭ scos pe ieromonahĭ, călugărĭ grecĭ, de prin mănăstirile cele marĭ, orênduind preoţĭ de mir, ḑicênd că Greciĭ când tămîiază în biserică pe muĭerĭ, staŭ câte un minut înaintea fieştecăreĭa muĭere de o tămîiază şi o privesce din talpă pênă în cap, puind gând rĕŭ în capul lor asupra acelor muĭerĭ. Poruncit-aŭ

---

[1]) *Volnic*=liber. — [2]) *L'aŭ făcut surgun*=l'a exilat.

de aŭ adus şi cărţĭ pe 'nţeles[1]) din Ţara-Românéscă, căcĭ în Moldova nu se afla Evanghelii, Apostolĭ şi Leturgiĭ, dând poruncă Mitropolitul acele cărţĭ sĕ le cetéscă pe 'nţeles pe la bisericĭ; maĭ poruncind Domnul Mitropolituluĭ şi Episcopilor sĕ facă tipografie fiesce-care la Eparhia luĭ, ca sĕ se tipăréscă cărţĭ pe 'nţeles. Şi aşa s'aŭ apucat de aŭ făcut stampă[2]), şi de atuncea şi pĕnă acum, lucréză acea pomenire în pămêntul Moldoveĭ, care la acésta aŭ lăsat mare pomenire în ţĕrile acestea. Aŭ maĭ dat Vodă poróncă prin tóte ţinuturile ca sĕ cerceteze ispravniciĭ ţinuturilor pe preoţĭ, diaconĭ, cariĭ vor fi fără de biserică nesciind şi carte, adecă orânduiéla bisericiĭ, pe uniĭ ca aceia sĕ aibă voie a 'ĭ pune în bir cu ţĕraniĭ ca sĕ plătéscă şi eĭ bir ca şi altă ţară. Şi aşa de mare frică ce aveaŭ bieţiĭ preoţĭ şi diaconĭ, căcĭ începuse Constantin Vodă a orêndui preoţĭ învĕţaţĭ de umbla prin tóte ţinuturile şi prin tóte satele ca sĕ vadă ce fel de cetanie fac pe la bisericĭ, la care nu putem scrie ce frică trăgeaŭ bieţiĭ preoţĭ, că se apucaŭ la bĕtrâneţe sĕ înveţe carte.

---

[1]) *Pe 'nţeles* = în limba ţĕriĭ. — [2]) *Stampă* = Presă tipografică.

In ḑilele acestuĭ Domn s'aŭ întêmplat şi un foc mare pe Podul-vechiŭ, la care aŭ ars ca vr'o 50 de case maĭ bine, începênd focul de lângă Sfîntul-Sava, mergênd pênă la Triĭsfetitele [1]) arḑênd şi câte-va crâşme cu vin şi alte lucrurĭ, făcênd la mulţĭ multe pagube. Iară în ḑilele acestuĭ Domn, aŭ venit şi Patriarhul Kirio Kir Partenie a Sfîntuluĭ-Mormînt a Domnuluĭ nostru Isus Christos a Ierusalimuluĭ, pe care 'l-aŭ primit cu mare cinste, avêndu-l în mare evlavie ca pe un Patriarh ce era şi şeḑênd câtă-va vreme în Moldova, căutând şi sămile mănăstirilor Ierusalimuluĭ, poftindu-l Domnul de aŭ slujit sfânta Leturghie la biserica curţeĭ, unde era şi tótă boĭerimea ţĕreĭ. Care maĭ pe urmă aŭ arĕtat Domnuluĭ că Sfîntul-Mormînt are multă datorie, şi de nu va face Măria-Sa o milă cu ţara acésta a Moldoveĭ ca sĕ uşureze acea datorie, nu maĭ este cu putinţă a maĭ merge la acele sfinte locurĭ, şi staŭ şi ereticiĭ gata sĕ plătéscă acéstă datorie ca sĕ ĭee în mâna lor acele sfinte locurĭ. Aceste şi altele ca aceste auḑind Domnul şi tótă boĭerimea, aŭ făcut sfat, găsind cu cale ca

---

[1]) *Triĭsfetitele* = Treĭ Ierarhĭ.

sĕ ajutoreze şi acest pămênt al Moldoveĭ. Şi aşa, cu sfatul tutulor, aŭ scos pe tótă ţara câte un ort de fiesce-care nume, şi strângênd o sumă bună de banĭ, i s'a dat ajutorându-l şi fiesce-care boĭer cu cele ce leaŭ dat mâna de pe la casele lor. Şi luându-şi ḑiua bună de la Domnul şi de la toţĭ aĭ ţĕreĭ, orânduind răsvane şi conace, trămiţênd şi un boĭer ca sĕ 'l ducă pênă la Focşenĭ, fiind-că mergea în Ţara-Românéscă la Mihaĭ-Vodă, şi plecând din Iaşĭ 'l-aŭ petrecut toţĭ Egumeniĭ, ajutorându-l şi eĭ cu tóte cele ce le aŭ dat mână.

In ḑilele luĭ Mihaĭ Vodă aŭ oblicit [1]) Pórta turcéscă că se află în Bucurescĭ Doftorul Testabuza, care fusese în Moldova în ḑilele luĭ Grigorie Vodă Ghica, carele ascuns fiind că 'l pârîse şi pe el când aŭ pârît pe Terzimanul Porţeĭ, şi dupĕ mazilia luĭ Grigori Vodă din Moldova, Testabuza aŭ trecut în Ţara-Românéscă. Incă fiind Mihaĭ-Vodă în Ţarigrad nepurces, 'l-aŭ chiămat Pórta şi 'ĭ-aŭ ḑis: că Testabuza este în Bucurescĭ, dându-ĭ ferman Impĕrătesc, orĭ capul Testabuzeĭ sĕ-l trimétă în Ţarigrad, orĭ capul luĭ

---

1) *Oblici* = afla. — 2) *Mazilia* = revocarea, destituirea.

se va duce. Şi aşa nesciind ce sĕ facă, Mihaĭ Vodă, aŭ rĕpeḑit Beĭzadeaoa, Măriei-Sale Mihăiluţă cu câţĭ-va boĭernaşĭ, cu menzil [1]), învĕţându-ĭ ca sĕ facă tot chipul de silinţă şi sĕ 'l prinḑă, şi sĕ 'ĭ taĭe capul, şi sĕ 'l răpéḑă la Impĕrăţie cu mare grabă. La care pênă a ajunge Bezadéoa în Bucurescĭ, ĭară Testabuza aŭ fost plecat ca sĕ trécă în ţara Unguréscă; ajungênd pênă la Hotar şi zăbovind acolo pênă a trece, iată şi Bezade aŭ rĕpeḑit dupĕ dênsul cu menzil pe Bezat-Bulucbaşa cu câţĭ-va zapciĭ, şi fiind ḑilele luĭ cele sfêrşite, 'l-aŭ găsit acolo netrecut şi îndată 'l-aŭ prins, puindu-l în fiare cu bună pază, 'l-aŭ dus la Bucurescĭ; şi cum 'l-aŭ adus, 'l-a pus de s'aŭ grijit, şi aşa 'l-aŭ scos în grădina Domnéscă şi 'ĭ-aŭ tăĭet capul, şi despoindu-l, 'l-aŭ trămis cu olac în Ţarigrad.

In Domnia acestuĭ Domn s'aŭ rădicat o sémă de Hotinceni Turcĭ şi aŭ mers la Ţarigrad făcênd mare pâră asupra Lupuluĭ Agăĭ, arĕtând câte şi maĭ multe că le-ar fi făcut când aŭ venit Moscaliĭ şi aŭ fost el orênduit şi scoţênd Ferman aŭ trămis sĕ 'ĭ ĭee capul

---

[1]) *Menzil* = caĭ de forţă.

şi tótă avuţia luĭ, care viind aice la Iaşĭ aŭ mijlocit Domnul de s'aŭ pĭerdut Lupul din mijloc, care nu 'l scia nime ce s'aŭ făcut, puind mare strajă la casa luĭ, aducênd şi tóte bucatele luĭ de le-aŭ scos la mezat, ca când ar fi perit omul. Éră el era la mare închisóre de Domnul la loc întunerec, care nu 'l scia nime unde se află şi era cu mare mirare şi pămêntenilor căcĭ nu 'l sciaŭ; trămisu'l-aŭ la Ţarigrad, aŭ 'l-aŭ omorît şi i-aŭ trămis capul, căcĭ aŭ trecut 16 ḑile la mijloc şi nime nu scia unde se află. La care pênă la cea de pe urmă aŭ scăpat cu viéţă, dară aŭ eşit din şése-ḑecĭ pungĭ de banĭ, şi i-aŭ rĕmas şi tóte acareturile, care nu se pot arĕta cu scrisul câtă risipă şi pagubă aŭ avut, că şi jupânésa o păzia cu mare strajă, împrejurul caseĭ, arḑênd şi zăplajiĭ [1]) ogrăḑeĭ pênă în pămênt; ar fi şi perit de n'ar fi stătut acesta. Ce vĕḑênd şi Domnul că nu 'ĭ merge în pămêntul Moldoveĭ, fiind învĕţat în Ţara-Românéscă cu veniturĭ maĭ marĭ, aŭ scris la Ţarigrad la Capi-kehaĭele ca sĕ nu ĭee mucarẹl [2]), sĕ se mazilésca, care şi o cerea una ca acésta, fiind învĕţat cu

[1]) *Zăplajiĭ* = ulucile, gardul. — [2]) *Mucarel* = bir noŭ pe ţară la înnoirea Domnieĭ.

locmale[1]) maĭ marĭ. Iară de altă parte aŭ socotit cà de cât sĕ 'ncapă alţiĭ strĕinĭ la Domnia Moldoveĭ, maĭ bine sĕ arate drum frateluĭ Măarieĭ-Sale, luĭ Ión Mavrocordat Beĭzede, căruia dându'ĭ scire aŭ început a umbla pre la prietenĭ, ajutorindu'l şi prietinii vechĭ a tătine-sĕŭ, şi kapi-kehaĭelele, pênă ce aŭ isprăvit, şi aŭ luat Domnia Moldoveĭ, mazilind pe frate-sĕŭ Constantin Vodă; dupĕ ce aŭ domnit în Moldova într'acéstă Domnie doĭ pol anĭ, i-aŭ venit mazilia.

CAP. IV.

Domnia luĭ Ión Vodă Mavrocordat, fecior luĭ Neculaĭ Vodă.

Dupĕ ce aŭ luat Ión Vodă domnia Moldoveĭ, şi 'şĭ-aŭ aşeḑat trebile domnieĭ în Ţarigrad, făcênd şi Capi-kehăĭ pe Rămădănescĭ şi pe Guliano, şi aşa gătindu-se aŭ purces din Ţarigrad cu frumos alaiŭ dupĕ cum se cade unuĭ Domn. Iară Constantin Vodă, dupĕ ce aŭ venit Skimni-Agasi, s'aŭ gătit şi aŭ purces din Iaşĭ petrecêndu'l şi tótă boĭeri-

---

[1]) *Locmale*= sume de banĭ.

mea ţěreĭ dupě obiceiŭ. Iară Ión Vodă viind pênă la Galaţĭ, i-aŭ eşit câţĭ-va boĭerĭ înainte ca la un Domn têněr şi noŭ; ĭară dupě ce s'aŭ apropiat de Iaşĭ, i-aŭ eşit înainte şi Caĭmacamiĭ cu mare alaiŭ, ducêndu'l ântêiŭ în sfîntul Neculaĭ de i-aŭ cetit moliftele Domnieĭ, Mitropolitul Nekifor care era socru Agăĭ Lupuluĭ, care s'aŭ pomenit maĭ înapoĭ, şi pe urmă mergênd în curte cetind fermanul de Domnie îmbrăcând pe boĭerĭ dupě obiceiŭ. A doua ḑi ĭarăşĭ chiămând pe boierĭ dupě obiceiŭ aŭ dat boĭeriile, dând o sémă la ómeniĭ Mărieĭ-Sale, că adunându-se cam mulţĭ. In ḑilele acestuĭ Domn aŭ fost multe dărĭ grele, ales văcărriturĭ câte 2 saŭ 3 veniaŭ une-orĭ pe an, că scotea unul la Ghenarie, altul la Maiŭ şi la Dechemvrie, cât se suiaŭ pe an câte 7 leĭ 45 banĭ de vită, care era un mare greŭ ţěreĭ. Iară boĭerilor le păreaŭ bine, căcĭ mâncaŭ fiesce-care, şi aveaŭ tot ridicăturĭ de la acest Domn, la care ceĭ maĭ mulţĭ boierĭ de la acest Domn s'aŭ rădicat, ales ceĭ ce şedeaŭ la ţară, şi de atunce aŭ făcut banĭ toţĭ boĭeriĭ. Domnuluĭ încă nu'ĭ păsa; căuta sě apuce Grecilor aşişderea, că şi eĭ câştigaŭ cât puteaŭ şi

mâncaŭ ruşferturĭ [1]) destule, căḑênd la boĭerii, căcĭ eraŭ paĭelele eftine. Din care boĭerii aŭ pricinuit la o sémă şi aŭ fugit din ţară că fiind o sémă némurĭ, aşteptaŭ sĕ'ĭ róge la boĭerii, la care vĕḑênd că nu'ĭ rógă nime, aŭ socotit sĕ fugă; şi aşa s'aŭ sculat Mihalaki Sturza de la Roman, şi Ilie Sturza de la Helesteenĭ şi douĭ fecĭorĭ aĭ luĭ Balş de la Ionăşenĭ anume Vasilie şi Grigorie, şi aŭ fugit în ţara Leşéscă. De care auḑind Domnul, fórte s'aŭ mâhnit, nefiind deprins la unele ca aceste; şi chĭemând la curte pe Sandul Sturza vel Logofĕt, căcĭ era frate cu Mihalaki care fugise, 'l-aŭ întrebat Domnul. El s'aŭ apărat că n'aŭ fost prin sciinţa luĭ pricina fugireĭ lor, numaĭ de va fi porunca MărieĭSale sĕ le scrie ca sĕ arate ce le va fi rĕspunsul, parigorisând şi pe Domnul, arătându-ĭ că aŭ făcut ca nisce ómenĭ de nimică şi fără de minte, şi nimic nu este. Atuncea Ión Vodă i-aŭ dat voĭe sĕ le scrie cum maĭ în grabă; şi aşa scriindu-le aŭ răpeḑit la eĭ, şi eĭ luând cartea a făcut rĕspuns Logofĕtuluĭ, cum că eĭ încă sunt fecĭorĭ de boĭerĭ şi cu case grele, şi nu pot şi eĭ a se îndulci de milele Domnuluĭ, din cinstea

[1]) *Ruşferturĭ* = darurĭ, mită, chilipirurĭ.

boĭerilor, căcĭ s'aŭ învrednicit câţĭ şi maĭ mulţĭ, şi póte şi maĭ rěĭ de cât dênşiĭ, carĭ aŭ rěmas de rîsul slugilor lor; şi ca de aceste arătând ca sě nu'ĭ supere pentru întors, căcĭ nu se vor întórce aşa curênd ca sě nu dee peste vre o primejdie, arătând câtă sěrăcie şi datorie aŭ pe la casele lor. Şi dupě ce aŭ venit acea carte la Logofětul, aŭ mers la curte de aŭ cetit'o Domnuluĭ în taină câte una pre amănuntul. Atuncea aŭ găsit vreme şi Logofětul de i-aŭ dres dupě cum se cade, şi aşa Domnul s'aŭ adeverit cu jurămînt ca sě le scrie sě vie, şi nu le va face nimic, încă îĭ va boĭeri şi îĭ va milui. La care încreḑêndu-se Sandul Sturza vel Logofět, aŭ luat tréba asupra luĭ şi aŭ scris la eĭ dupě cum aŭ sciut şi aşa i aŭ întors; cariĭ viind la Iaşĭ i-aŭ ĭertat şi i-aŭ şi boĭerit pe toţĭ, făcênd pe Mihalaki Sturza vel Medelnicer, şi pe Ilie Sturza vel Sulger, şi pe Vasilie Balş Căpitan mare de Iaşĭ şi frăţine-sěŭ i-aŭ dat o Căpitănie afară, şi le-aŭ făcut şi lefĭ şi scutelnicĭ. Şi dintr'acéstă fugă a lor věḑênd ceĭ-l-alţĭ boĭerĭ cum se pórtă trebile, şi Domnul căḑut cu totul la mese marĭ şi zeefeturĭ [1]), şi primblărĭ şi la alte

[1]) *Zeefeturĭ* = petrecerĭ.

desfătărĭ a lumiĭ, luase cu toţiĭ un mare obraz şi nu'l băgaŭ în sémă, şi făceaŭ ce le eraŭ voia lor.

In ḑilele acestuĭ Domn, aŭ trecut prin Iaşĭ un Paşă mare cu treĭ tuĭurĭ, anume Mosunolu, la care aŭ trămis Vodă înainte pe Tóder Paladi vel Visternic la Galaţĭ, de aŭ fost purtător de grijă la tóte conacele, şi viind la Iaşĭ i-aŭ eşit înainte Domnul cu mare alaiŭ în întêmpinare la Şanta, ducêndu-l de 'l-aŭ conăcit în casele domnescĭ de la Frumósa, şeḑênd treĭ ḑile oturac [1]), mergênd Domnul de câte două orĭ pe ḑi la dênsul, trămiţêndu-ĭ de câte se găseaŭ la locurile aceste, şi darurĭ şi altele şi banĭ, cât aŭ tras bieţiĭ sĕracĭ cu conacele lor, ĭară Domnuluĭ fórte i-aŭ mulţămit Paşa pentru slujba luĭ Paladi, de care aŭ îmbrăcat Paşa pe Paladi cu blană de samur, dându-ĭ şi un rênd deplin de straie, trăgêndu-ĭ şi un misir [2]) a Paşăĭ cu frumos tacâm la scară, şi aşa 'l-aŭ trămis la Domnul. Vĕḑênd Domnul una ca acésta, 'l-aŭ îmbrăcat şi el cu altă blană de samur, orênduindu-l de al doilea sĕ ducă pe Paşa pênă 'l'a trece în hotarul Hotinuluĭ, ca sĕ nu se facă vre un cusur la nimic. Şi aşa

---

[1]) *Oturac* = popas, staţiune. —[2]) *Misir* = cal arap.

a treia ḑi rădicându-se Paşa de la Frumósa, petrecêndu-l Vodă cu boĭerii şi cu alaiul sĕŭ, pênă la Copoŭ, şi acolo luându-şĭ ḑiua bună Domnul, s'aŭ întors înapoĭ la Iaşĭ, ĭară Paşa s'a dus la Hotin care ajungênd la Hotin iară l'aŭ îmbrăcat şi 'l-aŭ dăruit pe Paladi, căcĭ şi el multe dăruia Paşeĭ; şi viind la Iaşĭ iarăşĭ l'aŭ dăruit Domnul cu cumaşurĭ [1]) şi banĭ, dându-ĭ şi un misir împodobit, cât păru rĕŭ celor-l'alţĭ boĭerĭ, căindu-se că n'aŭ vrut sĕ mérgă unul dintre dênşiĭ conacciŭ, şi nevrênd eĭ, Visternicul aŭ cerut voĭe sĕ mérgă el, cu tóte că aveaŭ trebĭ a Visterieĭ, ĭară aŭ lăsat ómenĭ. Dupĕ acésta aŭ scos Vodă goşină [2]) întreită câte 11 parale de óĭe, care greutate şi nevoĭe nu pociŭ arĕta câtă aŭ făcut pe bieţiĭ sĕracĭ; căcĭ de când a fost acest pămênt, câte 11 parale n'aŭ dat, şi mulţĭ din prostime îşĭ ucideaŭ vitele cele maĭ próste ca sĕ nu le plătéscă, la care şi Domnul mult siclet [3]) aŭ tras pênă s'aŭ strêns baniĭ slujbeĭ acestiĭ, căcĭ era ţara fórte supĕrată de multe dărĭ ce era pe sĕracĭ, cu tóte că era belşug în tóte. Boĭerilor le era bine şi voioşĭ urmaŭ şi eĭ Domnuluĭ, căcĭ iubĭaŭ primblărĭ şi halcale [4]), şi ḑicĕturĭ. Iară dupĕ

---

[1]) *Cumaşurĭ* = bucăţĭ de stofe. — [2]) *Goşină* = imposit asupra turmelor de oaie. — [3]) *Siclet* = necaz.— [4]) *Halca* = joc turcesc.

aceste aŭ socotit sĕ facă şi pomenirĭ; aŭ adus meşterĭ strĕinĭ zugravĭ de aŭ pus de aŭ zugrăvit biserica cea mare a curţeĭ peste tot, pe dinăuntru cu multă cheltuială, zugrăvindu-se şi pe sine cu Dómna şi cu tóte Bezadelele Măriei-Sale, zugrăvind şi pe tot némul luĭ şi pe alţĭ Domnĭ ce eraŭ ctitorĭ la acea biserică de maĭ-nainte, făcênd şi ḑece pĕrechĭ de veşmînturĭ nouĭ, cumaşurĭ frumóse cu fir, şi treĭ rêndurĭ póle de icóne, unele cu semnul ţĕreĭ, şi aducênd şi două sfeşnice de argint de la mănăstirea Sĕculuĭ de le-aŭ stricat şi aŭ făcut şase maĭ micĭ în biserică, şi opt candele marĭ de argint care se vĕd pênă astă-ḑĭ în biserică la curte. Maĭ făcut-aŭ şi un foişor fórte frumos de ceea parte de heleşteul Frumóseĭ, sub Cetăţuie, făcênd şi cişmea lîngă cerdac cu apă curgĕtóre de mergeaŭ în primblare. Iară la al treilea an a Domnieĭ acesteia, aŭ făcut sfat Domnul cu toţĭ boĭerii ţĕrii, ca sĕ alégă patru boĭerĭ marĭ de ţară sĕ mérgă la Ţarigrad, una ca sĕ arate pe Domn că este bun şi plăcut, al doilea sĕ vadă şi tótă chĭeltuiala Capi-kehaĭelelor, căcĭ arĕtase pe tot anul câte o sumă mare de banĭ cheltuĭală, care se miraŭ şi singurĭ boĭerii, şi pentru

altele ce le vor maĭ veni prin mână pentru uşurarea ţĕreĭ. La care găsind că 'ĭ cu cale şi boĭeriĭ, aŭ primit ca sĕ mérgă patru boĭerĭ; ci socotindu-se eĭ-în-de-eĭ [1]), aŭ găsit cu cale sĕ mérgă Costaki Razu Hatman, Tóder Păladi Visternic, Radu Racoviţă vel Vornic şi Manolaki Costaki vel Vornic, şi aşa dându-le de cheltuĭală Domnia, s'aŭ gătit numaĭ de cât şi aŭ purces la Ţarigrad luând şĭ dintre tinerĭ rudeniĭ pentru viderea Ţarigraduluĭ. Constantin Vodă în Ţarigrad încă nu s'aŭ aşeḑat, fácênd tot chipul de meşteşugurĭ pênă aŭ mazilit pe Mihaĭ-Vodă din Ţara-Românéscă, dară fiind că avea Mihaĭ-Vodă Capi-kehaĭele ómenĭ de trébă, pe Stavaraki cel bĕtrên şi pe Manoli Gelepul, şi pe alţiĭ; şi fiind-că nu se împlinise treĭ anĭ deplin, dupĕ cum scrie Fermanul cel Impĕrătesc, încă maĭ trebuiaŭ treĭ lunĭ; şĭ fiind tocmaĭ asupra veniturilor, fórte le-aŭ părut rĕŭ Capi-kehaĭelelor luĭ Mihaĭ-Vodă. Atuncea s'aŭ pornit amêndoĭ pe la tóte porţile turcescĭ; intra Stavaraki pe la Sultan, pe la Caziscurĭ, căcĭ era fórte îndrăsneţ, însĕ maĭ mult cu meşteşug, că doftoria [2]) pe

---

[1]) *Eĭ-în-de-eĭ* = între dênşiĭ. — [2]) *Doftoria* = căuta ca medic.

mulţĭ, neluându-le nimic. Şi ajungênd pe la tóte porţile aŭ isprăvit sĕ maĭ şadă Constantin Vodă treĭ lunĭ în Ţarigrad, scoţênd ferman luĭ Mihaĭ-Vodă sĕ maĭ şadă încă treĭ lunĭ Domn, şi sĕ strîngă tóte veniturile ţĕreĭ dupĕ obiceiŭ. Şi dupĕ ce s'aŭ împlinit cele treĭ lunĭ, atunce s'aŭ dus Constantin Vodă în Ţara-Românéscă, isprăvind luĭ Mihaĭ-Vodă şi Capi-kehaĭelelor luĭ de i-aŭ făcut surgun din Ţarigrad, şi aşa aŭ domnit Constantin Vodă cu pace, amêndouĭ fraţiĭ Domnĭ în douĕ ţĕrĭ. Iară boĭeriĭ din Moldova aflându-se în Ţarigrad, şeḑênd câte-va lunĭ acolo, căutând multe trebĭ ale ţĕreĭ; la care zăbovind, ĭată aŭ venit şi vremea mucareluluĭ a înnoireĭ Domnieĭ Moldoveĭ. Atuncea Capi-kehaĭelele luĭ Ión Vodă aŭ arĕtat boĭerilor ḑicênd: «Ce sĕ facem că vremea mucareluluĭ aŭ sosit, aicĭ banĭ nu putem găsi; Domnul de acolo încă nu ne trămite, nicĭ ne scrie nimică, şi aşa noĭ nu ne amestecăm!» Vezir-Kehaesi încă chĭemând pe Capi-kehaele, le-aŭ ḑis pentru mucarel; eĭ s'aŭ apărat arătând pe boĭeriĭ din ţară ce i-aŭ trămis Domnul şi ţara ca sĕ rĕspundă pentru tóte. Atunce aŭ chĭemat Kehaĭéoa pe boĭerĭ şi i-aŭ întrebat: «Sunteţĭ mulţămiţĭ de acest

Domn?» Eĭ aŭ rĕspuns că sunt şi eĭ şi tótă ţara. Le-aŭ ḑis: «Dacă'ĭ aşa sĕ 'ĭ luaţĭ mucarelul». Aŭ rĕspuns: «Prea bine. Dară banĭ aveţĭ sĕ 'ĭ daţĭ?» — Aŭ rĕspuns: «Aice banĭ n'avem, dară sĕ ni se pue o vade[1]), şi mergênd în ţară pênă la vade îĭ vom trămite». Şi aşa aŭ priimit Vezir Kehaïesi, poruncind sĕ dee un zapis la Miri, pentru banĭ cu vade. Şi aŭ dat, şi îndată aŭ îmbrăcat caftane la Vizirul şi eĭ şi Capi-kehaïelele. Şi îndată aŭ răpeḑit olac[2]) la Iaşĭ de aŭ dat scire Domnuluĭ de luarea mucareluluĭ. Şi luând scire s'aŭ bucurat cu toţiĭ, făcênd şi Domnul mare şinlec. Maĭ pe urmă aŭ pus silinţă de aŭ răpeḑit o sémă mare de banĭ; ïară cealaltă sémă aŭ rĕmas sĕ 'ĭ plătéscă la vade. Şi aşa zăbovind boïeriĭ câte-va lunĭ în Ţarigrad, s'aŭ sculat cu toţiĭ şi aŭ venit la Moldova; la care spuind Domnuluĭ cum s'aŭ întêmplat luarea mucareluluĭ, asteptaŭ boïeriĭ sĕ le mulţăméscă; dară el în loc sĕ le mulţăméscă, le-aŭ ḑis: «De ce v'aţĭ amestecat şi cu a cuĭ poruncă aţĭ adeverit sĕ daţĭ atâţia banĭ?» Şi pe urmă le-aŭ ḑis: «Dupĕ cum v'aţĭ adeverit sĕ şi plătiţĭ, căcĭ Măria mea nu va sĕ

---

[1]) *Vade* = soroc de plată, termen. — [2]) *Olac* = curier.

scie». Şi trecênd multă vreme la mijloc şi peste soroc, apucând pe Capi-kehaîele, eĭ s'aŭ apucat că vor scrie, şi nicĭ o dată nu conteniaŭ ca sĕ scrie; la care cea de pe urmă aŭ trămis bumbaşir un Orta Ceauş, şi cu zapisele lor şi cu ferman ca sĕ împlinéscă aceĭ banĭ de la aceĭ boĭerĭ. Şi viind la Iaşĭ, ce aŭ vorovit Domnul cu bumbaşirul nu se scie, ce numaĭ aŭ strîns pe toţĭ boĭeriĭ ceĭ marĭ şi bĕtrânĭ, cariĭ aŭ fost venit de la Ţarigrad, şi aŭ început a cere banĭ. Iară boĭeriĭ arătaŭ pe Domnul. Domnul aŭ rĕspuns că eĭ sunt datorĭ eĭ sĕ plătéscă. Şi aşa mâniindu-se bumbaşirul i-aŭ luat pre toţi pe jos de la curtea domnéscă, ducêndu-ĭ prin tîrg pênă la casele cele de beilic, unde era ceauşul în gazdă; şi dupĕ ce aŭ mers acolo, i-aŭ pus pe toţĭ în fiare, care lucru aice altă dată n'aŭ stătut, ţiindu-ĭ pênă în séră. Iară maĭ îndeséra aŭ priimit cu toţĭ ca sĕ se pue împrumutare, şi sĕ rădice acea greutate de pe Domnul; la care priimind şi Domnul, aŭ poftit pe bumbaşir ca sĕ 'ĭ slobóḑă, căcĭ se apucă că vor plăti pe 'ncet, făcênd începătură ca sĕ dee. Şi aşa i-aŭ slobоḑit. Ce trecênd câte-va ḑile la mijloc, ĭară aŭ socotit ca sĕ dee uĭtăreĭ, la care vĕḑênd Ión

Vodă că cu bine nu va face nimica, aşa s'aŭ turburat într'o ḑi, şi cerênd izvodul de la zapciŭ, aŭ vèḑut că maĭ nimica nu dădese, şi strigând zapciĭ aŭ început a 'ĭ rădica pe boieri câte pe unul la închisóre, pênă i-aŭ închis pre toţĭ, pre ceĭ marĭ şi bătrânĭ; pe alţiĭ la pârcane, pe alţiĭ la vartă, pe alţiĭ pin beciurĭ, cariĭ umpluse tóte beciurile. Boierii a nume acestiĭ eraŭ: Sandul Sturza vel Logofĕt, Andreĭ Roset vel Logofĕt, Manolaki Costaki Vornic, Sandul Racoviţă Vornic, Tóder Paladi vel Spătar, Alexandru Spătar, Lupul Stolnic şi alţiĭ. Şi vĕḑênd că nu 'ĭ glumă, s'aŭ apucat de plată, şi pênă în séră puţinĭ banĭ aŭ rĕmas neistoviţĭ, cariĭ s'aŭ apucat că a doua ḑi îĭ vor istovi, şi aşa i-aŭ lăsat într'acea séră, şi a doua ḑi i-aŭ istovit toţĭ.

In domnia acestuĭ Domn, s'aŭ maĭ întîmplat o pricină care n'am lăsat sĕ nu scriem: un ovreiŭ dintr'un sat a dumiséle Iordaki Cantacuzino Spatar de la Sucéva de lângă Rădăuţĭ, fiind c'aŭ scăpătat de n'avea cum plăti stăpânilor bucatele ce luase şi le vênduse ca sĕ nu încapă la închisóre, 'şi-aŭ lăsat muierea şi copiĭ şi aŭ fugit; deci pe urmă aŭ mers la Ţarigrad, la care fĕcênd

cu mulţĭ ovreĭ de acolo multe felurĭ de vorbe, arătând starea boĭerilor pămêntenĭ de aice, spuind şi halul luĭ ce i s'a întêmplat, arătând şi ce veniturĭ are Domnul aice, 'l-aŭ pus la cale sĕ facă şiretlic, ḑicênd că eĭ îl vor ajutora la tóte, făcênd un arzaval[1]) către Impĕratul Sultan Mehmet, făcênd jalobă pentru Domnul şi pentru Iordake Cantacuzino, ḑicênd că i-aŭ luat Domnul muierea de aŭ umblat cu ea, şi el fiind-că 'ĭ sta împotrivă 'l-aŭ închis în câte-va rêndurĭ şi i-aŭ luat o sumă mare de banĭ, arĕtând că i-ar fi maĭ luat şi pe o fată şi pe o cumnată şi alte lucrurĭ şi odóre, şi altele multe care nu se pot scrie, arătând că şi Iordake Cantacuzino 'ĭ-aŭ închis magaziile ce avea cu bĕutură, care i-aŭ curs atâte miĭ de leĭ pagubă. Ce avênd meşterĭ bunĭ lângă dênsul şi ajutorându-l şi Bazarghian-başa ce era, aŭ eşit la Impĕratul de aŭ strigat dând şi jalobă. Atuncea Impĕratul aŭ poruncit de i s'aŭ făcut ferman Impĕrătesc, orânduind şi pe un Zaim-Bumbaşir ca sĕ ĭee pe ovreiŭ şi sĕ 'l ducă în Moldova, şi acolo cu cadiul sĕ se caute acea judecată, şi avênd dreptate sĕ-ĭ se dee ilam[2])

---

[1]) *Arzaval* = petiţie, memoriŭ. — [2]) *Ilam* = raport.

şi dupĕ ilame sĕ împlinéscă de la Domnul şi de la Cantacuzino, dând poruncă ca sĕ aducă pe ovreiŭ ïară înapoĭ la Ţarigrad. Şi plecând la Moldova, aŭ mers drept la curtea domnéscă, împreunându-se bumbaşirul cu Domnul, arĕtând şi fermanul, rĕspunḑêndu-ĭ Domnul: «Prea bine, dumnéta mergĭ la gazdă de te odihnesce, că eştĭ ostenit de drum, şi aceste se vor căuta, că avem şi cadiŭ aice; pe ovreiŭ lasă-l sĕ stee aice». Şi aŭ învĕţat Domnul sĕ dee o gazdă departe, şi sĕ nu mérgă cine-va sĕ se împreune; şi lăsând pe ovreiŭ pe mâna Domnuluĭ, ïară bumbaşirul s'aŭ dus la gazdă de laturea tîrguluĭ lângă morminturile turcescĭ. Iară pe ovreiŭ 'l-aŭ pus la oprélă, şi îndată aŭ răpeḑit poruncă la toţĭ neguţitoriĭ Turcĭ din Iaşĭ şi la toţĭ musafiriĭ Turcĭ ce se aflaŭ în Iaşĭ, ca sĕ se afle la două césurĭ din ḑi toţĭ la curte; şi făcênd scire şi Cadiuluĭ sĕ vie şi eĭ, şi toţĭ boïeriĭ ceĭ marĭ cu boïeriĭ şi fără de boïeriĭ; şi adunându-se cu toţiĭ aŭ eşit şi Domnul poruncind sĕ pue butucĭ ovreïuluĭ şi în mânĭ şi în picïóre, şi aşa sĕ 'l aducă la Divan. Şi aducêndu-l, aŭ început Domnul a se judeca cu el la Cadiŭ, în auḑul tuturor, făcênd pe ovreiŭ ca sĕ grăiască turcesce, căcĭ

ḑicea că nu sçie. Arĕtând Domnul: «bênd ţi-am luat muierea?» spuind şi şederea luĭ unde aŭ fost, saŭ pe cumnată-sa saŭ pe soră-sa; maĭ întrebându-l când 'l-aŭ închis şi aŭ plătit atâte geremele? [1]) Intrebându-l şi Iordache Cantacuzino: «Când i-aŭ oprit bucatele ca sĕ nu le vênḑă?» Aceste tóte întrebându-l cadiul, n'aŭ avut ce rĕspunde, fără de cât aŭ spus drept că alţiĭ 'l-aŭ pus la acésta, ĭară el nu 'ĭ vinovat. Care aceste tóte le scria Cadiul, ḑicênd că Domnul nicĭ de unele ca aceste n'are nicĭ o sciinţă, fără de cât alţiĭ 'l-aŭ îndemnat la acésta, şi sĕrăcia luĭ cea multă. Atuncea Domnul întrébă pe Cadiŭ şi pe ceĭalţĭ Turcĭ ce se aflaŭ acolo: «Unuia ca acestuia ce i se cade?» Aŭ rĕspuns: «Este bun de spânzurat». Iară Cadiul tóte ḑisele luĭ le scria ca sĕ dee ilam; atuncea Domnul aŭ strigat pe armaş sĕ 'l ĭee sĕ 'l spânzure, ḑicênd de al doile ca sĕ nu 'l întrebe. Şi îndată 'l-aŭ rădicat ducêndu-l în capul tîrguluĭ de jos, lîngă Hahambaşa, şi 'l-aŭ spênzurat la o dughénă, ţiindu-l treĭ ḑile spânzurat. De care auḑind bumbaşirul aŭ făcut multă gâlcévă; dară 'l-aŭ odihnit

---

[1]) *Gereme*= amendă.

Domnul, dăruindu-l bine, arătându-ĭ şi ilamul. Atunce Domnul aŭ făcut un arz[1]) de la tótă ţara şi de la Turciĭ de loc, şi Vlădiciĭ şi Egumeniĭ şi toţĭ boĭeriĭ, arătând pe ovreiŭ că aŭ fost un rĕŭ şi tâlhar; şi pentru sĕ se părăséscă şĭ alţiĭ de unele ca aceste, aŭ găsit tot Divanul acesteĭ ţĕrĭ şi cu Cadiul, de s'aŭ omorît; trămiţênd sineturĭ pentru tóte la Capi-kehaĭe, scriindu-le ca sĕ cheltuĭască, şi sĕ stea cu capul ca sĕ potóle[2]) acéstă price,[3]) trămiţênd şi pe zapciŭ la Capi-kehaĭele. Atuncea rudeniile jidovuluĭ celuĭ mort ce avea în ţara Leşască, aŭ mers la Ţarigrad; ajungênd la Ogĭak-Bazărgén şi la alţĭ ovreĭ marĭ, cariĭ aveaŭ fiesce-care porţĭ marĭ turcescĭ; care s'aŭ tulburat toţĭ asupra Domnuluĭ de ce sĕ facă un lucru ca acesta peste porunca Impĕratuluĭ, călcând fermanul, stând şi împotriva zapciuluĭ, care lucru nu l'aŭ făcut nicĭ un Domn, şi pîra pe Domnul în tóte părţile, grăind mulţime de cuvinte pentru Domnul; la care mulţĭ banĭ aŭ cheltuit Capi-kehaĭelele, că fórte se mărise tréba, căḑênd Domnul în gurele noroduluĭ, ḑicêndu-ĭ fel de fel de vorbe próste, care şi la

---

[1]) *Arz*=petiţie. — [2]) *Potóle*=potolésca. — [3]) *Price*=pricină causă.

ceĭ marĭ Turcĭ nu găsia obraz Capi-kehaĭelele, hulindu-l cu toţiĭ. Atuncea aflându-le acestea, ómeniĭ luĭ Grigori Vodă Ghica, ce eraŭ aicea în Ţarigrad, aŭ început a umbla dupĕ Domnie ca sĕ isprăvéscă stăpênuluĭ lor. Măcar că Grigori Vodă era la surgunlîc, dară avea mulţĭ prietinĭ, şi umblând din ḑi din nópte, aŭ luat Domnia, aducênd Pórta pe fiul Măriei-Sale Scarlat Beĭzade, de 'l-aŭ îmbrăcat cu caftan, în locul tătine-sĕŭ; şi pe Ión Vodă 'l-aŭ mazilit, trimiţênd Capigibaş de 'l-aŭ rădicat din Moldova.

CAP. V.

A treia Domnie a luĭ Grigori Vodă Ghica.

Dupĕ ce aŭ şeḑut şapte anĭ mazil şi în surgunie la Bocceda, care îĭ ḑic Tenedos, ĭară 'l-aŭ miluit Impĕrăţia cu Domnia Moldoveĭ, care nefiind aice, după cum am ḑis, aŭ adus pe Beĭzade Scarlat de 'l-aŭ îmbrăcat cu căftan în locul tătine-sĕŭ, fiind încă la surgunie tat-sĕŭ, făcêndu-ĭ şi itlacul [1]), răpeḑind cu mare grabă de aŭ adus pe Gri-

---

[1]) *Itlacul* = punerea în libertate.

gori Vodă. Dupĕ ce 'l-aŭ adus aŭ mers la Pórtă de aŭ făcut mulţămire pentru mila ce 'l-aŭ miluit cu Domnia Moldoveĭ, făcênd un engomion [1]) turcesc către Vizirul, arĕtând mare mulţămită, cât s'aŭ mirat singur Vezirul de procopséla şi turcésca luĭ; asemenea aŭ făcut şi la Impĕratul când aŭ mers de aŭ luat cuca, şi mult s'aŭ mirat şi Impĕratul de acest Domn, care aşeḑênd-şĭ tóte trebele in Ţarigrad s'aŭ gătit de câte i-aŭ trebuit; şi făcênd mare alaiŭ la eşitul din Ţarigrad, aŭ venit la Moldova, orânduind şi un salahor [2]) impĕrătesc ca sĕ'l ducă la scaun, avênd cu el maĭ bine da 40 de bostangiĭ. Care apropiĭndu-se la Galaţĭ, i-aŭ eşit mulţĭ boerĭ înainte şi jupânese înaintea Dómneĭ, căcĭ luase, tot agărlîcul [3]) cu el; numaĭ pe Beĭzade Scarlat îl lăsase în Ţarigrad nazir [4]) şi purtător de grijă asupra Capi-kehaĭelelor. Şi şeḑênd treĭ ḑile oturac, căutând jalobele sĕracilor, făcênd mare dreptate la toţĭ, făcênd şi pârcălab la Galaţĭ pe Leon cel bĕtrân. De acolo viind la Iaşĭ, prin tóte tîrgurile ce trecea căuta strîmbătă-

[1]) *Engomion* = cuvêntare. — [2]) *Salahor* = comis. — [3]) *Agărlicul* = bagajurile. — [4]) *Nazir* = intendent, inspector.

ţile locuitorilor, nepoftind asuprélă sĕracilor; iéră când s'aŭ apropiat de Iaşĭ, i-aŭ eşit toţĭ boĭeriĭ şi Caĭmacamiĭ cu tóte alaiurile înainte, întrând în sfete-Nicolaĭ de s'aŭ închinat şi pe urmă în curtea domnéscă. Cetind fermanul, aŭ îmbrăcat pe toţĭ cu blane şi cu caftane dupĕ obiceiŭ, stând şí Skimni-Agasi pênă s'aŭ sfêrşit ceremoniile, făcênd pe mare şi mic dupĕ obiceiŭ, trămiţênd şi pe salahor la gazdă cu alaiŭ. Şi adoua-ḑi aŭ împărţit tóte boĭeriile, făcênd Logofĕt mare pe Sandul Sturza, şi pe Costache Razu Vornic de Ţara de jos, şi pe Radul Racoviţă Vornic de Ţara de sus, şi pe Başa Mihalopul Hatman, şi pe Vasilie Roset vel Visternic, şi pe Enake Hrisosculeu vel Postelnic, şi pe Alistar vel Spătar, şi pe Calmăş vel Ban, şi pe Popazol vel Comis, şi pe Vasilaki Negel vel Paharnic, şi pe Lupul vel Stolnic, şi pe ceĭ-lalţĭ dupĕ rênduélă, dând şi isprăvniciile, făcênd şi din Grecĭ, că adusese mulţĭ.

In Domnia luĭ Ión Vodă care s'aŭ pomenit maĭ înapoĭ, era un boĭer a acestuĭ Domn încă a tătine-sĕŭ om, care se numĭa Costache Purice, ce fusese şi Agă aice în Iaşĭ, care maĭ 'nainte cu câte-va lunĭ pênă a nu'ĭ

veni mazilia, îl miluise Domnul sĕu cu stărostiea Focşenilor, dupĕ ce'l scóse din Agie. Şi fiind acolo când aŭ venit mazilia, aŭ rĕpeḑit boĭerii din loc, şi 'l-aŭ prins, şi puindu'l în fiare, 'l-aŭ trămis la Mira la mănăstire ca sĕ stee acolo pênă va pleca Ión Vodă din Iaşĭ; şi auḑind Ión Vodă i-aŭ părut rĕŭ fórte şi chiămând pre boĭerii le-aŭ ḑis multe cuvinte, dară eĭ nu vreaŭ sĕ scie ḑicênd că aşa le poruncesce Domnul lor Grigori Vodă din Ţarigrad. Ĭară când aŭ fost ca sĕ rădice acest Domn din Iaşĭ, aŭ vorbit cu Capegi-Paşa ca sĕ trămită de pe drum ómenii de aĭ luĭ sĕ ĭee pe acest boĭer de la Mira, pe care oblicind boĭeriĭ, îndată aŭ răpeḑit pe ascuns de 'l-aŭ luat de acolo şi 'l-aŭ dus la Némţu, la mănăstirea Sĕculuĭ, ţiindu'l acolo pênă aŭ trecut Ión Vodă, Dunărea. Acest Domn aŭ domnit patru anĭ şi s'aŭ mazilit, dară şi multe blăstemurĭ aŭ luat de la sĕracĭ, pentru văcărit, ales de la babile cele văduve, pênă una aŭ zvîrlit cu o pétră în el în ḑiua în care aŭ purces din Iaşĭ, dară nu 'l-aŭ lovit ce cal aŭ lovit; şi mergênd la Ţarigrad mulţĭ anĭ aŭ mazilit şi apoĭ aŭ murit, ĭară Domnia n'aŭ vĕḑut'o. Pe Costache Pu-

rice încă pênă a nu sosi Grigori Vodă la Iaşĭ, cu bună pază închiḑêndu'l la Cetăţue, şeḑênd pênă aŭ venit Domnia în Iaşĭ, şi atuncea 'l-aŭ scoborit în curte la Başbulubaşa de Simenĭ de aŭ şeḑut câtă-va vreme acolo, pênă aŭ intrat câţĭ-va boĭerĭ mijlocitorĭ la Domnul, cerşind şi o sumă bună de banĭ, care aŭ dat ca la 30 de pungĭ de banĭ, şi aşa aŭ scăpat fără de nicĭ o pricină. Grigori Vodă dupĕ ce aŭ venit aŭ şi scos cuniţă [1]) câte 50 parale pe vită; cu adăuşag şi cu banĭ vechĭ şi cu răsura slujbaşilor, se suĭa la 60 de parale vita. Maĭ scos'aŭ desătina [2]) şi goştina, şi vădrăritul [3]) ; şi dupĕ ce s'aŭ rĕcit vremea, aŭ scos şi peceţĭ pe ţară de aŭ plătit toţĭ, scoţênd şi văcărit câte duoĭ leĭ, şase potronicĭ [4]) vechĭ de vită, şi răsură deosebit. Intr'acéstă Domnie aŭ făcut şi o logodnă fiĭceĭ Măriei-Sale cu Dumitraşcu Sturza vel Cămăraş, fiiul Sanduluĭ Sturza pre care îl luase Domnul încă din ceea Domnie la Ţarigrad, şi făcênd masă mare cu tóte ḑicĕturĭ, aşijderea şi Dómna

---

[1]) *Cuniţă* = imposit asupra vitelor. — [2]) *Desătina* = dijmă. — [3]) *Vădrăritul* = imposit asupra vinuluĭ. — [4]) *Potronicĭ* = monetă vechie.

cu tóte jupânesele, şi Cámăraşul deosebit la cămară cu toţĭ neguţitorii, trăgênd şi danţurĭ prin ograda curţeĭ.

. Mare stăpân aŭ stătut acest Domn în ţěrile acestea, şi cu marĭ orânduele; căcĭ judecăţile fórte le căuta, şi nu lipsia în tótă sěptěmâna sě nu facă Divan sěracilor, şi fiind că făcuse multă cheltuélă cu Domnia Moldoveĭ de pre urmă, şi cu itlacul surgunlîculuĭ, fiind şi mâncătorĭ mulţĭ pe acea vreme la Porţile turcescĭ, vědênd că nu póte eşí de sub cheltuială aŭ pus tótă silinţa prin prietinĭ apropiindu-se şi vremea mucareluluĭ. N'aŭ încetat a umbla dupě Domnia Ţěreĭ-Româneacĭ, pênă aŭ şi dobândit'o, şi aşa făcênd tótă Domnia Moldoveĭ numaĭ opt lunĭ, ĭ-aŭ venit veste din Ţara-Românéscă, şi într'acel cés aŭ răpeḑit pe Mihalopu Hatmanul Iordake; aşijderea şi Constantin Vodă a răpeḑit pe Vasilaki CăminaruCapi- kehae, şi pe Păvălake Aga la Moldov a Caĭmacamĭ, fiind schimbare între Domnie, făcênd fiescecare zapt [1]) la locul ce mersese, fără de chic de siélă [2]) dupě porunca ce aduse fiesce-care. Decĭ aŭ început Grigori Vodă a se găti.

[1]) *A face zapt* = A sequestra, a lua, a ocupa. — [2]) *Fără de chic de siélă* = fără a se sfii cătuşĭ de puţin.

pênă ce aŭ venit şi Skimni-Agasi ce era orânduit ca sĕ ĭee pre Grigori Vodă sĕ'l ducă în Ţara-Românéscă; ĭară viindú i-aŭ eşit Domnul înainte în şes cu mare alaiŭ. şi dându'ĭ fermanul cel Impĕrătesc de călare, 'l-aŭ sărutat, puindu'l în sîn, şi vrênd sĕ se sărute cu Agasi de pe caĭ, s'aŭ tulburat aţii [1]) lor, şi sculându-se aţiĭ în douĕ piciόre, aŭ lunecat calul Domnuluĭ de piciόrele de d'înapoĭ, aŭ cădut în cur, şi vrênd sĕ sae de pe el aŭ cădut pe un piciŏr şi îl durea, ḑicênd prostimea că nu'i semn bun. Ce dupĕ ce s'aŭ gătit cum se cade unuĭ Domn, şi maĭ tăind straie câte douĕ perechĭ la toţĭ ai curţeĭ, şi de drum şi de alaiŭ, adăugênd şi όmeniĭ împodobiţĭ pre toţĭ cu mare orânduiala, cât maĭ frumos nu se maĭ putea, şi aşa eşind din Iaşĭ, i-aŭ făcut toţĭ boĭeriĭ mare alaiŭ, petrecêndu'l cale de un cés luând-şĭ toţĭ ḑiua bună de la Domnul. O sémă s'aŭ întors înapoĭ, iar mulţĭ aŭ mers cu Măria-Sa: alţiĭ pênă în Roman, alţĭ pênă în Focşenĭ, alţiĭ conacciĭ, alţiĭ cu carele şi cu altele, ca sĕ se întórcă cu cel-alt Domn. Căḑuse şi o ĭarnă care de multă vreme nu ţineaŭ minte όmeniĭ iérnă ca acésta, căcĭ

[1]) *Aţiĭ* = caĭ, armăsarĭ.

ajunsese carul de fên 30 de leĭ, şi nu se găsĭa, şi descoperiaŭ case de da la caĭ. Ajungênd Grigori Vodă la Focşenĭ, aŭ întrat cu mare alaiŭ maĭ nainte pênă a nu veni Constantin Vodă. Ĭară a treia ḑi aŭ gătit pe Beĭzade Mateĭ cu tot alaiul Măriei-Sale, şi l'aŭ trămis inaintea luĭ Constantin Vodă, care vĕḑênd alaiul Ghicăĭ, înghiăţaţĭ aŭ rĕmas toţĭ, că avea un alaiŭ fórte gol. Acole în Focşenĭ s'aŭ împreunat şi Domniĭ amênduoĭ, şi şeḑênd treĭ ḑile oturac, de acole 'şĭ-aŭ luat ḑiua bună unul de la altul, şi aŭ mers fiesce-care la ţara lui-şĭ.

CAP. VI.

Domnia a treia a luĭ Constantin Vodă Mavrocordat.

Viind Constantin Vodă la Iaşĭ, i-aŭ eşit tótă boĭerimea înainte aducêndu-l dupĕ obiceiŭ cu alaiŭ pênă în curtea domnéscă, cetind fermanul dupĕ obiceiŭ, şi îmbrăcând pe boĭerĭ cu căftane. A doua ḑi ĭară aŭ chĭemat de aŭ dat boĭerii, făcênd Logofĕt mare pe Andrieş Roset, Vornic mare de Ţara de jos pe Costaki Razul, Vornic de Ţara de sus pe Radul Racoviţă, Hatman pe Ión Bogdan,

Postelnic mare pe Tóder Palade, şi Visternic pe Ştefănuţă Roset şi pe Alistarh vel Spătar, şi Ban mare pe Dumitraşcu Calmăşul, şi pe ceĭ-alţĭ fiesce-care dupĕ rândueala luĭ. Ĭară Domnul s'aŭ apucat ĭară de evlavia luĭ cea vechie, că punea preoţiĭ de intraŭ la biserica curţiĭ la treĭ césurĭ de nópte, şi eşĭaŭ la şapte césurĭ din ḑi, şi se apuca de divan de 'ĭ ţinea pênă la nouĕ césurĭ din ḑi. Maĭ dedese poruncă de strângea toţĭ preoţiĭ, diaconiĭ oraşuluĭ la biserica curţeĭ, şi dupĕ ce 'ĭ băgaŭ diminéţa în biserică, punea cĭuhodarĭ la uşă şi nu lăsa nicĭ pre unul sĕ ésă afară, puindu-le un preot ce 'l avea Măria-Sa învĕţat la carte grecéscă şi românéscă, de se suĭa în anvon, de le cetia dupĕ cum se cade a sci fiesce-care preot orênduĭala bisericeĭ, şi a botezuluĭ şi a ispovedanieĭ; de care fórte sĕ spĕriese preoţiĭ; şi care nu pré scia carte se apuca de învĕţa de al doilea carte, măcar că dedese mare poruncă Mitropolituluĭ şi Episcopilor sĕ cerceteze pre ceĭ ce vor sĕ se preoţéscă saŭ sĕ se diaconéscă, şi sĕ vadă că de vor sci darul deplin, şi aşa sĕ le dee darul preoţieĭ şi al diaconieĭ. Aŭ maĭ scornit că nu trebue boĭeriĭ sĕ aĭbă

vecinĭ [1]) prin satele lor, dând scire pe la tóte ţinuturile unde vor fi vecinĭ sĕ vie la Iaşĭ ca sĕ se desbată de vecinătate, poruncind şi boĭerilor celor de aŭ vecinĭ şi sineturĭ pentru vecinĭ, sĕ vie, căcĭ este sĕ se caute acéstă pricină cu Divanurĭ. Şi strângêndu-se vecinătatea de pretutindene la Divan cu o mare obrăsnicie, căcĭ iĭ făcuse Constantin Vodă de nu băgaŭ pe nime în sémă, viind şi boĭerimea de pe afară ceĭ ce aveaŭ vecinĭ; cariĭ dupĕ ce s'aŭ strîns cu toţiĭ, s'aŭ orênduit ca sĕ se facă mare sobor în Mănăstirea Triĭsfetitele. Şi aşa mergênd Domnul cu toţĭ boĭeriĭ acolo, aŭ început a face mare cercetare de când sunt vecinĭ şi de la cine i-aŭ cumpĕrat, şi în cât i-aŭ cumpĕrat. Atunce aŭ rĕspuns toţĭ boĭeriĭ, ḑicênd: «Noĭ nu i-am cumpĕrat, ce i-am găsit vecinĭ de la moşiĭ şi strămoşiĭ noştri, şi 'ĭ stăpânim şi noĭ; ĭară a 'ĭ vinde nu putem sĕ 'ĭ vindem, ce 'ĭ punem câte la o slujbă a caseĭ de ne daŭ ajutor». Atuncea aŭ poruncit Vodă cu mare hotărîre sĕ nu maĭ fie vecinĭ de aci înainte, numaĭ pentru că şed pin satele boĭerescĭ şi se hrănesc pe moşiile lor, sĕ lucreze câte

---

[1]) *Vecinĭ* = şerbĭ.

douě-ḑecĭ şi patru de ḑile într'un an boĭerilor vara şi iarna; aŭ sě dee câte douĭ leĭ de fiesce-care casă şi sě lucreze câte 12 ḑile pe an vara şi ĭarna. Şi hotărînd într'acest chip, s'aŭ mulţămit şi boĭerii, învěţând Domnul ca sě dee vecinilor şi câte o ţidulă Domnéscă cu pecete gospod [1]), arětând că de aice încóce sě nu se maĭ numéscă vecinĭ, şi sě aibă a sluji acele ḑile de maĭ sus pomenite, dând pe acele ţidule un leŭ luĭ Treti Logofět şi câte-va parale scriitoruluĭ.

Intr'acéstă Domnie a luĭ Constantin Vodă, mare secetă aŭ fost de vară, cât se speriase locuitoriĭ; la care věḑênd şi Domnul aŭ poruncit ca sě se facă litanie pe la tóte bisericele; şi de multe orĭ strîngea icónele de pe la tóte bisericele, scoţênd şi sfintele móşte ale Prapadómneĭ Paraskeve, mergênd Mitropolitul şi cu toţĭ Vlădiciĭ şi preoţiĭ şi Domnul cu tótă boĭerimea, şi slujitoriĭ strîngêndu-ĭ cu toţiĭ la un loc, în grădina cea mare de sub curţile Domnescĭ, făcênd aghĭasmă, cetind moliftele de plóie, trămiţênd toţĭ zapciĭ de strângeaŭ norodul, bărbaţĭ şi femeĭ, copiĭ, fete, de le aduceaŭ ca sě as-

---

[1]) *Gospod* = domnesc.

culte rugele. De noroc era acest Domn, că cu tóte rugele ce făcea, milostivul Dumneḑeŭ a trămis plóie pré multă, cât se făcuse tóte bucatele cât socotiaŭ ómeniĭ că n'ar găsi loc unde sĕ le pue. Iară când aŭ fost la mijlocul vereĭ, saŭ din pĕcatele noroduluĭ, saŭ din nenorocirea Domnuluĭ, aŭ trămis Dumneḑeŭ urgia sa asupra acesteĭ ţĕrĭ, *lăcuste*, de aŭ umplut ţara prin tóte ţinuturile istovind tot; pe unde se punea, rĕmânea locul negru ca când n'ar fi fost semănat nimica nicĭ o-dată; saŭ grîe de era, saŭ vie, saŭ mălaiŭ, saŭ păpuşoiŭ, sau pădure de era înfrunḑită, rĕmânea părea că 'ĭ uscată. Şi aŭ ţinut câţĭ-va anĭ; măcar că începuse încă din domnia frăţine-sĕŭ luĭ Ión Vodă, dar nu era atâta nicĭ se lăţise peste tot locul ca la Măria-Sa, căcĭ într'o ḑi s'aŭ pornit prin Iaşĭ, şi de mulţimea lor, sórele nu se vedea, de care poruncind Domnul la tóte mănăstirile ca sĕ facă rugă şi sĕ tragă tóte clopotele cele marĭ, că dór s'ar spĕria sĕ fugă, ĭară în zădar s'aŭ ostenit, căcĭ era urgia luĭ Dumneḑeŭ. Şi în puţină vreme s'aŭ făcut o mare scumpete cât ajunsese dimerlia de orz un leŭ, şi pe multe locurĭ neavênd ómeniĭ ce mânca, uscaŭ ómeniĭ cojĭ de copacĭ şi le pi-

saŭ făcêndu-le făină, le mestecaŭ câte cu puţină făină, şi le făceaŭ malaiŭ, şi mâncaŭ. Pe alte locurĭ strângeaŭ ghindă şi ïarăşĭ asemenea făceaŭ; care nu putem arăta ce nevoïe era de fómete, la care mi s'aŭ tîmplat şi mie de am vĕḑut cu ochiĭ în câte-va sate la ţinutul Botoşenilor, fiind eŭ orênduit cu slujba Domnéscă acolo ïarna. Feţele lor sĕmănaŭ a fi fierte şi nu puteaŭ grăi de slabĭ, cariĭ ajungênd în primăvară toţĭ aŭ murit. Am maĭ vĕḑut şi la Cernăuţi, într'un sat la casa preotuluĭ in postul mare, descălecând acolo pentru prînzit; bucate de sec ne-aŭ gătit, ïară în loc de pâine ne-aŭ scos mălaiŭ de ghindă şi am mâncat câte o bucăţică mică cu toţiĭ. Şi aŭ ţinut acéstă fómete tótă Domnia acestuĭ Domn, fiind-că nu lipsiaŭ lăcustele din Moldova, căcĭ vara mâncaŭ orĭ ce aflaŭ, şi despre ïarnă se 'ngropaŭ, ïară de primăvară eşiaŭ însutite de cât eraŭ. Tot atuncea s'aŭ făcut şi perirea sóreluĭ într'o ḑi la vreme de bucate, şi aŭ ţinut ca douĕ césurĭ, cât se făcuse pămêntul şi lumea altminterlea; şi într'acea ḑi ïară aŭ trecut lăcuste multe prin Iaşĭ, şi trăgeaŭ tóte clopotele pe la tóte mănăstirile. Acest Domn, într'acéstă Domnie, aŭ pus de aŭ făcut pe-

ceţĭ tipărite pe stupĭ, şi pe mascurĭ şi pe pogónele de tĭutĭun, care lucru n'a maĭ fost în pămêntul Moldoveĭ.

In Domnia acésta, ĭară aŭ fost dat Impĕrăţia paşalîcul Hotinuluĭ luĭ Musun-Zade, şi aşa aŭ venit prin Iaşĭ, i-aŭ eşit Domnul înainte cu mare alaiŭ la Şanta, ducêndu-l de l-aŭ conăcit în casele de la Frumósa, apoĭ mergênd toţĭ de se 'mpreunaŭ cu Paşa dupĕ obiceiŭ, aŭ mers şi Turcii neguţitorĭ Lajĭ din Iaşĭ. Intrebându-ĭ Paşa pe fiesce-care câtă vreme aŭ, atuncea aŭ mers şi boĭeriĭ de ţară de s'aŭ împreunat cu Paşa, priimindu-ĭ cu mare cinste, puindu-ĭ de aŭ şeḑut şi le-aŭ dat café, întrebându-ĭ cum le este ţara, şi de sunt mulţămiţĭ cu Domnul aŭ ba. Atuncea aŭ rĕspuns că sunt mulţămiţĭ, mulţămind pré putemiceĭ Impĕrăţiĭ. Aşişderea aŭ întrebat şi pe neguţitoriĭ Lajĭ de sunt mulţămiţĭ, ce şed de negustoresc aice în ţară, fiind şi Domnul de faţă; atuncea aŭ vrut sĕ ḑică că sunt mulţămiţĭ. Iară Constantin Vodă i-aŭ scos mincinoşĭ înaintea Paşiĭ, începênd el a spune ce trag bieţiĭ sĕracĭ din mâna lor, şi neguţitoriĭ creştinĭ, arĕtând una câte una, că şi Mărieĭ-Sale pricinuesc mare păgubire, fiind-că nu póte lua

banĭ de pe la raĭele din pricina lor, şi mistuesc şi bucatele raĭelelor pin bucatele lor, şi ucid pe neguţitoriĭ de loc, şi mistuesc sĕracii cu dobênda, că le iaŭ câte patru parale de leŭ pe lună, lepădându-le banii cu sila, prin sate, şi ĭaŭ muĭerele şi fetele sĕracilor cu sila de umblă cu ele, şi pe bărbaţiĭ lor îĭ gonesc cu săbiile, şi alte multe. Care auḑindu-le Paşa fórte s'aŭ turburat, ḑicênd Domnuluĭ şi boĭerilor sĕ facă jalobă la Pórtă, şi va ajuta şi el. Şi dupĕ aceste dăruind Vodă pe Paşa şi pe toţĭ aĭ luĭ, aŭ purces la Hotin, petrecêndu-l Domnul cu alaiŭ şi cu boĭeriĭ pentru cât i-aŭ îndemnat Paşa, şi aŭ găsit cu cale ca sĕ facă arz de la tótă ţara către Impĕratul, arĕtând tóte faptele Lajilor pre amăruntul, la care sta şi Domnul singur sĕ le vie de hac, căcĭ maĭ cuprinsese tótă Moldova, întemeĭaţĭ cu case şi çu bucate peste sémă de multe, şi stupĭ, şi arăturĭ, şi fêneţe care nu le putem arĕta cu scrisul. Şi făcênd arzul cu iscăliturile tuturor Episcopilor şi a boĭerilor şi a mazililor, puindu-şĭ toţĭ şi peceţele sale, scriind jaloba şi moldovenesce şi turcesce, scriind pricina pe larg şi Capi-kehaĭelelor, arĕtându-le sĕ stee cu capul la acéstă pricină, şi câtă

cheltuĭală a fi sĕ mérgă, silind ca sĕ scótă hatihumaiul de la Impĕratul, făcêndu-se tain Ali-Paşa Hechimoolu, care se afla la Babada, fiind vechiŭ prieten luĭ Constantin Vodă încă din ḑilele luĭ Nicolae Vodă tatăl Mărieĭ-Sale. Şi aşa stând Capi-kehaĭelele [1]) cu capul şi cu mare chĭeltuélă la Pórtă, arătând jaloba la însuşĭ Impăratul, înţelegênd şi de scrisorile Paşeĭ de Hotin, îndată aŭ poruncit de li s'aŭ făcut un hatihumaiun, [2]) scriind ca nicĭ de cum Turc Laj cu şederea, cu bucate să nu se afle într'acest pămênt al Moldoveĭ, scriind ferman la Ali Paşa Hekim-Zade ca sĕ pue tot chipul de silinţă, sĕ scótă pe Lajĭ, şi nicĭ bucate, nicĭ case sĕ nu lase Lajilor în Moldova. Şi aşa isprăvind aceste tóte de la Pórtă le-aŭ trămis Capi-kehaĭele la Constantin Vodă în Moldova, şi îndată cum le-aŭ vĕḑut aceste, aŭ gătit marĭ peşcheşurĭ, şi pe un boier, a Mărieĭ-Sale Antiohi Caragea, învĕţându-l şi din gură ca sĕ mérgă la Babada sĕ arate poruncile Impĕrătescĭ Paşeĭ luĭ Hekim-Zade, spuindu-ĭ că se rógă Domnul şi tótă raĭéua Impĕratuluĭ pentru aceste poruncĭ Impĕră-

---

1) *Capi-kehaia* = representantul Domnilor românĭ la pórtă. —
2) *Hatihumaiun* = act emanat direct de la sultan.

tescĭ, ca sĕ pue tot chipul de silinţă sĕ'ĭ mântuéscă din mânile Lajilor. Şi mergênd aŭ închinat peşkeşurile de obiceiŭ, dând şi poruncile Impĕrătescĭ, aşişderea şi cele de la Domnul scris ; la care nu puţină rugă aceste eraŭ. Atuncea fără de nimica zăbavă aŭ pus şi aŭ scos sureturĭ de pe poruncile Impĕrătescĭ, scriind şi din partea Paşeĭ sĕ ésă din Moldova cu tóte ale lor, spuindu-le că 'l-aŭ orânduit pe însuşĭ Măria-Sa la acéstă trébă, trămiţênd şi suret [1]) Impĕrătesc de 'l-aŭ cetit prin tóte casabalele, [2]) scriindu-le şi el cu vade, pênă la vade [3]) nicĭ unul sĕ nu rĕmâe; scriind pe de altă parte luĭ Constantin Vodă, mulţămindu-ĭ pentru darurĭ, învĕţând şi din gură pe boĭerul Măriei-Sale Antiohi Caragea în ce chip sĕ urmeze Domnul la tóte, trămiţêndu-ĭ şi 40 de delibaşĭ [4]) tot aleşĭ Bosnacĭ, care mare dragoste era a-ĭ privi cine-va cu tot tacîmul lor, făcêndu-ĭ teslim luĭ Caragea, ḑicêndu-le Paşa din gură la tóte ce va porunci Domnul sĕ urmeze, şi leafa lor şi tainul de la Domnul sĕ 'l scie, şi făcênd slujba şi cu darurĭ îĭ va dărui ; numaĭ hatîr la

---

[1]) *Suret* = copie. — [2]) *Casabale* = oraşe, cătune. — [3]) *Vade* = termen, soroc de plată. — [4]) *Delibaşa* = şeful cavaleriei uşóre.

acéstă slujbă nu încape, că 'i mare porunca Impěrătéscă, şi pe care 'l va simţi că aŭ făcut cât de puţin hatîr, cu capul va da séma. Şi mergênd delibaşiĭ la Iaşĭ, i-aŭ priimit Domnul cu cinste, făcêndu-le şi léfă şi tain, cu tóte că era o scumpătate mare, maĭ ales pentru hrana cailor, căcĭ şi caiĭ Domnescĭ în loc de orz mâncaŭ tărîţe, dară acestora le găsise orz de ajuns, dându-le şi câte un bacşiş de chĭeltuĭală pentru bună venire. Şi împlinindu-se vadéua care pusese Lajilor, trămiţênd de aŭ luat tóte casele Lajilor în scris, aŭ orânduit cu al doilea poruncă ce venise de la Ali-Paşa, trămiţênd şi un Bumbaşir [1]) al sěŭ ca sě umble împreună cu Caragea cu toţĭ delibaşiĭ, învěţând ântêiaşĭ-dată sě mérgă în tîrgul Vasluĭuluĭ şi sě nu maĭ întrebe a cuĭ sunt casele şi de aŭ ceva într'însele, ce numaĭ foc sě le dee sě ardă pênă în pământ cu orĭ ce va fi în ele, şi pe câţĭ Lajĭ vor prinde sě 'ĭ trămită la Iaşĭ, fiind-că li se dedese beşliĭ şi arnăuţĭ de ajuns, şi bucatele lor sě le vîndă dupě preţul ce vor găsi acolo; şi de acolo la Bêrlad, şi la Puţenĭ şi la Focşenĭ, şi la Adjud şi la Tecucĭ,

---

[1]) *Bumbaşir* = comisar al guvernuluĭ.

şi la Galaţĭ. Iară Lajii audind că vin delibaşiĭ şi cu Bumbaşir, fugea cine încotro putea, dară şi eĭ dupĕ poruncă urmaŭ că nu maĭ întrebaŭ ce 'ĭ pricina, numaĭ îndată daŭ foc caselor, de ardeaŭ pênă în pămênt, şi ce găseaŭ prin case jăcuĭaŭ, şi bucatele cu cât găseaŭ le vindeaŭ, şi din Lajĭ pe cariĭ prindeaŭ îĭ trămiteaŭ Domnuluĭ; ĭară eĭ aŭ umblat tóte casabalele ce am dis, de aŭ făcut casele Lajilor pămênt. Constantin Vodă pe de altă parte aŭ răpedit boĭerĭ de aĭ Mărieĭ-Sale cu Beşliĭ [1]) cu arnăuţĭ, pe alţiĭ în sus, pe alţiĭ la munte, pe alţiĭ la Trotuş, la Bacăŭ, la Roman, la Pétra, la Némţ, la Sucéva, la Câmpu-Lung, la Tîrgul Siretuluĭ, scriind şi la Beşlegĭ sĕ mérgă împreună prin tóte tîrgurile, şi sĕ nu lase o casă întrégă: şi aşa aŭ urmat şi aceştĭ, urmând şi ceĭ de la Hârlăŭ, de la Cernăuţĭ, de la Dorohoiŭ, măcar că audind eĭ de cele ce fac ómeniĭ Paşeĭ, nu maĭ aşteptaŭ ca sĕ 'ĭ găséscă, ce aŭ trecut cu totul în raĭaua [2]) Hotinuluĭ; ci le rĕmăsese numaĭ casele, carĭ dupĕ poruncă le-aŭ răsipit de n'aŭ rĕmas nicĭ una,

---

[1]) *Beşliĭ* = Cavaleria uşóră turcéscă. — [2]) *Raia* = provincie turcéscă, cetate.

poruncind Domnul de aŭ făcut hanurĭ prin tóte tîrgurile, ca sĕ fie pentru conăcitul neguţitorilor şi a Turcilor musafirĭ, trecĕtorĭ, ĭară nu ca sĕ maĭ conăcéscă prin casele cu muĭerĭ ca maĭ nainte. Şi fórte frumos aŭ curăţit acele ţinuturĭ; ĭară Măria-Sa scrisese lăcuitorilor: orĭ-cine vor fi avut pagubă de Lajĭ, sĕ se scóle ca sĕ se judece aice; căcĭ de aceea îĭ ţine Măria-Sa în pază, avênd şi un Orta-Ciauş, de 'ĭ ţinea în Iaşĭ. Şi năvălind ţara la Iaşĭ de se judeca cu eĭ, îĭ da Domnul platnicĭ strigând asupra lor cu mare pornitură, puind de îĭ duceaŭ la casele de beilic, la Ceauş, puindu-ĭ în fiare pênă a doua ḑi, şi a doua ḑi ĭară îĭ aducea. Eĭ alta nu rĕspundea, fără de cât ḑiceaŭ: «De aŭ făcut cuĭ-va rĕŭ Suliman, ĭară Ali ce 'ĭ vinovat?» la açésta le ḑicea Constantin Vodă: «Voĭ aţĭ fost capete la aceste tîrgurĭ, şi voĭ i-aţĭ adus aice de la locurile lor, şi de la voĭ voiŭ sĕ împlinesc tótă paguba sĕracilor» şi ĭară striga sĕ 'ĭ ducă sĕ 'ĭ pue în fiare. Acésta aŭ ţinut câte-va ḑile, pênă s'aŭ supărat şi lor şi aŭ început a plăti, şi pe urmă sĕ mérgă eĭ sĕ 'şĭ iee de la dênşiĭ; şi atâta îĭ adusese pe Lajĭ cât îĭ prindeaŭ frigurĭ când striga Constantin Vodă la dênşiĭ; şi nu nu-

maĭ de Măria-Sa, ci şi de ómenii Mărieĭ-Sale, ales de Antiohi Caragea, căcĭ nu le da obraz nicĭ de cum nicĭ sĕ şadă jos înaintea luĭ nu 'ĭ punea, şi se răstia asupra lor ca când n'ar fi fost Turcĭ, ci se ruga cu *aman*[1]) *boier*, care nu cred că a fi maĭ fost altă dată. Aceştĭ Lajĭ ce am pomenit maĭ sus, s'aŭ tras toţĭ spre Tomarova, la Ismail şi la Chilia; ĭară o sémă s'aŭ dus la Lăpuşna la Fălciĭ şi la Orcheĭ la Soroca, fiind-că pe ceĭ ce şedeaŭ într'acele părţĭ, încă nu 'ĭ supărase, fiind-că nu ţinea case marĭ, ci numaĭ căşlele, [2]) şi venĭaŭ şi se duceaŭ la Bender la Hotin. Iară partea din sus s'aŭ tras toţĭ în raĭaua Hotinuluĭ; ĭară ceĭ maĭ mulţĭ s'aŭ strîns la Huşĭ. Ḑic sĕ fi fost ca la 2700 de Turcĭ, cu gând ca acela, că de va merge cine-va sĕ 'ĭ supere, sĕ se bată cu eĭ; ĭară delibaşiĭ şi cu bumbaşirul, întorcêndu-se la Iaşĭ, şi-aŭ luat léfa lor, şi tainul li s'aŭ dat deplin, dăruindu-ĭ Domnul cu postajĭ şi cu alte darurĭ, mulţămindu-le şi de slujba ce aŭ făcut, dându-le voĭe ca sĕ méргă la Paşa ĭară când vor fi trebuincĭoşĭ va scrie Măria-

---

[1]) *Aman* = îndurare, ertare. — [2]) *Căşlele* = locuinţe, odăĭ de vite.

Sa de va aduce, trămiţênd de al doilea şi Paşeĭ peşcheşĭ, făcêndu-ĭ căḑuta mulţămită ĭarăşĭ cu Caragea, care nu întreba cu câtă frică mergea, că-l păḑiaŭ Lajiĭ din tóte părţile ca sĕ-l omóre. Dumneḑeŭ 'l-aŭ ferit, spuind Paşeĭ că s'aŭ scos din tóte tîrgurile cele marĭ şi casele s'aŭ răsipit, arĕtând că aŭ rĕmas la o margine, arĕtând ţinuturile care am pomenit maĭ sus, găsind cu cale şi Paşa ca sĕ-ĭ lase p'incet, că se vor duce eĭ singurĭ, şi de acolo, p'incet îşĭ vor vinde bucatele; şi aşa aŭ maĭ slăbit tréba, măcar că Domnul pe boĭeriĭ Ispravnicĭ tot nu-ĭ lăsa în pace. Pe acéstă vreme aŭ socotit Măria-Sa ca sĕ facă cuscrie cu Mihaĭ Racoviţă, sĕ dee pe fiĭca Măriei-Sale, Domniţa Smaranda, dupĕ Beĭzade [1]) Ioniţă al doilea fecĭor al luĭ Mihaĭ Vodă, şi sĕ lipséscă şi zavistia dintre eĭ. La care scriind la Ţarigrad, făcêndu-se şi itlac [2]) luĭ Mihaĭ Vodă, căcĭ era la surgunlîc la Mitilin, aŭ priimit amêndouĕ părţile, rĕmăind ca sĕ vie Beĭzade la Iaşĭ sĕ facă nunta. Care gătindu-se de tóte cele trebuinciόse Beĭzade de nuntă, ajutorându-l şi Capi-kehaĭelele, aŭ purces la Moldova; lu-

---

[1]) *Beĭzade* = fiŭ de Domn. — [2]) *Itlac* = punere în libertate.

ând şi câţi-va boïernaşĭ de aĭ bĕtrânuluĭ cu Măria-Sa. Iară Constantin Vodă s'aŭ apucat de marĭ gătirĭ a nunţeĭ; ce apropiindu-se de Iaşĭ Beĭzade l'aŭ trămis alaiŭ Domnesc cu multe podóbe şi boïerĭ de 'i-aŭ adus în Iaşĭ la curtea Domnéscă, conăcindu-l la cămară, şi a doua ḑi aŭ început nunta. Iară în Ţarigrad pe acea vreme mazilise pre Vizirul, şi aŭ făcut Vizir pre Abdul-Paşa, la care ajungênd ómeniĭ luĭ Mihaĭ Vodă cu darurĭ şi cu rugăminte ca sĕ-l miluïască cu Domnia Moldoveĭ, pe fiĭul luĭ Mihaĭ Vodă cel maĭ mare, Constantin Vodă Beĭzade; şi aşa i-aŭ slujit norocul că i-aŭ dat Domnia Moldoveĭ, făcênd Capi-kehaïele ïară pe a tătî-nesĕŭ ceĭ vechĭ: pe Manole Spatar, pe Stavaraki cel bĕtrân, pe Arapaki Vlasto, pe Antiohi Genetul; şi îndată aŭ scris la Moldova, trămiţênd un boïernaş şi pe Fotaki, maĭ pe urmă orănduind şi Caïmacamĭ boïerĭ de ţară. Şi sosind trămisul, aŭ nemerit tocma în ḑiua care s'a cununat Beĭzade, şi eraŭ toţĭ la masă, unde 'şĭ-aŭ cam stricat chïeful şi nunta auḑind de mazilie, ïară pe urmă înţelegênd cine aŭ luat Domnia, s'aŭ bucurat.

CAP. VII.

Domnia luĭ Constantin Vodă, fecior luĭ Mihaĭ Vodă Racoviţă Cehan.

După ce aŭ luat Constantin Vodă Domnia Moldoveĭ, la lét[1]) 1749 August 20, aşeḑêndu'şĭ Capi-kehaïele, aŭ început a se găti de mergerea în ţară, răpeḑind maĭ 'nainte Baş-Caĭmacam pe Iordake Spatarul fecĭor luĭ Stavaraki, şi sosind la Iaşĭ aŭ conăcit în curtea Domnéscă, la cămară, prinḑênd trebele cu mare tărie şi nebăgător în sémă, pênă şi Ciuhodarĭ[2]) cu bărăţĭ îşĭ făcuse, care acest lucru altă dată n'a maĭ fost ca sĕ facă alt boĭer, fără de Domnie şi Beĭzadele, mândrie peste sémă, care nu se póte arĕta, socotind că el este în lume şi nu'ĭ altul.

Constantin Vodă Mavrocordat aŭ lăsat mare pomenire în ţară cu scosul Lajilor şi fiind-că aŭ domnit numaĭ douĕ-ḑecĭ de lunĭ, n'aŭ putut ca sĕ isprăvéscă trébă deplin, căcĭ i-aŭ venit mazilia, şi aşa s'aŭ dus la Ţarigrad, luând şi pe ginere-sĕŭ împreună.

---

[1]) *Lét* = anul. — [2]) *Ciuhodar* = Slugă domnéscă.

Ĭară Spătarul Iordaki Stavaraki aŭ scos vădrărit, măcar că apucase mulţĭ banĭ din desetină ; maĭ pe urmă aŭ scos şi goştina întreită, câte un-spre-ḑece parale de oaie, care nu se arĕtaŭ semne bune, că'l blestema ţara, căcĭ se uĭtase acéstă slujbă întreită, ĭară acum aŭ găsit'o de aŭ scos'o la meĭdan. Ĭară după ce s'aŭ apropiat Domnia la Galaţĭ, i-aŭ eşit câtă-va boĭerime înaintea Domnuluĭ ; la care şi Măria-Sa s'aŭ arătat prea straşnic, grăind cu boĭeriĭ prea turburat ; ce la Dechemvrie în şépte ḑile aŭ intrat în Iaşĭ, eşindu'ĭ boĭeriĭ înainte dupĕ obiceiŭ. L'aŭ dus ântêiŭ în sfete-Neculae de i-aŭ cetit molifta Domnieĭ Mitropolitul Nikifor ; maĭ pe urmă aŭ mers la curte cetind fermanul impĕrătesc, îmbrăcând pe Caĭmacamĭ cu caftane, şi pe Divan-efendi şi pe Spătarul Iordaki Stavaraki cu blană. A doua ḑi aŭ chĭămat de aŭ dat boĭeriĭ, făcênd pe Iordaki Cantacuzino vel Logofĕt, pe Costaki Razul Vornic de Ţara de jos, pe Bogdan Vornic de Ţara de sus, pe Tóder Paladi Hatman, pe Radul Racoviţă Visternic, pe Alistarh vel Spătar, pe Iordaki Genet vel Postelnic, pe Dumitraşcu Calmăş vel Ban, pe Ión Todiraşcu Cantacuzino vel Paharnic, pe Ioniţă

Cantacuzino Cămăraş mare, pe Lupul Stolnic mare, pe Iordaki Mană vel Agă, pe Lăscăraki Genet vel Comis şi pe Leinţă Franţuzul Sulger mare; şi cele-l-alte boĭerii fiesce care dupĕ obiceiul şi orânduelele lor. Şi isprăvind boĭeriile şi isprăvniciile, îndată aŭ făcut mare sfat cu tótă boĭerimea, arătând greutăţile şi datoriile Ţarigraduluĭ cum că le cer banĭ; atuncea aŭ găsit toţi cu cale ca sĕ scótă văcăritul câte pol leŭ de vită banĭ vechĭ, şi răsură patru parale de vită, care maĭ pe urmă scoţênd şi adăuşag câte douĕ-ḑecĭ parale banĭ vechĭ de vită, s'aŭ făcut 92 de parale de vită, scoţênd şi sferturile de ajuns, încă şi îndoite, vênḑênd şi alte slujbe: ocnă, vămĭ, mortasăpiĭ [1]), şi de vară ĭară cuniţă câte un leŭ banĭ vechĭ, şi pe urmă şi adăuşag câte douĕ-ḑecĭ parale ĭară banĭ vechĭ, care făcea şépte-ḑecĭ parale de vită, care sĕracilor nu le păreaŭ bine că le era greŭ, căcĭ nu încetaŭ birurile şi tot marĭ.

Tot pe acéstă vreme Turciĭ Lajĭ, carĭ rĕmăsese nescoşĭ din ţinuturile de peste Prut, vĕḑênd alt Domn noŭ în Moldova care nu

---

[1]) *Mortasăpiĭ* = bir asupra vênḑeriĭ vitelor.

maĭ stăpânise altă dată, aŭ început a se făli către sĕracĭ ḑicênd că eĭ aŭ stătut de aŭ mazilit pe Constantin Vodă Mavrocordat, pentru că'ĭ supăra pe eĭ, şi pr'incet se întindea; la care vĕḑênd şi ceĭ ce se aflaŭ în raĭaua Hotinuluĭ, aŭ început a'şĭ scóte bucatele în Moldova pe Hârlăŭ şi pe Dorohoiŭ, şi la Botoşenĭ. Care aceste tóte simţindu-le boĭeriĭ, le-aŭ spus Domnuluĭ pre amăruntul, arătând cu cât necaz şi cheltuélă s'aŭ căutat acéstă poruncă, şi trebue ca sĕ nu'ĭ lăsăm în slab[1]) că iară se va umple ţara de eĭ. Aceste auḑindu-le Domnul aŭ început a scrie Capi-kehaĭelelor, arătând ca sĕ ceie de la Impărăţie pe Enicer-Agasi de Hotin bumbaşir, auḑind Domnul că'ĭ prea keşkin[2]) arnăut; şi aşa 'l-aŭ rânduit, cu mare poruncă şi străşnicie, dându-i-se luĭ Casim-Aga Inicer-Agasi de Hotin mare poruncă, sĕ umble prin tótă Moldova, şi dupĕ poruncă Impărătéscă sĕ nu lase puiŭ de Lajĭ, nicĭ bucate, nicĭ nimica. Atuncea Domnul aŭ trămis fermanurile cele Impărătescĭ la Casim-Aga, scriindu'ĭ şi Măria-Sa, trămiţêndu'ĭ câte va

---

[1]) *Ca să nu'ĭ lăsăm în slab* = ca să nu'ĭ slăbim. — [2]) *Keşkin* = pătrunḑĕtor, ager la minte.

peşcheşurĭ; făcênd rĕspuns Domnuluĭ că'ĭ mulţămesce ântâiŭ de darurĭ, şi al doilea sĕ nu pórte grijă, că va urma la tóte poruncile Impĕrătescĭ. Ci fiind-că era mulţime de Lajĭ strînşĭ la Hotin aŭ mijlocit Enicer-Agasi de s'aŭ prins Enicerii de Hotin cu Lajiĭ ce eraŭ acolo, şi aşa aŭ început a se tăia, care nu puţină tăiere s'aŭ făcut în Lajĭ, cât ce apucase Enicerii ca sĕ nu lase piciŏr de Laz, şi câţĭ aŭ rĕmas de nu s'aŭ omorît aŭ fugit toţĭ în Moldova, dară prea puţinĭ. Şi îndată Casim-Aga aŭ încălecat dupĕ poruncă şi aŭ purces în Moldova dupĕ dênşiĭ, întrând în ţinutul Dorohoiuluĭ, şi pe unde găsia Laz, îl prindea şi il punea în fiare, pên' iĭ mărturisia şi pe ceĭlalţĭ; şi apoĭ le lua tot ce avea, vênḑêndu-le bucatele în dar[1]; maĭ pre urmă iĭ şi omora. Şi aşa aŭ trecut şi la Botoşenĭ şi la Hârlău, dând mare strînsóre şi mazililor şi boĭerilor de loc, ca sĕ arate fiesce-care de aŭ ascuns vite de a Lajilor în bucatele lor, puind la bătae pe văcariĭ Lajilor, ca sĕ spue unde aŭ Lajiĭ bucate ascunse; şi le mărturisiaŭ. Şi aşa isprăvind acele treĭ ţinuturĭ, aŭ venit la Iaşĭ Ca-

---

[1]) *In dar* = pentru nimic.

sim-Aga de s'aŭ împreunat cu Domnul căruia mare prieteşug i-aŭ arĕtăt Domnul, şi el aşijderea trăgênd şi un at[1]) Domnuluĭ peşcheşĭ. Aşijderea şi Domnul multe darurĭ i-aŭ trămis, şeḑênd câtă-va vreme de aŭ vorbit cu Domnul pentru căşlele de peste Prut a Benderlilor şi pentru Lajiĭ ce şedeaŭ în Huşĭ cu şederea, căcĭ se strînsese prea mulţĭ dându-le îndămână şi locul. Pe acéstă vreme trămiţênd pe Lupul Stolnicul cu aşeḑarea banilor, la treĭ ţinuturĭ: Orheiŭ, Lăpuşna şi Soroca, avênd poruncă de la Domnul ca sĕ calce odăile[2]) turcescĭ şi pe văcariĭ Turcilor sĕ'ĭ pue pe toţĭ la bir; ci umblând ómeniĭ Lupuluĭ pe la odăile turcescĭ, aduceaŭ pe văcarĭ la Lupul, cărora le făcea mare silă sĕ priiméscă sĕ le puie banĭ; ĭară eĭ avênd mare rĕzămare în stăpâniĭ lor, nu se supuneaŭ; încă staŭ şi împrotivă, care pe uniĭ ca aceĭ îĭ punea Lupul la falangă, de 'ĭ făcea de priimiaŭ banĭ fără de voia lor, şi pe multe locurĭ punea de risipea odăile, şi pe văcarĭ îĭ punea la bir cu satele. La care mergênd văcariĭ şi jeluindu-se la stăpâniĭ lor, Benderliiĭ, suduiaŭ şi se lăudaŭ

---

[1]) *At* = cal de călărie. — [2] *Odăile* = coşarele.

că vor omorî pre Lupul unde îl vor găsi: care la cea de pre urmă s'aŭ invitat vr'o şése-ḑecĭ de Benderliĭ şi s'aŭ înarmat, purcedând, unde vor găsi pe Lupul sĕ'l facă bucăţĭ. Şi aşa aflându-se Lupul la un sat singur, căcĭ îşĭ trămisese ómeniĭ prin sate cu trebĭ, încă şi el era gata a merge la alt sat, şi când s'aŭ suit în rădvan, ĭată aŭ sosit şi Turciĭ acolea, care poţĭ socoti câtă frică aŭ tras că'l suduiaŭ de la ochĭ, şi'i băgaŭ săbiile şi puscele în ochĭ, ḑicêndu'i că'i vor bea sângele. Luându'l aşa cu rădvanul 'l-aŭ dus la Bender, cale de 18 césurĭ, ḑicênd pe drum eĭ-în-de-eĭ, că vor da 500 de leĭ celuĭ çe va da ântêiŭ în el; dară 'l-aŭ ferit Dumneḑeŭ că n'aŭ îndrăsnit nicĭ unul sĕ deie într'însul. Iară Sĕrdarul Măzăraki îndată aŭ rĕpeḑit la Iaşĭ de aŭ dat scire Domnuluĭ, şi Domnul îndată aŭ scris la Enicer-Agasi de Bender, şi la Paşa, şi la Cadiŭ, scriind şi Casim-Aga; trămiţêndu-le şi darurĭ, poftindu'i pentru Lupul, ca sĕ'l mântuéscă; pe cariĭ scoţêndu'i la judecată cu Lupul, dupĕ fermanul Impĕrătesc, i-aŭ biruit Lupul; mântuindu-se s'aŭ dus la Iaşĭ.

In Domnia acésta, fiind-că Greciĭ se apucase de mare înfruntare boierilor şi pământenilor,

cercând lucrurĭ trecute vechĭ de la alţĭ Domnĭ, care unele ca acestea nu le puteaŭ suferi boĭeriĭ, ca sĕ nu se facă obiceiŭ ca acesta într'acéstă ţară, aŭ început boĭeriĭ a se pune la cale, ḑicênd: «Trebue pre Grecĭ sĕ'ĭ gonim de aice, căcĭ n'aŭ gând bun, nicĭ asupra nóstră, nicĭ asupra sĕracilor, şi vor sĕ ne desbrace fără de voia nóstră». Atunce aŭ găsit toţĭ că aşa va sĕ fie, şi vorovindu-se aŭ pus la cale ca sĕ facă acest lucru cu o bună socotélă, sĕ nu pricépă nime; şi ajungêndu-se cu Ispravniciĭ de la ţinuturĭ, i-aŭ învĕţat ca sĕ scrie la Domnul şi la Visternicul cel mare sĕ cee scăḑĕmênt ţinuturilor, arătând că vin satele de cer scădere, şi de nu le va face câte óre-ce, se vor sparge satele, şi atunce vom păgubi maĭ mult. Şi găsind Domnul cu cale, aŭ poruncit ca sĕ facă; şi făcênd şi astăḑĭ şi mâine la tóte ţinuturile, aŭ găsit rĕmaşĭ, când s'aŭ trezit eĭ, cincĭspre-ḑece miĭ de leĭ tot sfertul, la care scăḑênd şi rădicăturile boieriler dintr'acéstă sumă, nu rĕmăsese nimică. Atuncea vĕḑênd Miniştriĭ Grecĭ una ca acésta, se miraŭ ce vor face; ales Spătarul Manolaki, socrul luĭ Sta varaki, aŭ mers de aŭ arĕtat Domnuluĭ la ce stare aŭ rĕmas sfertul Moldoveĭ, şi Is-

pravnicii încă cer scădĕmênt, ḑicênd: «Cu ce vor urni havalele [1]) acestuĭ loc?» Domnul încă aŭ chiemat pre boĭerĭ şi le-aŭ arĕtat, ḑicêndu-le ca sĕ se adune la un loc cu toţiĭ şi sĕ găséscă léc sĕ adauge sfertul. Aŭ priimit boierii cuvêntul Domnuluĭ, şi strângêndu-se în douĕ-treĭ rêndurĭ la un loc cu toţiĭ, fiind de faţă şi Ministriĭ, aŭ ḑis multe felurĭ de vorbe fiesce-care. Iară cea de pe urmă aŭ găsit cu cale sĕ mérgă boierĭ marĭ pe la tóte ţinuturile, şi sĕ umble prin tóte satele, sĕ le puie banĭ nuoĭ, galbenĭ, la fiesce-care sat, dupĕ starea şi putinţa lor; unde a fi de încărcat sĕ încarce, şi unde a fi de scăḑut sĕ scadă, şi aceĭ banĭ sĕ steie temeiŭ pênă la anul sĕ umble, neavênd voie ispravniciĭ, nicĭ sĕ'ĭ adauge, nicĭ sĕ'ĭ scadă. Acest sfat aŭ plăcut Miniştrilor Grecĭ, şi aŭ mers de aŭ spus Domnuluĭ, care i-aŭ plăcut şi Domnuluĭ, şi aŭ ḑis: «Aşa sĕ fie». Atuncea aŭ stătat de s'aŭ orênduit toţĭ boieriĭ ceĭ marĭ afară din Logofĕtul cel mare şi din Visternicul, fiind-că aceştĭ doĭ boierĭ eraŭ în trebile ţĕreĭ nelipsiţĭ. Iară celor-l-alţĭ încă le-aŭ dat şi cheltuéla drumuluĭ, purcegênd fiesce-

---

[1]) *Havalele* = sarcine, angarale.

care la ţinutul sĕŭ, începênd a căuta slujba, dupĕ cum sĕ hotărîse, ca sĕ se audă şi la Domnie. Ce acolo fiind, aŭ început a'şĭ trămite unul altuĭa rĕvaşele şi a'şĭ pune ḑi şi soroc ca sĕ se rădice toţĭ de o dată sĕ fugă la Tătarĭ, nefăcênd nimică zăbavă; şi împreunându-se câte patru câte cincĭ boierĭ la un loc, aŭ început a trece Prutul. Pe aceia vreme 'şi-aŭ cerut şi vel Visternicul voie ca sĕ mérgă vr'o cincĭ-spre-ḑece ḑile sĕ'şi vadă bucatele, şi-ĭ s'aŭ dat voĭe; care şi el împreunându-se cu o sémă de boĭerĭ de la Bacăŭ, aŭ fugit la hotarul ţĕreĭ Unguresci. Iară Domnul şi Miniştrii Grecĭ de acésta nicĭ o sciinţă nu aveaŭ; ci fiind Ispravnic la ţinutul Iaşilor Enăcaki Căminarul, fratele luĭ Stăvăraki, aflându-se în satele de peste Prut, numaĭ ce aŭ vĕḑut fără de veste mare calabalîc, rădvane cu muĭerĭ, ómenĭ mulţĭ şi îndată aŭ răpeḑit sĕ vadă ce este; ci viind trămisul, i-aŭ adus rĕspuns că'i Vornicul Costaki Razu, şi Hatmanul Paladi, şi Spatarul Alestarh, şi Stolnicul Lupul, şi alţiĭ. Şi îndată aŭ încălecat ispravnicul şi s'aŭ luat dupĕ eĭ, şi ajungêndu'ĭ i-aŭ întrebat unde merg. Aŭ rĕspuns că li s'aŭ supĕrat aice, şi merg ca sĕ vadă şi pe vecinii lor. Le-aŭ ḑis: «Dară póte-

se acésta?» Rĕspuns'aŭ boĭeriĭ: «Se póte, şi de poţĭ fă şi alminterea». Şi aşa s'aŭ întors, scriind îndată la Domnul, făcênd scire cum s'aŭ întâmplat pricina. Atuncea îndată aŭ chĭemat la curte pe Logofĕtul Iordaki Cantacuzino şi pe Logofĕtul Sturza, de i-aŭ întrebat ce sunt aceste. Atuncea Logofĕtul Deleanu aŭ spus drept, de ce aŭ fugit şi cum că aŭ fugit toţĭ boĭeriĭ; ci numaĭ noĭ amênduoĭ am rĕmas, căcĭ am luat veste astă-ḑi; iară de ar fi zăbovit pe mâne, în astă-séră eram şi noĭ gata sĕ fugim; că de Măria-Ta suntem mulţămiţi, iară de Miniştriĭ Mărieĭtale nu suntem mulţămiţĭ, căcĭ n'apucase drum bun. Atuncea nu întreba câtă mâhnicĭune aŭ avut Domnul, cât nu se scia ce va face; aşijderea şi Greciĭ, căcĭ nu era puţin lucru; că eşise la patru-ḑecĭ de boĭerĭ marĭ şi bĕtrânĭ, şi eraŭ pe atâţia şi maĭ bine tinerĭ, cariĭ treceaŭ peste sută. Atuncea aŭ răpeḑit Domnul cu mare olac [1]) pe afară pe la casele boĭerilor ca sĕ vadă cu adevĕrat cine şi cine aŭ fugit, şi înscĭinţându-se Domnul şi Greciĭ, că n'aŭ rĕmas nime din ceĭ bĕtrânĭ, îndată aŭ chiemat Domnul pe Ioniţă

---

[1]) *Cu mare olac* = în mare grabă.

Paşcanu, şi aŭ vorovit multe vorbe în taină ca sĕ mérgă la boĭerĭ şi sĕ ḑică luĭ Tóder Paladi cu jurămênt despre Măria-Sa, arătându-ĭ că orĭ-ce va pofti, îĭ va fi pre voĭe, grăind el şi cu alţiĭ din boĭeri, cu care va socoti, scriind Domnul şi o carte către toţĭ boĭeriĭ ca sĕ arate Măriei-Sale ce le este plânsul, şi Măria-Sa le va tocmi, măcar că le-ar fi tocmit şi maĭ 'nainte, dară nu i-aŭ făcut scire Măriei-Sale. Şi aşa aŭ răpeḑit pe Paşcanu cu mare olac la boĭerĭ, la Căuşenĭ, la Sultanu, căcĭ acolo se strânsese toţĭ. Pe de altă parte, Iordaki Stavaraki Spătarul şi Postelnicul Iordaki Genet, aŭ plecat cu mare mezil la Ţarigrad, crăpând două pĕrechĭ de telegarĭ pênă în Galaţĭ; iară pe Manoli Spătarul şi pe Fotaki i-aŭ răpeḑit la boĭerĭ, ca dóră îĭ va putea îndupleca cu juruinţă ca sĕ'ĭ întórcă. Şi mergênd de la Kişinăŭ dincolo, apropiindu-se de Căuşenĭ, şi înţelegênd boĭeriĭ ceĭ tinerĭ că vin aceĭ duoĭ Miniştri Grecĭ, s'aŭ înarmat câţĭ-va eşindu-le înainte ca sĕ-ĭ omóre. Ce norocire lor de nisce slujitorĭ, că le-aŭ dat scire ca sĕ se întórcă că vin ca sĕ'ĭ ucigă. Şi atunce îndată s'aŭ întors înapoĭ la Kişinăŭ, cu cariĭ s'aŭ întors şi Paşcanu aŭ rĕspuns de la boĭerĭ la Domn.

Atunce din gură 'l-aŭ bucurat puţinel pe Domnul boierii, ales Paladi că era vĕr primare Domnuluĭ; şi ĭarăşĭ fără de zăbavă aŭ maĭ scris Domnul luĭ Paladi, începênd a scrie şi luĭ Costaki Vornicul; şi însciinţându-se Domnul de la mine Enaki Kogălniceanu, ce eram comis al doile atuncea, cum cà un frate a luĭ Paladi anume Constantin este la casa luĭ în ţinutul Vasluiuluĭ, aŭ trămis de 'l-aŭ chĭămat la Iaşĭ, şi dupĕ ce aŭ venit, aŭ vorbit Domnul multe vorbe de taĭnă cu el, la care 'l-aŭ trămis şi pe el. Şi aşa încredinţându'ĭ prin aceştĭ duoĭ boĭerĭ, la tóte cererile lor, ḑicêndu-le şi Sultanul ca sĕ se întórcă, căcĭ scrisese Vodă şi la dênsul, trămiţêndu'ĭ şi multe darurĭ, arătându'ĭ cá Greciĭ aŭ fost pricina, şi Măria-Sa n'aŭ sciut, iară acum i-aŭ gonit la Ţarigrad. Atunce s'aŭ întors boĭeriĭ înapoĭ, de care nu putem scrie câtă bucurie aŭ avut Domnul de venirea lor, şi viind, cu mare dragoste şi cinste i-aŭ priimit Domnul; şi îndată aŭ schimbat tóte boĭeriile lor, afară de Logofeţia cea mare, făcênd pe Manolaki Costaki Vornic de Ţara de jos, şi pre Radul Raçoviţă Vornic la Ţara de sus, pe Costaki Razu Hatman, pe Tóder Palade vel Visternic, şi pe Vasili Çilibiu Ruset vel

Spatar, pe Iordaki Mamanu Paharnic, şi pe Iordaki Cantacuzino Paharnic, şi pe Bălăsaki vel Agă, şi pe ceĭ-alţĭ fiesce-care dupĕ orênduiala luĭ, dupĕ cum aŭ găsit cu cale aceĭ duoĭ boĭerĭ de ţară, şi la Isprăvniciĭ şi la tóte, făcênd boĭerĭ ajunşĭ de cap, petrecênd Domnul cu mare linişte şi blândeţe.

Acum iarăşĭ sĕ venim la scosul Lajilor din ţară, care am pomenit maĭ înapoĭ, că şeḑênd Casim-Aga în Iaşĭ aŭ gătit pe un Enicer Efendi a luĭ, dându'ĭ şi suretul fermanuluĭ împĕrătesc şi 'l-aŭ trămis ântêiŭ la Huşĭ de aŭ cetit acel suret a fermanuluĭ, grăindu-le Lajilor şi din gură, întrebând de vor sĕ se supuĭe fermanuluĭ împĕrătesc, avênd rĕspuns de la dênşiĭ; iară de sunt supuşĭ fermanuluĭ, sĕ aĭbă atâtea ḑile orênduite, puindu-le soroc sĕ se rădice cu bucatele lor. Atuncea le-aŭ căutat a priimi; cerêndu-le şi scrisóre de la mâna lor, care aŭ priimit şi aŭ dat; şi de acolo aŭ trecut Prutul de ceia parte, şi aŭ mers la tîrgul Lăpuşneĭ, făcênd şi acole aseminea; şi de acolo la Kişinăŭ şi la Soroca şi la alte tîrgurĭ şi Casabale; cariĭ fiind-că auḑise cum aŭ priimit ceĭ-alţĭ, le-aŭ căutat şi lor a priimi, dând toţĭ scrierĭ cu vadele la mâna luĭ Enicer-Efendi, fiind-că scia şi auḑise cine este Casim-Aga

Enicer-Agasi de Hotin, şi cum că nu şugu-esce, ce'ĭ omóră şi le ĭa tot ce aŭ. Şi aşa şeḑênd Casim-Aga în Iaşĭ pênă la sorócele lor ca sĕ vadă de ce se vor apuca, aŭ în-ceput a veni veste la Domnul de la isprav-nicĭ, arĕtând că'şĭ rĕdică bucatele şi se duc; carii pênă la soroc s'aŭ rădicat toţĭ, porun-cind Domnul de aŭ ars odăile şi bordeele lor, ca sĕ nu maĭ rĕmâĭe cuĭb de a lor pe acolo. Atunce dăruind Domnul pe Enicer-Agasi dupĕ cum se cade, s'aŭ ridicat şi s'aŭ dus la săr-hatul luĭ la Hotin, curăţindu-se ţara ca de mare rîĭe ce avea, mulţămind toţĭ luĭ Dum-neḑeŭ că i-aŭ mântuit de Lajĭ, domnind Domnul cu mare linişte, cu grele dărĭ pe sĕracĭ.

In anul al doilea a Domnieĭ Sale, aŭ trecut şi un Paşă cu treĭ tuiurĭ, anume Numan-Paşa, care venia de la Salonic mergênd la Hotin, şi pentru sĕ nu vie în Iaşĭ, aŭ pus Domnul tot chipul de silinţă de l'aŭ trecut pe Prut, făçênd mare cheltuele cu trecerea luĭ, fiind om mare, ţiind şi Sultană, avênd mare tacâm cu el şi mulţime de ómenĭ, trăgênd mare supărărĭ lăcuitoriĭ cu trecerea acestuĭ Paşă, atât sĕraciĭ cât şi boieriĭ, fiind-că la un conac s'aŭ fost tulburat Kehaĭaua Paşeĭ că nu se

afla ghiaţă şi fiind Banul cel mare, Dumitraşcu Kalmăş, şi el orênduit cu alţiĭ, şi prilejindu-se [1]) acolo de faţă, aŭ pus de l'aŭ bătut, care nu puţină necinste i'aŭ făcut. De care auḑind Domnul, îndată 'l-aŭ rădicat de la acea slujbă, orênduind pe Hatman Costaki de aŭ purtat de grijă la tóte conacele pênă ce l'aŭ trecut peste hotar, îmbrăcându'l Paşa cu blană, şi deosebit kereke nouĕ, rĕmâind mulţumit de el.

In ḑilele acestuĭ Domn aŭ fost mare belşug în tóte şi eftinătate, dară şi dărĭ multe pe ţară: văcăriturĭ marĭ, sferturĭ şi altele; lăcustele cu mila luĭ Dumneḑeŭ aŭ perit, dară cu tóte nevoile ce eraŭ se aflaŭ toţĭ voioşĭ şi îşĭ plătĭaŭ dările lor. In al treilea an a acesteĭ Domniĭ, la luarea mucareluluĭ, s'aŭ orênduit pe Antiohi-Capi-kehaĭe de aŭ venit cu mucarelul Măriei-Sale, eşind Domnul la Tîrguşor, puind saĭvan [2]) întrând cu mare alaiŭ în Iaşĭ, îmbrăcând pe Antiohi Genetul cu blană de sobol. A doua ḑi 'l-aŭ boerit fĕcêndu'l vel Postelnic, în locul frăţîne-sĕŭ luĭ Iordaki.

Iară când aŭ fost al 4-le an, 1753 Ghe-

---

[1]) *Prilejindu-se* = întîmplându-se. — [2]) *Saĭvan.* = umbrar.

nari 1, s'aŭ sĕvârşit Măria-Sa Dómna Soltana, fiind bolnavă încă de cu vară, ḑicênd că este grea, ci aŭ fost o enfracsis care nu o aŭ putut pricepe doftorii. Ci a doua ḑi cu mare cinste şi jale aŭ rădicat boĭerii ceĭ marĭ ósele cu mare adunare de Vlădicĭ, Egumenĭ şi preoţĭ fără de numĕr, mergênd şi Domnul cu tóte glótele pe jos pênă la mănăstirea Golieĭ, făcênd mare obidnuire Domnul pentru Dómna, la care cetind ósele cu marĭ cântărĭ, şi împărţirĭ de banĭ la sĕracĭ, şi la tot norodul ce se afla acolo, aŭ îngropat'o acolea d'înaintea Precisteĭ. De acolea aŭ luat boĭerii cu toţĭ pe Domnul şi 'l-aŭ dus la curte, mângâindu'l cu multe cuvinte dulcĭ şi blênḑĭ, puind Domnul straie cernite şi tótă curtea Măriei-Sale, rĕmâind mare jale în tótă curtea.

Iară dupĕ acésta n'a trecut multă vreme la mijloc şi aŭ ars şi vama domnéscă, arḑênd multă marfă domnéscă şi neguţitoréscă şi a vameşuluĭ celuĭ mare, Lefter. Şi iarăşĭ dupĕ acésta, la Martie 9 ḑile, iarăşĭ s'aŭ tâmplat un foc despre rîpa Priviţóeĭ la o casă próstă, şi tîmplându-se o furtună mare aŭ sărit focul la feredeul [2]) cel mare, iarăşĭ

---

[1]) *Feredeu.*— baie.

pe o casă prôstă, şi de acolo aŭ sărit pe uliţa boĭerilor, pe grajdul dumiséle Alistarh Spătar, şi de acolo aŭ luat uliţa d'a rêndul spre curtea domnéscă, ajungênd la hazne, de acolo aŭ sărit pe sfete-Neculaĭ, şi de la sfete-Neculaĭ aŭ sărit în patru locurĭ pe curtea domnéscă, pe casele de la harem, pe casele cele 'nalte de cămară, pe césornicul de pe pórtă, pe biserica cea mare domnéscă de aŭ ars tóte aceste într'un cés, cât nu scia nicĭ uniĭ aĭ curţiĭ ce sĕ facă, atât ómeniĭ cât şi Domnul, arḑênd multe lucrurĭ a tuturor şi a Domnuluĭ, care nu se póte pomeni ce urgie a luĭ Dumneḑeŭ aŭ venit într'un cés, mergênd focul pênă pe iaz, arḑênd şi iarba în grădina cea mare domnéscă, şi câte-va case próste de pe iaz. La care neavênd Domnul unde şedea, aŭ mers de a şeḑut în casele suroreĭ Măriei-Sale Domniţeĭ Rucsandeĭ de lângă hazne, pênă aŭ facut curţile. Şi îndată aŭ făcut orênduĭala de cât lemn trebue, ca sĕ se facă curtea la loc, făcênd maĭ mare asupra acesteĭ trebĭ pe Lăscăraki Genet vel comis, cu tótă taĭfaua [1]) grajduluĭ gospod; şi îndată cum aŭ trecut postul cel mare, s'aŭ

---

[1]) Taifa = personal.

şi apucat de lucrul caselor despre salamnic [1]), lăsând haremul mai în urmă, împărţind zapcii la tóte trebile, care şi eŭ am fost orênduit asupra acoperămêntului bisericii cei mari, de am acoperit-o dupĕ cum se vede pênă astă-ḑi.

Aice ne vine rêndul de a pomeni o tâmplare ce s'a tâmplat lui spătarul Stavaraki celui vestit, că întâmplându-se în Ţarigrad o jalobă din Ţara-Românéscă pentru câţi va Greci că sunt spărgĕtori acestor douĕ ţĕri, la care pe lângă alţi Greci, ce aŭ fost arĕtat neprietenii lor, ar fi arĕtat că ar fi şi el unul dintr'acei spărgĕtori acestor ţĕri. La care împĕrăţia Sultan Mahmud, îndată aŭ poruncit sĕ'i facă surgun pe toţi la un ostrov ce se chema Tenedos, şi pe cei-alţi i-aŭ prins pre toţi, adecă pre Hatmanul Mihalop, pre Spătarul Niculaki Ruset şi pe alţii: iară Stavaraki aflându-se în Moldova, nu 'l-aŭ găsit de o-dată, ci îndată aŭ răpeḑit Pórta un olac cu ferman împĕrătesc cu Tătar la un Capigi-Başă ce se afla la Iaşi cu alte trebi, ca sĕ'l prindă şi cu bună pază sĕ'l trimétă unde eraŭ cei-alţi. Şi sosind Tătarul la Iaşi în de séră aŭ mers drept la casele Capigi-Başei de aŭ dat cărţile, la care Domnul şi boierii Greci ce aveaŭ nesciind ce este

---

[1]) *Salamnic* = odaia de primire

pricina, umblat'aŭ cu tot chipul de silință ca sĕ se afle într'acea séră ce este venirea acelui tătar, şi nu s'aŭ putut ca sĕ se afle. Ci Stavaraki fiind că şedé la Frumósa cu şederea atuncĭ, şi fiind şi tină, şi înoptând ca sĕ afle, aŭ rĕmas în Iaşĭ într'acea nópte de aŭ dormit la cumnatul sĕŭ Postelnicul Iordaki Genet în casele luĭ Stavru Sulgeruluĭ lângă sfîntul Neculaĭ. Dar Capigi-Başa încă aŭ pus pe de altă parte de aŭ căutat unde rĕmâne, şi a doua ḑi când se revĕrsa ḑiorĭ de ḑiuă aŭ sosit un ciohodar a Capigi-Başăĭ acolo, întrebând pe Stavaraki: «Sculatu-s'aŭ?» I-aŭ rĕspuns că dórme. Indată aŭ ḑis sĕ-l scóle, că'l chĭamă Capigi-Başa. La care intrând sluga sĕ'l scóle, aŭ intrat şi cĭohodarul, şi sculându'l i-aŭ ḑis că'l chĭamă Aga, şi şeḑênd acolo într'un scaun cĭohodarul, i-aŭ dat ciubuc şi cafea, iară Stavaraki cum s'a sculat din aşternut, numaĭ cu ismenele şi cu camzol [1]) şi cu cuşma cea de nópte, i-aŭ dat un ibric cu apă în mână, şi aŭ intrat la umblătóre, acolé înainte cĭohodaruluĭ, căutând ciohodarul cu ochiĭ la uşa umblătoriĭ. Iară Stavaraki aŭ încuiat uşa umblătoriĭ pe din lăuntru; lăsând

[1]) *Camzol* = camizol,

ibricul aŭ eşit pe feréstră aşa desculţ, şi s'aŭ dus tocmaĭ la casele Hatmanuluĭ Kostaki şi'l sculă din somn, şi cădênd la piciórele luĭ ḑicênd: «Ḑilele mele în mâna dumitale sunt, şi ce scii fă cu mine!» Atuncĭ i-aŭ rĕspuns Hatmanul: «Nu te teme, dacă te-aŭ adus Dumneḑeŭ la mine, nu te voiŭ lăsa». Şi îndată 'l-aŭ ascuns, răpeḑind de aŭ chemat un Mârzac, ce avea musafir într'o casă la pórtă, ḑicêndu'ĭ: «Am un amanet ca sĕ'ţi daŭ, dară voiŭ sĕ'ţĭ puĭ capul şi amanetul din mână sĕ nu'ţĭ daĭ». Şi îndată aŭ primit, ḑicêndu'ĭ sĕ fie gata; şi îndată aŭ îmbrăcat pe Stavaraki cu straie slujitorescĭ, gătinduĭ-ĭ şi un cal, şi dându'ĭ de cheltuĭală, viind şi Mârzacul gata cu şase Tătarĭ, făcêndu-se cu Stavaraki şi cu Mârzacul şapte, pênă a nu rĕsări sórele aŭ plecat din Iaşĭ. Iară bietul ciohodar a Kapigi-Başeĭ, vĕḑênd atâta zăbavă la umblătóre, aŭ mers şi aŭ stricat uşa; la care aŭ găsit numaĭ ibricul, şi îndată cunoscênd că aŭ fugit, s'aŭ dus la Capigi-Başa la mormênturile Turcilor, că acolo era conăcit, de i-aŭ spus că aŭ fugit. Şi tulburându-se Capigi-Başa, îndată aŭ încălecat cu treĭ-ḑecĭ de ciohodarĭ la Domnul mergênd şi cerênd pe Stavaraki. Respunḑênd Domnul că nu-l scie,

i-aŭ strigat Capigi-Başa: «*Omul tĕŭ este*!» Iară Domnul i-aŭ răspuns: «Dacă 'l scii că'ĭ omul meŭ, de ce nu 'mĭ-aĭ spus mie, şi atunce de ar fi lipsit, îţĭ dam séma de el!» Şi îndată aŭ dat mare poruncă numaĭ de cât sĕ'l găséscă, trimeţênd şi Capigi-Başa ómeniĭ sĕĭ în tóte părţile, întrebând pe fiesce-care de el. Atuncea nu sciŭ cine s'aŭ găsit din prostime şi aŭ spus Turcilor că 'l aŭ vĕḑut întrând în casa Hatmanuluĭ Kostaki; aceste auḑindu-le Capigi-Başa s'aŭ întors de al doilea la Domnul, spuindu-le Domnuluĭ; îndată aŭ chĭemat pe Kostaki la Curte, apucându-l sĕ mărturiséscă; care aŭ arĕtat casa ca sĕ cerce, dară el nu scie nimică. Şi vĕḑêndu'l că se apără tare 'l-aŭ lăsat; iară Mârzacul pe acea vreme trecuse Prutul, şi încă tăiase funiile Poduluĭ, ca cine va veni în urma lor sĕ se zăbovéscă cu trecătórea. Ci răpeḑind şi pe afară cĭohodarĭ şi boĭeranaşĭ pe tóte drumurile, mergênd şi spre Prut, întrebând de aŭ trecut cineva, respuns'aŭ că altă n'aŭ trecut fără de şapte Tătarĭ; aŭ cunoscut boĭerul Antiohi Căpitanul, căcĭ el era cu Baş-ciohodar a Capigi-Başeĭ, şi s'aŭ întors înapoĭ.

Atuncea în Ţarigrad pâreaŭ boĭeriĭ de Ţara-Românéscă pe Domnul lor Mateiŭ-Vodă de

multe rĕutăţĭ ce le făcea, la care îl adusese ca să-l mazilĕscă; ci împreunându-se Capi-kehaĭelele amênduror ţĕrilor la un loc, cădênd cu rugăminte la Manoli Kelepul Capi-kehaĭéoa Moldoveĭ ca sĕ priimĕscă sĕ facă schimbul Domniilor, căcĭ de s'ar mazili sunt stinşĭ de pe faţa pămêntuluĭ, fiind Domnia luĭ Mateiŭ-Vodă nouĕ, fiind-că nu murise de mult tatăl sĕŭ Grigori Vodă, şi dupĕ mórte aŭ silit socrul sĕŭ, Mihalopol de 'l-aŭ făcut Domn în locul tătine-sĕŭ lăsând pre fratele sĕŭ cel maĭ mare, Scarlat, în urmă; şi fiind-că doria Manoli Spătarul de una ca acésta, îndată aŭ priimit alergând la Porţi şi uniĭ şi alţiĭ, avênd amêndouĕ părţile trebuinţe, dăruind în tóte părţile. Fiind toţĭ aĭ Porţeĭ prieteniĭ lor, aŭ silit şi aŭ isprăvit, una ca sĕ lipsĕscă şi gâlcéva din Ţara-Românéscă, al doilea ca sĕ nu se stingă şi Capi-kehaĭele; şi aşa s'aŭ făcut schimbare amênduror Domniilor, şi în ḑiua care fugise Stavaraki, aŭ sosit maĭ în-de-séră şi Domnuluĭ veste cum că aŭ îmbrăcat Capi-kehaĭelele căftan de Ţara-Românéscă. Atunce nu putem arăta câtă bucurie aŭ luat Domnul şi tótă curtea Măriei-Sale, oblicind şi a luĭ Stavaraki pricină, că aŭ fost sĕ'l prindă, sĕ'l trimită la surgunlîc, care şi Capigi-Başeĭ îĭ ve-

nise poruncă să rĕdice pre Domnul şi sĕ'l ducă în Ţara Muntenéscă; aşijderea şi pe Mateiŭ-Vodă în Moldova.

Domnia acestuĭ Domn aŭ fost treĭ anĭ şi ḑece lunĭ, şi dupĕ venirea vesteĭ de Domnie nouĕ, s'aŭ mutat in curtea domnéscă căcĭ se isprăvise tot salămlîcul, şi'l aşternuse frumos, ĭară partea haremuluĭ aŭ rĕmas nefăcută. Şi aşa gătindu-se de tóte ce'ĭ trebuia, peste puţine ḑile aŭ plecat din Iaşĭ.

CAP. VIII.

Domnia luĭ Mateiŭ Ghica Vodă.

Viind Domn la Moldova Mateiŭ Ghica Vodă, al doilea fecĭor al luĭ Grigorie Ghica Vodă, i-aŭ eşit tótă boĭerimea înainte, intrând în Iaşĭ cu mare alaiŭ, ântêiŭ în sfete Neculaĭ de i-aŭ cetit moliftă dupĕ obiceiŭ, Mitropolitul Iacov, maĭ pe urmă aŭ mers şi în curtea domnéscă la leat 1753, Iulie. Cetind fermanul dupĕ obiceiŭ, aŭ îmbrăcat pe Capegi-Başa cu feregea [1]) cu samur, şi pe ceĭ-alţĭ boĭerĭ cu caftane, pe fiesce-care dupĕ orênduĭala boĭerieĭ luĭ. Iară a doua ḑi strângêndu-se boĭeriĭ la curte, aŭ început a 'ĭ boĭeri [2])

---

[1]) *Feregea* = manta. — [2]) *A'ĭ boĭeri* = a le da funcţiunĭ.

făcênd Logofĕt mare pe Radu Racoviţă, şi pe Ión Bogdan Vornic de Ţara de jos, şi pe Dumitraşcu Paladi Vornic de Ţara de sus, şi pe Kostaki Razu vel Hatman, şi pe Vasili Ruset vel Visternic, şi pe Dumitraşcu Kalmăş vel Ban, şi pe Ión Sturza vel Spătar, şi pe Ioniţă Cantacuzino vel Paharnic, şi pe Ioniţă Paladi vel Stolnic, şi pe Iordaki Alistarh vel Comis, şi pe Petraki Duculeţ vel Cămăraş. Şi aşa petrecea cu mare mărire Domnia luĭ, fiind Domnul măreţ şi ĭute la mânie, şi iubitor la bătăĭ; la judecăţĭ nu prea scia rêndul, şi ce 'ĭ ḑicea, aşa găsĭa şi Măria-Sa cu cale. Avea şi boĭerĭ Grecĭ de trébă cu Măria-Sa; avea pre Spătarul Iacovachi Rizu şi pe Hatmanul Mihalopulo, şi pe Alexandru Dracu Postelnic, şi pe Neculaĭ Dracu Postelnic, şi alţiĭ, carĭ aceştĭ boĭerĭ îl chivernisĭaŭ, avênd tóte trebile în mâna lor. Iară Domnul făcea zăfchiurĭ [1]) cu ḑicĕturĭ, cu plimbărĭ, cu jocurĭ. De multe orĭ poruncea Cămăraşuluĭ Petraki de făcea masă boĭerilor pămêntenĭ la cămară, în Divanul cel mare; şi dupĕ masă mergea Vornicul Dómniĭ cu catastif ce avea pecetluit cu pecetea gospod

---

[1]) *Zăfchiurĭ* = ospĕţe, petrecerĭ.

în mâna luĭ, la câte-va jupânese marĭ, de le poftea ca sĕ vie la curte, arătând că este porunca gospod, şi aducea şi ovreĭce şi jucaŭ cu tótele la curte, şi Domnul cu Dómna făcea privélă.

In ḑilele acestuĭ Domn, prea mult medean [1]) aveaŭ boĭeriĭ ceĭ marĭ, fiind boĭeriĭ Grecĭ înspăĭmêntaţĭ în Ţara-Românéscă, şi aşa, atât Domnul cât şi boĭeriĭ Grecĭ, arătaŭ o mare dragoste asupra pămêntenilor, făcênd tuturor boĭerilor veniturĭ şi lefĭ îndestule şi ridicăturĭ, şi alte darurĭ ce eraŭ pe ascuns, ca sĕ rĕmâie boĭeriĭ mulţămiţĭ de Domnul şi de Grecĭ, ca sĕ astupe hula ce luase în Ţara-Românéscă, căcĭ dobândise nume prost; care nu le părea bine Grecilor avênd Domn têněr. Scos'aŭ şi multe birurĭ într'acéstă Domnie, ales văcăriturĭ marĭ şi grele, scoţênd şi iérna şi vara, care era fórte greŭ locuitorilor.

Intr'acéstă Domnie s'aŭ sĕvêrşit duoĭ boĭerĭ marĭ, cariĭ putem sĕ ḑicem duoĭ stîlpĭ aĭ ţĕreĭ, bĕtrânĭ şi vrednicĭ de laudă: Sandul Sturza Logofĕt mare şi Razu Kostaki Hatman.

Vĕḑênd Domnul pomenile ce făcuse tatăl Marieĭ-Sale, Grigorie Vodă în Moldova, s'aŭ

[1]) *Medean* = libertate.

îndemnat şi Măria-Sa de aŭ făcut o hazna mică în treĭ colţurĭ la pórta curţeĭ Domnescĭ, d'înaintea haznaleĭ ceĭ marĭ a tatâne-sĕŭ, cu treĭ şuruburĭ, maĭ făcênd şi un schit de piĕtră mic în fundul Socoleĭ, în dél lângă Poiana luĭ Păun, care schit maĭ 'nainte era de lemn vechiŭ şi se numia Schitul luĭ Tàrîţă, la care de multe orĭ mergea Domnul în primblare, fiind loc nalt şi frumos; făcênd şi la Copoŭ un foişor maĭ în deal, care fusese şi maĭ înainte foişor făcut de părintele Măriei-Sale şi se stricase; şi ĭarăşĭ nelipsit mergea la primblare cu ḑicĕturĭ, şi cu mese marĭ făcênd boĭerilor. Ce cu tóte că era boĭerilor bine şi în mare cinste de către Domnul, ĭará nu 'l aveaŭ în dragoste ceĭ maĭ mulţĭ, pentru cele multe lucrurĭ necuviόse ce le urma, cu care îşĭ necinstea numele, şi nu numaĭ la pămêntenĭ ce şi la vecinĭ, atât la creştinĭ cât şi la Turcĭ; care la cea maĭ de pe urmă multă pagubă şi sĕrăcie i-aŭ venit, că mersese cuvêntul din om în om, pênă aŭ mers şi la urechile celor marĭ, stricându-şĭ numele de către porţile cele marĭ.

Când aŭ fost la leat 1755 Dechemvrie, aŭ venit veste de la Ţarigrad, cum că s'aŭ săvêrşit Sultanul Mahmud Impĕratul, şi s'aŭ

făcut Impĕrat Sultanul Osman fratele luĭ Mahmud maĭ mic, şi îndată aŭ poruncit Domnul de aŭ făcut mare dunanma [1]) în tot Iaşul şi prin tóte têrgurile de pe afară, o sĕptĕmână în tóte nopţile, podobit tóte porţile şi dughenele, cu fel de fel de podóbe, şi cu mare lumină de candele pe tóte uliţele, şi cu meterhanele, şi cu tot felul de ḑicĕturĭ. Aşişderea aŭ împodobit şi curtea şi tóte porţile curţeĭ, cu oglinḑĭ, cu fel de fel de verdeţurĭ, cu candele şi altele.

Pe acéstă vreme, fiind Constantin Vodă Mavrocordat în Ţarigrad mazil, şi vĕḑênd că se schimbă tot devletul [2]) aŭ găsit şi el vreme ca sĕ umble dupĕ Domnia Ţĕreĭ-Românescĭ, dăruind şi giuruind în tóte părţile. Pe acéstă vreme şi Constantin Vodă Racoviţă din Ţara-Românéscă, nefiind mulţămit de boĭeriĭ Muntenĭ, silea în tot chipul ca sĕ se mântuiéscă şi sĕ scape din mâinile Muntenilor, fiind-că se tîmplase câte-va pricinĭ cu vicleşugurĭ ; şi orânduise pe Stavaraki la acésta ca sĕ stee cu capul la Pórtă. Fiind şi Vizir Mustafa Paşa cu al doilea vizirlîc, bun

---

[1]) *Dunanma* = petrecere publică. — [2]) *Devletul* = Inalta Pórtă, Impĕrăţia turcéscă.

prieten luĭ Racoviţă, aŭ luat Constantin Vodă Mavrocordat Domnia Ţĕreĭ-Românescĭ, mutând ĭară pe Constantin Vodă Racoviţă în Moldova, ĭară luĭ Mateiŭ Vodă i-aŭ venit mazîlia de la Pórtă.

In domnia acestuĭ Domn, s'a săvêrşît şi Beizadea Ioniţă Cantemir, care era cu traĭul luĭ aice în Moldova de câţĭ-va anĭ. Iară Mateĭ-Vodă mergênd la Ţarigrad, s'aŭ apucat de judecĕţĭ cu boĭeriĭ luĭ şi cu socrul sĕŭ, trăgêndu-ĭ la judecată, cerênd sémă de la dênşiĭ, la care 'l-aŭ maĭ mestecat şi eĭ pe la Porţĭ, scornindu-ĭ multe cuvinte, stricându şĭ numele de peste tot locul, trăgênd şi pe fratele Măriei-Sale la judecăţĭ turcescĭ, lăsându-l şi toţĭ boierиĭ Grecĭ ce avea, aşijderea şi socrul sĕŭ, căcĭ rĕmăsese de 'l trăgea fiĭcă-sa, Dómna, la judecăţĭ turcescĭ; şi cu aceste fapte aŭ rĕmas la rea stare, care n'aŭ maĭ vĕḑut Domnie, trăind cu milostenia creştinilor.

CAP. IX.

Al doilea Domnie în Moldova a luĭ Constantin Vodă Racoviță Cehan, fecĭor luĭ Mihaĭ-Vodă.

Luând al doilea Domnie în Moldova, Constantin Vodă Cehan în leat 1755, dupĕ mazilia luĭ Mateĭ-Vodă, care domnise duoĭ pol anĭ în Moldova, aŭ purces de aŭ venit cu Domnie în Moldova şi ajungênd la Focşenĭ, aŭ şeḑut treĭ ḑile oturac, căutând judecăţile sĕracilor, mergênd şi la o biserică de lemn a Măriei-Sale, Profitul Samuil, de aŭ auḑit liturghia, la care acea mergere aŭ fost pricina de s'aŭ făcut de pĭétră cu mâna Episcopuluĭ de Roman. Acuma aŭ făcut şi câteva boĭerii, făcênd pe Hristoverghi Staroste de Putna fiind Vornic mare, pe Enaki Costache Ban mare şi Părcălab Galaţilor, pe Teofil Gramaticul Căminar mare şi Capikehaĭe la Ţarigrad, şi pe Ştefan Buhăescul Staroste la Cernăuţi, şi pe Enaki Kogalniceanu Vătaf de Aproḑĭ şi pe alţii. Şi de acolo mergênd la Roman, întrând dupĕ obiceiŭ cu cântărĭ în Episcopie, şi a doua ḑi fiind sĕrbătórea Precisteĭ (Blagoveşteniile), aŭ mers Domnul la o biserică de piétră a Precisteĭ, care o făcuse Episcopul, de aŭ ascul-

tat liturghia, care dintr'acea mergere aŭ dăruit şi Domnul multe lucrurĭ: veşminte, candele şi moşiĭ, viĭ, ţiganĭ şi altele, făcêndu-se şi Măria-Sa ctitor d'impreună; îmbrăcând şi pe Episcopul 'l-aŭ purces cu feregé[1]) blănită cu samur. Şi de acolo aŭ mers la Iaşĭ, eşindu-ĭ boĭeriĭ la tóte conacele în têmpinare, şi cu mare alaiŭ, d'impreună cu salahorul cel Impĕrătesc care era orânduit, aŭ intrat în curtea Domnéscă, cetind fermanul dupĕ obiceiŭ, îmbrăcând pe Divan Efendi cu blană de samur, şi pe boĭerĭ cu feregele şi cu căftane. Iară a doua ḑi aŭ chĭemat pe boĭerĭ şi i-aŭ boĭerit, făcênd pe Lascaraki Genet Postelnic, şi pe Ión Bogdan vel Logofĕt, şi pe Manolaki Costaki Vornic de Ţara de jos, şi pe Iordaki Balş Vornic de Ţara de sus, şi pe Vasilie Razu Hatman, şi pe Dimitraki Paladi vel Visternic, şi pe Vasilie Ruset vel Spatar, şi pe Constantin Sturza vel Paharnic, şi pe Iordaki Venin vel Stolnic, şi pe Ioniţă Canta vel Agă, şi pe Iordaki Hrisoscoleu Alistarh vel Comis, şi pe Manolaki Genet Sardar la Kişinăŭ. Şi aşa aŭ trecut sĕrbătorile Pascilor cu veselie.

---

[1]) *Feregea* = un fel de manta.

Iară dupĕ acésta, vĕḑênd Domnul casele despre Dómna stând nefăcute, dupĕ cum le lăsase Măria-Sa încă din cea Domnie învĕlite cu răgoz, ca sĕ nu se strice boltele, îndată aŭ chĭemat pe Vistieriul cel mare şi aŭ poruncit ca sĕ scrie pe la ţinuturĭ sĕ taĭe cherestea şi sĕ chieme şi calfa sĕ facă isvod [1]), dupĕ cum este ca sĕ se facă, orânduind Domnul pe Constantin Kogălniceanul vel Medelnicer, chĭeltuitor, şi pe frate-seŭ Vătaful de aproḑĭ Bumbaşir asupra acesteĭ trebĭ. Şi aşa s'aŭ apucat de lucru, care cu mare peire, pênă în ĭarnă abĭa s'aŭ gătit, după cum se vĕd, făcênd şi feredeŭ, casă minunată, formă şi Grecéscă şi Moldovenéscă. Care în ḑiua de sfete-Nicolae s'aŭ mutat Domnul în ele.

Intr'acéstă Domnie s'aŭ săvêrşit Lascaraki Géne Postelnicul cel mare, care fără de pic de bólă aşa sănătos fiind s'aŭ dus; ḑic sĕ fi fost otrăvit şi pricina sĕ fie fost un franţuz anume Leinţă, care era pe lângă Domnul, căcĭ la multe lucrurĭ nu'l putea suferi Lăscăraki, că luase mult obraz şi nu băga pe nime în sémă. Ḑic că acest Franţuz aŭ fost pricina de aŭ murit şi Dómna Domnu-

[1]) *Isvod* = model.

luĭ în Domnia de întêiŭ, cu un doftor ce adusese el, şi îl curtenise dându-ĭ mare laudă, de învĕţat; măcar că pe la cea de pe urmă, 'şiaŭ luat şi el plata în Ţarigrad, că i-aŭ tăiat capul Sultanul Mustafa, neîntrebându-l că este Franţuz, scoţêndu-l înaintea luĭ, la Eălăkioşchiŭ şi acolo aŭ pus de 'l-aŭ tăĭat. Şi adusese şi pe Domnul la cumpăna morţiĭ, la care s'aŭ plătit cu surgunlîcul ce 'l-aŭ făcut atunce la Lemnos. Intr'acéstă Domnie, iérna, aŭ trecut pin ţară un Paşa cu treĭ tuĭurĭ, de aŭ mers la Hotin, la care aŭ trămis Domnul înaintea luĭ la Galaţĭ pe Ioniţă Cantacuzino vel Agă, de aŭ fost purtător de grije, pênă 'l-aŭ trecut peste hotar cu mare nevoie şi cheltuială, strămutându-se tótă ţara, pĭerind şi mulţĭ ómenĭ de a Paşeĭ de frig ce era, care nu stătuse de mulţĭ anĭ, scoţênd pe Domnul din mulţĭ banĭ.

Intr'acéstă Domnie, ĭară aŭ scos cuniţă şi văcărit iérna, căcĭ nu putea sĕ lupte cu alte dărĭ ce eraŭ. Şi dupĕ acésta aŭ socotit şi aŭ făcut sfat cu tótă boĭerimea ca sĕ lege văcăritul, sĕ nu maĭ fie într'acest pămênt. Şi aşa găsind cu toţiĭ că'i cu cale, aŭ scris la Ţarigrad, la Biserica cea mare de aŭ scos un testament cu iscăliturile a tot soborul,

scriind în el cu mare afurisenie, ca sĕ nu maĭ pótă de acum înainte nimene din Domnĭ scóte acéstă slujbă a văcăritului; şi aşa aŭ pus Domnul de aŭ scris la tóte ţinuturile de aŭ venit câte şapte lăcuitorĭ la Iaşĭ mazilĭ [1]), şi ruptaşĭ [2]). Şi dupĕ ce s'aŭ strîns mulţimea de norod, aŭ pus pe Mitropolitul de aŭ slujit sfînta liturghie la Mitropolie, orênduind Domnul pe Kogălniceanul Vătaf de aprodĭ, de aŭ strîns tótă boierimea şi mazilii, şi neguţitorii, şi tótă ţara ce se adunase de aŭ mers la Mitropolie la sfînta liturghie. Iară când aŭ fost eşitul cu sfintele darurĭ şi cu sfîntul Potir, aŭ stătut toţĭ câţĭ slujiaŭ la liturghie cu sfintele darurĭ în cap şi în mână, scoţênd acest testament părintele Mitropolitul Iacov, afurisind de patru orĭ a patru Patriarşĭ: a Ţarigradului, Alexandria, Antiohia şi Ierusalimul, cu toţĭ Arhiereii a sfîntuluĭ sobor, a sfinteĭ biserici ceĭ marĭ a rĕsăritului, strigând norodul la fiesce-care cuvînt: *Amin*. Care nu putem arĕta ce huet era în biserică de strigarea norodului, arĕtând în lăuntru orĭ-cine ar numi, orĭ-cine ar îndemna, orĭ banĭ ar lua,

---

[1]) *Mazilĭ* = boĭerĭ fără funcţiunĭ. — [2]) *Ruptaşĭ* = privilegiaţĭ.

orĭ la slujbă ar merge: «Afurisit sĕ fie în vecĭ, ferul şi pĭetrele sĕ putreḑéscă, ĭară trupul luĭ sĕ rĕmâie în vecĭ!» Aşĭjderea scoţênd şi Mitropolitul o carte a luĭ făcută cu toţĭ Episcopiĭ şi Egumeniĭ, afurisind şi pe Domnĭ, şi pe boĭerĭ, şi pe partea bisericéscă, ĭarăşĭ strigând norodul: *Amin*. Şi aşa sfêrşind de cetit, aŭ intrat cu sfintele darurĭ în altar. Care acele cărţĭ şi blestemurĭ aŭ pus Domnul de le-aŭ pus în stampă, numind ânteĭŭ hotărîrea ce aŭ făcut Măria-Sa cu tot sfatul boĭerilor ţĕriĭ, cu iscăliturile tuturor şi a Măriei-Sale; de care nu putem arĕta câtă bucurie aŭ luat tótă ţara dupĕ ce aŭ auḑit, scriind şi cărţĭ pe la toţĭ lăcuitoriĭ de mila ce aŭ făcut Măria-Sa cu ţara.

Pe aceste vremĭ, la Ţarigrad, Stavaraki se mânca cu socrul sĕŭ Manoli Spatarul, nelăsând pe socrul sĕŭ sĕ se amestece la Capikehaĭelîc, şi Domnul iubind maĭ mult pe Manoli de cât pe Iordaki, iĭ trămitea banĭ şi darurĭ luĭ Manoli, pe ascuns de ginere-sĕŭ Stavaraki; dară el oblicise tóte şi le scria Domnuluĭ, şi vĕḑênd că nu se părăsesce Domnul de el, aŭ pus gând rĕŭ ca sĕ strice Domnuluĭ. Şi scoţênd Impĕraţia din Vizirlîc pe Mustafa Paşa, făcênd vizir pe

Ragub-Paşa, n'aŭ vrut ca sě stee sě domnéscă Domnia, încă arăta drum altora. Care pe acea vreme fiind Beĭzedea Scarlat cu mare cétă de boĭerĭ Grecĭ gata, aŭ mers şi i-aŭ isprăvit domnia Moldoveĭ.

Acest Domn, Constantin Vodă, era om întreg la minte şi învěţat, şi blând şi nemăreţ; iubitor de banĭ nu era, pe ómenĭ îĭ iubia, şi doria sě 'ĭ vadă chivernisiţĭ; la care pe toţĭ i-aŭ chivernisit, care nu cred că ar fi maĭ fost alt Domn sě 'şĭ chiverniséscă ómeniĭ aşa bine. Şi domnind într'acéstă domnie numaĭ un an i-aŭ venit mazilia la Marte 9, care gătindu-se cu mare gătire, aŭ purces la Ţarigrad cu toţĭ ómeniĭ Măriei-Sale.

Urméză: Domniile luĭ Scarlat Grigorie Vodă, luĭ Ión Vodă Calimah Teodor, luĭ Grigorie Vodă Calimah, luĭ Grigorie Alexandru Ghica Vodă şi a doua domnie a luĭ Grigorie Vodă Calimah.

CAP. X.

A patra Domnie a luĭ Constantin Vodă Mavrocordat.

Dupě ce aŭ îmbrăcat Constantin Vodă caftan de Domnia Moldoveĭ, îndată i-aŭ dat

şi tuïurile şi sângécul[1]), dându-ĭ şi mare poruncă pentru câte sunt trebuitóre la urdie, şi la sărhaturĭ.[2]) Atuncea aŭ rĕspuns că este dator ca sĕ se siléscă la tóte poruncile Impĕrăţieĭ ca o slugă vechie ce este; şi îndată luându-şĭ ḑiua bună de la toţĭ, aŭ purces la Iaşĭ, şi eşindu-ĭ boĭeriĭ înainte, aŭ conăcit la Frumósa, apucând pe boĭerĭ cu mare gâlcévă, cerênd de la eĭ zaharea[3]), cerênd tóte satele boĭerilor de i le-aŭ dat înscris, încălecând cu slujitorĭ, cu zapciĭ, de aŭ mers singur pe la acele sate, apucând cu mare tărie pe boĭerĭ şi pe sătenĭ de arătaŭ gropile cele cu grîŭ şi cu orz, de încărcaŭ care cu fel de fel de zaherea, şi trămiteaŭ la urdie şi la sărhaturĭ. Care vĕḑênd Turciĭ acésta, lăudaŭ pe Constantin Vodă. Petrecerea luĭ cu boĭeriĭ nu se póte scrie; dupĕ cum era firea luĭ nestatornică, boĭerise şi pe o sémă din boĭeriĭ ceĭ maĭ micĭ. Pe acéstă vreme, Vizirul gonise multă óste de la urdie, care strigaŭ cu toţiĭ asupra Vizirului, şi avênd pe toţĭ aĭ Porţeĭ ceĭ marĭ vrăşmaşĭ, îl pîraŭ toţĭ la Impĕratul, care luând atâta scârbă pentru

---

[1]) *Sângécul* = stégul ce se trimitea de Pórtă nouluĭ Domn. — [2]) *Sărhaturĭ* = graniţe. — [3]) *Zaharea* = provisiunĭ.

călcarea Hotinuluĭ, îndată aŭ trămis de 'l-aŭ mazilit, luându-ĭ pecetea, și îndată aŭ trămis la Hotin, la Ali-Pașa Moldovangiu, și 'l-aŭ făcut Vizir, căcĭ se afla acolo ; ĭară pe cel mazil, 'l-aŭ rădicat de la urdie și 'l-aŭ dus la Demotica, și acolo aŭ trămis Baș Capigi de i-aŭ tàiat capul, și 'l-aŭ dus la Țarigrad, 1796. Iară Vizirul la Hotin aŭ strîns tóte oștile acolo și pe Hanul cu tótă Tătărimea, și i-aŭ trămis în cea parte la Camenițâ, și acolo întâlnindu-se cu moscaliĭ, s'aŭ lovit. Moscaliĭ atât aŭ bătut pe Turcĭ cât de n'aŭ rĕmas; că, care aŭ scăpat de óste, n'aŭ scăpat la trecĕtóre. Acestea vĕḑênd Vezirul, fórte s'a spĕriat, ḑicênd că de vor trece dincoace, îĭ vor prinde pe toțĭ ; care îndată aŭ pus gând de fugă ; și așa la Septemvrie 14 ḑile, s'aŭ sculat cu toțiĭ și aŭ lăsat Hotinul, și aŭ fugit, scoborându-se Vizirul în dreptul Iașilor la Țuțora. Acolo aŭ mers Domnnl cu tótă boĭerimea de s'aŭ împreunat cu Vizirul, poruncind boĭerilor ca sĕ fie cu credință Porțeĭ, dupĕ cum aŭ fost pênă acum, dând ascultare Domnuluĭ la tóte poruncile Impĕrătescĭ, și sĕ nu se témă că nu'ĭ nimica; și îndată 'i-aŭ îmbrăcat pre toțĭ cu caftane, dându-le și cafea. Iară Vizirul de

acolo, s'aŭ dus la Hantepisi, şi aŭ tăbărît acolo; şi încă fiind la Ţuţora, i-aŭ venit veste de la Hotin că aŭ trecut Moscaliĭ şi aŭ făcut cetatea zapt[1]). Iară Domnul, dupĕ ce aŭ petrecut pe Vizirul pênă la un loc, s'aŭ întors cu toţĭ boĭeriĭ şi aŭ mers la Iaşĭ trămiţênd străjĭ în tóte părţile; ĭară a treia ḑi veni veste Domnuluĭ că Moscaliĭ aŭ trecut Prutul şi vin în jos. Atuncea Domnul îndată aŭ scris la Vizirul, dându-ĭ scire de venirea Moscalilor, şi îndată aŭ început a se găti ca sĕ purcédă. Atuncea veni şi o sémă de Tătarĭ la urdie, şi vĕḑêndu-ĭ viind, le-aŭ părut că vin Moscaliĭ, la care de mare frică ce aveaŭ aŭ lăsat tóte calabalîcurile pe câmp, corturile, şi tunurile, şi sacalele, şi se miraŭ şi Tătariĭ dacă aŭ venit. Iară Vizirul cu tótă urdia, s'aŭ poprit de astă parte la Isaccea, ĭară la Hantepesi aŭ căutat de aŭ venit şi Hanul. Iară Constantin Vodă vĕḑênd, că vin Moscaliĭ în Iaşĭ, aŭ luat câţĭ-va Turcĭ şi slujitorĭ şi aŭ început şi el a fugi în jos la Galaţĭ. Iară Moscaliĭ aŭ intrat în Iaşĭ, eşindu-le Mitropolitul cu boĭeriĭ înainte cale de un cés de s'aŭ închinat gheneraluluĭ, intrând cu să-

---

1) *A face cetatea zapt* = a lua, a sechestra cetatea, confiscând-o.

biile scóse în Iaşĭ, pornind mulţime de óste în jos pe treĭ locurĭ, alţiĭ la Focşenĭ, alţiĭ la Galaţĭ, alţiĭ pe Prut în jos. Constantin Vodă încă aŭ stătut la Galaţĭ, viindu-ĭ şi câtă-va óste turcéscă cu vr'o doĭ Paşĭ. Iară óstea care aŭ trecut pe la Focşenĭ, o sémă aŭ apucat podgoriile, trecênd spre Bucurescĭ, ĭară o sémă aŭ tras la Brăila. Atuncea ceĭ ce aŭ mers la Galaţĭ, s'aŭ lovit cu Turciĭ, şi îndată aŭ răsipit pe Turcĭ, făcênd mare mórte într'înşiĭ, prinḑênd şi mulţĭ viĭ. Atuncea fiind şi Constantin Vodă acolo, umblând pin Turcĭ nu 'l-aŭ cunoscut şi 'l-aŭ rănit şi 'l-aŭ prins Moscaliĭ şi 'l-aŭ trămis la Iaşĭ, şi fiind ĭérnă mare şi gerósă, s'aŭ bolnăvit, şi peste puţine ḑile aŭ şi murit de bólă în Iaşĭ, şi 'l-aŭ îngropat cu mare cinste boĭeriĭ în Iaşĭ, ca pe un Domn.

Iară Galaţiĭ aŭ rĕmas în mâna Moscalilor; ĭară óstea care apucase în jos, mergea spre Tătarĭ. Iară Hanul de la Movila Răbieĭ, cum aŭ simţit îndată aŭ fugit spre Akerman, cu óstea luĭ. Moscaliĭ scoborându-se la Fălciĭ pe de ĭastă parte de Prut, îşĭ căutaŭ în ochĭ cu Turciĭ, că de ceia parte era multă óste turcéscă, cu câţĭ-va Paşĭ, de păzia acolo. Pe acéstă vreme înţelegênd Impĕrăţia Turculuĭ

de Hotin că 'l-aŭ luat Moscaliĭ şi aŭ fugit Turcii, cum şi pentru luarea Moldoveĭ şi pentru bătaia ce s'aŭ făcut la Galaţi, căcĭ pĭerise şi Paşĭ, şi pe Domnul că 'l-aŭ prins fórte s'aŭ scârbit asupra Viziruluĭ şi îndată 'l-aŭ mazilit făcênd Vizir din Ţarigrad pe Halil-Paşa; ĭară pe Moldovangiu 'l-aŭ trămis la Edirné la 1770, Ghenarie. Atuncea aŭ pus Impěratul de aŭ dat fetvale [1]) muftiul, ca sě între óstea în Moldova, ca sě taie, sě robéscă, sě facă ce le va fi voĭa, ca dóră se va îndemna óstea să mérgă cu mare dragoste. Ci peste puţine ḑile, óstea care mersese spre Brăila, lovind Brăila aŭ luat-o, ţinênd câte-va ḑile bătaia, fiind-că venea Turcilor ajutor de peste Dunăre şi aŭ luat-o cu tóte calabalîcurile, robind şi omorînd mulţime de Turcĭ, lăsând Moscaliĭ acolo óste de paza cetăţiĭ. Atuncea s'aŭ lăţit óstea de la podgoriĭ, pênă când într'o nópte li s'aŭ făcut ḑiuă în Bucurescĭ, óstea tot călărime, înconjurând curtea Domnéscă, pênă aŭ găsit pe Grigori Vodă Ghica; şi aşa făcênd tot chipul de jac, pênă i-aŭ luat tot ce aŭ avut, luându'l şi pe Măria-Sa de 'l-aŭ dus în Moldova cu

---

[1]) *Fetvale* = hotărîre, sentinţă.

toţĭ ómeniĭ Măriei Sale, de s'aŭ împreunat cu gheneralul cel mare; şi de acolo aŭ mers în ţara Moschicésca, avênd şi pe un frate a Măriei-Sale, Spatarul Matei, şi pe o Beĭzedea a luĭ Ión Vodă Mavrocordat, şi o Beĭzedea mică a Măriei-Sale. Óstea de pe Prut încă aŭ trecut în ceea parte, şi fiind acolo câţĭ-va Paşĭ cu câtă va óste, s'aŭ lovit acolea despre primăvară, care fórte rĕŭ i-aŭ bătut pe Turcĭ; şi de acolo fără de zăbavă, aŭ lovit Bugeacul tătăresc, scoţêndu-le muĭerile Tătarcele, şi copiĭ lor, şi bucatele lor, de le mâna pe câmpĭ asupra Nistruluĭ, ca sĕ'ĭ trămiţă în lăuntru. De multă împresurare de oştĭ, atuncea ajungênd la Nistru, şi neavênd Tătariĭ ce maĭ face, s'aŭ închinat la Moscalĭ, rugându-se sĕ le dee loc şi sĕ trăĭéscă subt ascultarea lor; şi făcênd legăturĭ cu eĭ, i-aŭ trecut Nistrul şi i-aŭ dus de i-aŭ aşeḑat la locul ce le arĕtase, rĕmâind şi eĭ mulţămiţĭ. Pe acéstă vreme făcuse şi Vizirul Halil-Paşa marĭ gătirĭ la Babada de óste, dând şi scire cu Romanţov gheneralul cel mare a oştireĭ Rusescĭ, ca sĕ vie unul cu altul de faţă ca să se bată; şi aşa priimindu-se, aŭ trecut şi oştile turcescĭ Dunărea la Cartal, trecênd şi însuşĭ Vezirul, şi

mergênd cale de douĕ césurĭ la Cagul, şi acolo făcêndu'şĭ Turciĭ tóte meterezele[1]) lor, unde era o mulţime de Turcĭ, nenumĕrată, şi sosind şi oştile rusescĭ, cu mare vitejie aŭ lovit pe Turcĭ, începênd a vĕrsa asupra Turcilor un foc necontenit. Pe care neputêndu'l suferi Turciĭ, aŭ rupt'o de fugă, fugênd şi însuşĭ Vizirul cu toţĭ ceĭ marĭ aĭ luĭ; şi neputêndu-şĭ da rênd la trecerea Dunăreĭ, fórte mulţĭ se înnecaŭ, şi mulţĭ perise şi în óste. Şi fugind 'şĭ aŭ lăsat în tabără tóte carele lor, corturile, tunurile şi gephanéoa,[2]) pênă şi caiĭ tutulor rĕmăsese acolo. Şi vĕḍênd Moscaliĭ că o mulţime mare se înnécă, le-aŭ dat soroc ca în treĭ ḍile sĕ trécă Dunărea; şi dupĕ treĭ ḍile pe câţĭ i-aŭ găsit, pe toţĭ, luându'ĭ robĭ, i-aŭ trămis în Rusia. Iară o sémă de oştĭ turcescĭ călăreţĭ scăpând, aŭ fugit spre Kilie şi spre Ismail, fiind şi Hanul tătăresc cu oştile spre Cetatea-Albă, trăgêndu-se cu oştile sale pe Nistru în sus. Aŭ rânduit şi Moscaliĭ o sémă de oştĭ de a lor, de a mers la Chilie şi Ismail; cărora neputêndu-le sta Turciĭ împotrivă, alţiĭ aŭ fugit la Hanul, şi alţiĭ la Bender, alţiĭ aŭ

---

[1]) *Metereze* = întărirĭ. [2]) *Gephanéoa* = Material de rĕsboiŭ.

fugit pe mare; iară ceĭ maĭ mulţĭ s'aŭ închinat la Moscalĭ.

Ţara Muntenéscă pe acea vreme nu avea Domn, ci numaĭ o sémă de boĭerĭ căutaŭ trebile pămêntuluĭ; şi în tótă ţara jăcuĭaŭ Catanele şi Căzaciĭ. Iară la Craĭova se întîmplase postelnicul Manoli Giani, ântêiŭ Caĭmacam încă din ḑilele Ghicăi, apoĭ îl făcuse şi Ban; şi stăpînea cele cincĭ ţinuturĭ; şi fiind acolo Emaciĭ de Vidin nelipsiţĭ, le făcea óreşĭ care hatîrurĭ, fiind-că se şi temea de dênşiĭ. Şi aşa 'şĭ-aŭ dat printre dênşii un mare nume, cum că ar fi slugă credinciósă Impĕrăţieĭ; şi fiind că trămitea Paşiĭ de Vidin orĭ-ce'ĭ trebuĭa, 'l-aŭ luat la ochĭ bunĭ. Şi aşa însuşĭ mărginenii făcênd jalobă pentru dênsul, aŭ trămis'o la Vezirul, întru care cerea ca sĕ'l facă Domn Ţĕreĭ Muntenescĭ, şi pe dată aducêndu'l la urdie, 'l-aŭ îmbrăcat cu caftan şi 'l-aŭ făcut Domn ţĕreĭ Muntenescĭ, rânduind cu el pe Mehmet Paşa, ce fásuse Rumeli-Valesi, cu câtă-va óste turcéscă, ca ducêndu'l în Bucurescĭ şi aşeḑêndu'l în scaun, sĕ şéḑă şi el acolo pentru paza luĭ; pentru că Moscaliĭ se trăsese din Bucurescĭ, dându'ĭ tuĭurile, sângécul, şi cuca, şi de cheltuĭélă. Şi mergênd la Bucurescĭ

le-aŭ eşit întru tîmpinare toţĭ boĭeriĭ câţĭ maĭ rĕmăsese; şi intrând în curţile Domnescĭ, şi cetindu-se fermanul, 'l-aŭ suit în scaun, dând straşnică poruncă boĭerilor ca sĕ se supuĭe întru tóte poruncilor Impĕrătescĭ şi sĕ'l cunóscă că le este Domn. Iară dupĕ ce făcură boĭeriile, şi scosese în ţară şi vr'o douĕ slujbe, iarăşĭ întorcêndu-se Ruşiĭ, de care cum s'aŭ înşciinţat, şi Paşa şi Domnul aŭ fugit. Paşa s'aŭ dus peste Dunăre la Rusciuc, iară Domnul peste Olt la Craĭova. Iară Ruşiĭ aşeḑêndu-se în Bucurescĭ, aŭ trămis în tóte părţile oştĭ de pază.

Impĕrăţia Turculuĭ vĕḑênd atâta stricăcĭune în oştĭ, pe dată şi schimbară pe Vezirul, făcênd Vezir pe Silihdar-Mehmed-Paşă, carele se aşeḑase cu urdia la Babada; iară pe Halil-Paşa 'l-aŭ trămis la Filipopolis. Intru acea vreme s'aŭ lovit de bóla cĭumiĭ acolo la urdie Beĭzadea Mihaĭ Racoviţă, fiind dragoman la urdie, şi murind, l'aŭ îngropat cum aŭ putut.

In Ţarigrad dupĕ ce Impĕratul aŭ cercetat pe Neculaki Suţul şi pe Grigori Vodă Calimah, şi vĕḑênd cum că Domnul nu'l arată nicĭ la unele vinovat pe Neculaki Suţul, mâniindu-se Impĕratul, aŭ poruncit ca

sĕ'ĭ taĭe pre amênduoĭ. La aniĭ 1770 August în 29, în ḑioa sfinteĭ tăĭerĭ a sfîntuluĭ cap a luĭ Ión Botezătorul, în ziorĭ de ḑi i-aŭ tăĭat pre amênduoĭ; încă pre Domnul în lăuntru în saraiŭ, iară pe Neculaki afară la pórtă, scoţênd şi capul Domnuluĭ 'l-aŭ pus la pórtă, iară trupul i 'l aŭ aruncat în mare, slobodind şi pe fratele Domnuluĭ şi pe fratele luĭ Neculaki, pe Mihalaki, de la închisóre, luându-le şi câtă-va sémă de pungĭ de banĭ.

Moscaliĭ într'acéstă iérnă se apucase sĕ bată Benderul, şi fiind o mulţime de óste turcéscă într'ênsul, n'aŭ putut sĕ'l ĭee îndată, ci dupĕ multă întârḑiere despre tómnă, pe care 'l-aŭ luat cu asalt şi cu mare mórte de ambe părţile.

S'aŭ uĭtat sĕ se pomenéscă, că pênă a nu veni Moscaliĭ a doua óră la Bender, de câtă robie şi risipă s'aŭ făcut în bĭeţiĭ creştinĭ. Că la aniĭ 1769 venind tómna Moscaliĭ pênă la Bender, şi apropiindu-se iérna, s'aŭ întors înapoĭ. Şi Tătariĭ vĕḑênd că s'aŭ întors Moscaliĭ, pe dată s'aŭ pornit a prăda şi a robi, cât aŭ stricat de istov marginea despre dênşiĭ, Lăpuşna, Orheĭul şi o bucată din Soroca.

Ḑice că Tătariĭ ar fi dus toţĭ robiĭ la Ha-

nul, şi că dupĕ ce i-aŭ cercetat, şi i-aŭ scris la isvod, sĕ se fi aflat ca la şése-spre-ḑece-miĭ de suflete, marì cu micĭ; şi că Hanuluĭ de părere de bine îĭ cânta meterhenéua, şi sosind acolo la Căuşenĭ mazilia Hanuluĭ, s'aŭ împrăştiat Tătărimea care încotro aŭ putut, cât umpluse lumea de robì; căcĭ în tótă iérna aceia aŭ umblat Tătariĭ prădând şi răsipind marginea acea, vênḑênd robul câte şépte, câte opt leĭ, de aŭ umplut Ţarigradul şi tot Anadolul de mulţimea robilor, din cariĭ alţiĭ aŭ murit, alţiĭ s'aŭ înnecat; ceĭ maĭ mulţĭ s'aŭ turcit. Aŭ rĕscumpĕrat şi Creştinii pre mulţĭ, pre ceĭ cariĭ nu priimĭaŭ ca sĕ se turcéscă.

Dupĕ ce s'aŭ luat Benderul, fiind că trămisese Turcul corăbiĭ de întrase la Sulina-Boaz, aŭ pus şi Moscaliĭ tot chipul de silinţă de le-aŭ ars corăbiile la Tulce-Calesi, făcênd şi óreşi-care năvală de aŭ trecut Ruşiĭ Dunărea dincolo. Acolo s'aŭ făcut treĭ corposurĭ; [1]) un corpos aŭ rĕmas la Tulce de s'aŭ bătut cu Turciĭ, pênă ce de istov i-aŭ stricat, şi le-aŭ luat şi cetatea cu tóte cele ce aŭ fost într'ênsa, făcênd şi un mare

---

[1]) *Corposurĭ* = corpurĭ.

omor în Turcĭ. Iară alt corpos aŭ lovit la Sakce, care se chiamă şi Oblucițā; şi lovindu-se acolo aŭ făcut o mare risipă în Turcĭ, aprinḑêndu-le şi hambarele şi tîrgul. Şi maĭ trecênd şi alt corpos de oştĭ rusescĭ, aŭ ridicat tot norodul şi 'l-aŭ trecut în astă parte. Iară cel-alt corpos s'aŭ dus drept asupra urdieĭ, unde era Vezirul; pe care vĕḑêndu'ĭ Turciĭ că merg asupra Babadaguluĭ, pe dată aŭ şi rupt'o de fugă; asemine urmând şi Vezirul lor. Şi le-aŭ rèmas pe loc tótă urdia, tunurile, corturile, cazanurile, carele şi alte calabalîcurĭ, tăind şi creştiniĭ atât acolo cât şi la Sakcea, şi tóte acestea le-aŭ trecut Moscaliĭ dincoace de Dunăre. Iară Vezirul fugind spre Țarigrad cale de treĭ-ḑecĭ césurĭ, Moscaliĭ încă trecênd în cea parte, aŭ lăsat dincóce (în partea turcéscă) numaĭ pĭetrele.

In țara Munteneéscă încă aŭ pornit Moscaliĭ un corpos ca sĕ mérgă peste Olt asupra luĭ Manoli Vodă ca sĕ'l prindă; şi la douĕ locurĭ călcându'l, nu 'l-aŭ putut prinde, însĕ aŭ scăpat numaĭ cu sufletul în țara Ardéluluĭ, perḑêndu'şĭ şi tuĭurile, şi sangĭacul, şi tot ce aŭ avut; şi acolo aŭ petrecut câtă-va vreme, pênă când aŭ început a face respundenție cu Mosun-Olu de la Vidin, de

'i-aŭ dat voie sĕ trécă în Ţara turcéscă.

Pe acea vreme întrând Mosun-Olu în ţara Muntenéscă cu o mulţime de óste turcéscă, pe care 'l-aŭ lăsat Moscaliĭ de aŭ mers pênă la Giurgiov, şi acolo s'aŭ făcut o mare bătălie, făcênd un mare omor în Turcĭ, în cât abĭa Paşa aŭ scăpat cu puţinĭ Turcĭ.

Auḑind Impĕratul Turculuĭ de câte se întîmplase la urdie, şi la Sakce, şi la Tulce, fórte s'aŭ turburat pe Vizirul, pe care mazilindu'l aŭ făcut în locul luĭ Vezir pe Mehmet-Paşa Musun-Olu, la aniĭ 1771, care stringênd oştĭ de ajuns la Rusciuk, trămitea de dodăĭaŭ pe Moscaliĭ ce eraŭ în ţara Muntenéscă; însĕ biruinţa aŭ fost tot a Ruşilor, făcênd mare tăĭere în Turcĭ, şi aŭ luat şi cetatea Giurgiuluĭ de la Turcĭ, rĕmâind tótă ţara Muntenéscă în stăpânirea Moscalilor.

In Moldova stăpânĭa gheneralul Vorsakov, rânduind din boĭeriĭ pământenĭ judecătorĭ şi zapciĭ, cărora le plătĭa şi léfă, orânduind şi ce se dee ţara pentru mâncarea oştilor Moschicescĭ, care se plătĭa cu banĭ, luând veniturile vămilor şi a ocneĭ.

Iară Vizirul s'aŭ aşeḑat cu şederea la o casaba ce se chĭamă Şumla. Când aŭ fost

la 1772, aŭ venit veste că ar fi luat Moscaliĭ tot Crîmul de la Turcĭ, şi tóte cetăţile ce se aflaŭ acolo, care şi Tatariĭ vĕḑênd atâta putere a Moscaluluĭ, le-aŭ căutat şi lor a se închina la Moscalĭ, cu marĭ legáturĭ, ca sĕ nu se dee altă dată subt ascultarea Turculuĭ, făcêndu-le şi Han dupĕ plăcerea lor.

Iară Manoli Vodă mergênd la Vezirul, i-aŭ dat câţi-va banĭ de cheltuélă, şi 'l-aŭ orânduit ca sĕ mérgă sĕ şéḑă la Nicopol, unde aŭ şeḑut pênă la anul 1773 Dechemvrie 30. Iară Moscaliĭ fiind că se plecase Turcul, aŭ priimit sĕ facă pace, şi aŭ găsit cu cale de aŭ trămis de amêndouĕ părţile ómenĭ marĭ murahaḑi, [1]) sĕ se tâlnéscă la Focşenĭ sĕ vorovéscă acolo. Ales'aŭ Rusia şi aŭ trămis pre marele Ministru a Rusieĭ, gheneralul Orlov, şi pre Romanţov care era asupra oştilor, şi pre Obreţkov care fusese sol în Ţarigrad; şi Pórta turcéscă trămisese duoĭ solĭ: pe Neamţ şi pe Prus, şi pe Osman-Efendi care fusese Răiz-Efendi, om mare a porţiĭ turcescĭ. Şi viind pentru vorba Crîmuluĭ, nu s'aŭ putut tocmi, şi s'aŭ stricat

---

[1]) *Murahaḑĭ* = împuterniciţĭ.

acea adunătură, și îndată s'aŭ dus Orlov înăuntru la Impĕrătésa. Atuncea rĕmâind Obrescov, iară aŭ maĭ pus ḑi ca sĕ vorovéscă, adunându-se la Bucuresci, trămiţênd Turciĭ pe altul, pe Abduraz Efendi, făcênd şi hotărîre ca sĕ stee armiile, [1]) sĕ aĭbă vreme sĕ graiésca. Şi graind atâtea lunĭ, iară nu s'aŭ putut tocmi, rĕmâind iarăşĭ să se bată, care aŭ şi început de la Mart a sĕ bate, trecênd óstea moschicéscă Dunărea, cu câţĭ-va gheneralĭ. S'aŭ făcut multe bătăĭ în multe locurĭ şi multe pagube şi scăderĭ în óstea turcéscă, luându-le mulţime de robĭ şi mulţime de averĭ de tot chipul, făcênd şi mare mórte în Turcĭ, care nu se póte povesti, luând sate întregĭ din Dobrogea, atât turcescĭ cât şi creştinescĭ, mergênd oştile tot înainte, făcênd mare bătaĭe la cetatea Silistreĭ pênă aŭ şi dobândit'o cu tóte ale eĭ ce avea într'ênsa, ajungênd pênă la Hagi-Olu-Bazargic de 'l-aŭ ars şi 'l-aŭ robit, încărcând şi de acolo ca şi de aiurea case întregĭ de le-aŭ trecut Dunărea dincolo, cu tótă averea lor ajungênd pênă la Varna, şi pênă la Balcan óstea Moschicéscă, făcêndu-se mare risipă oştiĭ turcescĭ,

---

[1]) *Armiĭ* = armate.

ţiind bătăile pênă la 1773 Dechemvrie 30, care încă tot nu maĭ luase sfêrşit fiind că amêndouĕ urdiile se aflaŭ în Dobrogea, însĕ a Turcilor la Şumla, iară a Mosculuĭ ajungea pênă la Hagi-Bazargic şi pênă la Cozlogea.

In Ţarigrad încă s'aŭ sĕvârşit Sultanul Mustafa la 1774 Ghenarie 30, Vinerĭ; şi îndată aŭ pus pe frate-sĕŭ, pe Abdul-Hamed Sultan.

Iară când aŭ fost de primăvară, Sultanul Hamet iară aŭ arătat către toţĭ Impĕraţiĭ cum că are óste [1]) cu Moscalul, nepriimind sĕ'ĭ dee câte îĭ cerea Rusia, făcênd mare gătire de óste, stringênd peste 300,000 de óste, lăsând tóte trebile în mâna Veziruluĭ luĭ Mosun-Olu. Atuncea vĕḑênd Moscaliĭ că ĭară se apucă de óste, fiind şi Impĕrat noŭ, vĕḑênd şi atâta gătire, s'aŭ grijit [2]) şi eĭ dupĕ cum sciaŭ, trecênd Dunărea cu tótă gătirea cu gheneralul lor cel mare, graful Romanţov, şi cu alţiĭ maĭ micĭ, umblând tóte locurile din Dunăre pênă în Karasoi asteptând sĕ se pornéscă óstea turcéscă din Şumla, ca sĕ vie asupra lor. Şi rânduindu-se Paşĭ în tóte părţile cu oştĭ, aŭ început a se lovi oştile; şi orĭ unde s'aŭ lovit, isbânda aŭ fost

---

[1]) *Óste* = resbel. — [2]) *Grijit* = pregătit.

a Moscalilor, făcênd Turcilor multă pagubă în tóte câte eĭ aveaŭ, şi mare ucidere şi robie; şi le-aŭ luat tóte carele şi corturile, şi tunurile câte aŭ avut. Acestea vĕḑêndu-le Vezirul, ĭarăşĭ s'aŭ maĭ gătit de resboiŭ, maĭ stringênd peste 100,000 de oştenĭ, rânduind şi Paşĭ ca sĕ mérgă la Hagi-Olu-Bazargic ca sĕ se lovéscă oştile; şi ĭarăşĭ mare stricăcĭune şi perḑare făcênd Moscaliĭ în oştile turcescĭ, aŭ luat şi tótă casabaua, cu tóte averile eĭ, cum şi tot tacâmul oştiriĭ cu tótă zaheréoa ce avea. Nelăsându-se Turciĭ cu atâta, s'aŭ maĭ gătit de oştĭ, şi stringênd peste 80,000 de oştenĭ, aŭ rânduit pe Reiz-Efendi, căruĭa îĭ ḑicea Abdu-Razaki, şi pe Enicer-Agasi, cu tóte ortalele şi cu câţĭ-va Paşĭ, de aŭ eşit înaintea Moscalilor la o cetate ce se chĭamă Kozloge; şi cu tóte că aveaŭ şi Franţuzĭ la tunurĭ, s'aŭ dat o mare bătălie, în cât se întunecase lumea, însĕ biruinţa aŭ fost a Moscalilor, făcênd o mare mórte în Turcĭ, în cât Turciĭ aŭ fugit înapoĭ, ceĭ ce aŭ maĭ scăpat, la meterezurile Vezirului, carĭ eraŭ aprópe de Şumla; şi mergea încet dupĕ dênşiĭ şi óstea Moschicéscă. Insĕ partea turcéscă cea de strînsură de la Anadol, întorcêndu-se la urdia Vezirului, aŭ în-

ceput a găsi pricinĭ luĭ Abdu-Razaki, cum că el ar fi fost pricina de i-aŭ stricat Moscaliĭ; şi vrênd ca sĕ-l omóre, 'l-aŭ ascuns Vezirul. Iară zorbalele [1]) aŭ început a prăda în urdie, pentru că maĭ toţĭ, împreună cu Vezirul, fugise şi se închisese în Şumla; răpind tóte averile celor marĭ de prin corturĭ, şi umplêndu-se de averĭ zorbalele s'aŭ împrăştiat care încotro aŭ putut. Iară Moscaliĭ privindu-le aceste, se bucuraŭ; şi îndată incunjurând Şumla, îĭ strîmtoraŭ ca sĕ iscăléscă tóte ponturile păcii, căci de nu le vor iscăli, arḑêndu-le tóte cu foc, pe toţĭ îĭ va robi. Vezirul aŭ poftit pe Feldmarşalul Romanţov, şi iscălind el şi tóte ortalele, tóte articulele păcii, ca sĕ-ĭ dee păsuială câte-va ḑile sĕ trămită şi la Ţarigrad, ca sĕ le iscăléscă şi tot Divanul Impĕrătesc şi însuşĭ Impăratul Sultan Hamid; şi dându-ĭ vadéua cerută, aŭ trămis pre Enicer-Efendi şi pre Ciauşlar-Emeni cu mare grabă; cariĭ ajungênd la Ţarigrad, şi dând şi scrisorile Vezirului, le-aŭ primit Impĕratul şi le-aŭ iscălit cu toţiĭ şi pe dată i-aŭ şi pornit înapoĭ. Şi sosind şi dându-le în mâna Vezirului, aŭ încheiat pace

---

[1]) *Zorbale* = resvrătitorĭ.

la 1774 Iulie 17, îndatorindu-se ca sĕ păzéscă tóte ponturile păciĭ. Şi dăruind Moscaliĭ viéţa Vezirului şi a oştenilor ce se aflaŭ cu el în Şumla, i'aŭ slobodit, fácênd soldaţiĭ cu săbiile lor ca o pórtă prin care aŭ trecut sângécul şi cu tóte ortalele, şi însuşĭ Vezirul. Şi mergênd vezirul doue conace în jos, de voĭe rea bolnăvindu-se, şi maĭ mergênd şi alte doue aşa bolnav, sosind la Barnabat la 25 Iulie, aŭ murit la doue césurĭ din ḑi, şi pe dată cu mare olac răpeḑind, aŭ dat de scire Impĕrăţieĭ, pentru care nu putem scrie câtă părere de rĕŭ aŭ avut.

Pênă aicea am însemnat aceste câte arată care şi noĭ multe cu ochiĭ nu le-am vĕḑut, dară dupĕ auḑul unora şi altora, cariĭ ceĭ maĭ mulţi asemănaŭ că le-aŭ vĕḑut şi cu ochiĭ lor, pot sĕ fie şi auḑit o sémă; care cred că maĭ multe de la eĭ n'or fi pus; lipsă póte să fie lăsat cu scris, ca sĕ fie scris maĭ jos de cât s'aŭ întîmplat, ĭéră nu maĭ mult. Căcĭ putinţă de a le scrie tóte nu era, că nu puté ca sĕ ajungă hîrtia nicĭ vremea, ca se le scrie cine-va; numaĭ sĕ credeţĭ că maĭ mult aŭ stătut de cât s'aŭ scris, póte şi înḑecit. La care ne rugăm cu mare rugăminte celora ce sunt învĕţaţĭ şi sciŭ cum le

vor tocmi după rânduéla lor, şi celora carii le-aŭ vĕḑut cu ochiĭ lor, sĕ pue silinţă ca sĕ le tocméscă tóte avênd vreme ca sĕ le şi prefacă maĭ cu bună orânduélă şi scrisóre de cât a nóstră. Care socotind că vre-o sémă s'or găsi şi dintr'acestea a nóstre de vor prinde loc. Ce orĭ în povestele Domnilor ce aŭ trecut, saŭ într'a oştirilor, saŭ în slovele scrisuluĭ nostru, veţĭ găsi greşelĭ, sĕ ne daţi ĭertăciune şi sĕ le tocmiţĭ, fiind că noĭ numaĭ pentru nume ne-am silit, şi pentru mergerea Domnilor unul dupĕ altul cum aŭ petrecut!